

INDEX DISPUTATIONUM

Theologicarum

sub Praesidio Leonb. Hutlerij.

De Confessione Augustana

2 De unitate essentiae divi-
nae et personarum Trinitate

3 De personarum in una di-
vina essentia differentis
notis characteristicis, ordine
et de generatione ac divi-
nitate Filii Dei aeterna

4 De Trinitate Spiritus Sancti
ejusque aeterna processione
a Patre et filio, et de Sa-
cramentis tam veteribus quam
recentioribus et
in articulo 2. Aug. Conf.

5 De peccato originali per
filicum stirpem polyginiam
opposita.

6 De blasphemia in Spiritum
sanctum sive peccatum ad
mortem.
in articulo 3. Conf. Aug.

7 De unione hypostatica di-
varum naturarum in Christo

8 De communicatione et
naturarum et equande
idionati in Christo

9 De officio Christi sacerdo-
tali et statu Summationis

10 De officio Christi re-
gio, et statu exalta-
tionis.

in articulo 4. et 20. Aug.

11 De justificatione ho-
minis peccatoris cora-
Deo.

12 De efficacia ministerii
verbi et sacramentoru-
Dei. Ministerium Ecclē-
siae vocatione.

13 De bonis operibus
in art. 4. et 5.

14 De Ecclesia a. 7. 8. c. 1.

15 De sacramento ingere-
re. 13. 1. c. 4.

16 De baptismo. 1. 4.

17 De Coena Domini. 10

18 De Penitentia et
Confessione. 11. 12

19 De Traditionibus hu-
manis in Ecclesia

20 De rebus civilibus
et potestate Ecclēsi-
astica. 16. 17

21 De extremo judicio

22 De libero arbitrio

23 De causa peccati

24 De cultu sanctorum
25 Ex Jer. Ecce agnus
ille Dei qui tollit peccata
mundi

26 De verbo Dei
scripto seu Scriptura
in sacra.

27

28

29

30

31

32

33

34

35

36

37

38

39

40

41

42

27 De Deo uno et trino 2
 28 De unione hypostatica
 Quorum in Christo natura
 29 De Communicatione
 sanctorum 4
 30 De Providentia Dei 5
 31 De libero arbitrio 6
 32 De imagine Dei in primo
 homine et subsequuta
 corruptione seu peccato
 originis
 33 De lege et Evangelio 8
 34 De Universalis redempti
 onis generis humani 7
 35 De justificatione hominis
 peccatoris coram Deo: et
 de bonis operibus 10
 36 An reus et electi possint ex
 cere gratia Dei; et in quibus
 lapsus ad eadem patet reditus
 et de reverentia 12
 37 De Ecclesia 13
 38 De sacramentis in gene
 14
 39 De coena Domini 15
 40 Summa abominationis
 typhicae in nequioribus
 istis. Controv. 1. De
 transubstantiatione 2 De
 sacrificio Missae 3
 De communicatione sub una
 specie 7
 41 De libertate Christiana
 et de avaritia 18
 42 De Antichristo magno 19

43 De indulgentiis Papae
 17. et igni purgatorio 20
 44 De discrimine veteris et
 novi testamenti.
 45 De Consumatione seculi:
 adventu Christi iudicis:
 resurrectione mortuorum; et
 iudicio extremo.
 46 De Sacra Coena controver
 sia hodie in Ecclesia de ea agitur
 complectens. Tract. 2. Delect.
 47 De Arrogatione exorcismi
 in Baptismo. Tract. 2. Geo
 rgii Maglii
 48 Harmonia Calviniana
 tiniana. Tract. 8. Jos. Gerharti
 49 Harmonia Calviniana
 tiniana Tr. 8. Jos. Gerharti
 50 Harmonia Calviniana
 tiniana Tr. 8. Jos. Gerharti
 51 Harmonia Calviniana
 tiniana Tr. 7. Jos. Gerharti
 52 De Pace inter Episcopos
 et Turcas tentata; et
 de bello pontificio. Com
 ments. Dreseri.
 53 Jos. Henr. Alstedii Confli
 ctus Academicus et Scholasticus
 in Universitate
 Lipsiensi. Tract. 1. de
 studio.
 54 Typus Calendarii
 Gregoriani. Tract. 1. de
 quibus studiis Avitabilibus
 Christianis biennio.
 55 L. Laetii Laetantii lib. de
 sacrificio Dei vel formalis
 ore hominis. Tract. de
 re audire sua.
 FINIS

Die Mey. 1711. bey K. in Trug bey Runnes & jacob muller
a. by Runnes vater Handlung, wie in 1711. bey der Handlung
by Runnes, Runnes vater die Copy d. Text by in 1711. See
we have the print in the edition, gram in 1711. See
we have the print in the edition, gram in 1711. See
Eccard. Faf. p. 213

94 A 7389

DISPUTATIO THEOLOGICA
PRÆCIPUAS
DE SACRA COENA
CONTROVERSIAS, QUÆ
hodie in Ecclesia de eâ agitantur, com-

plectens,
Quam

*Divinâ Spiritus Sancti gratiâ
adjuvante,*

Reverendo & Ampliſſ. Collegio Theologico
in Illuſtri SALANA decernente,

Sub Preſidio

Viri Reverendi & Clariffimi

DN. JOHANNIS DEBELII
SS. Theologiæ Doctoris & Profeſſoris Publici,
Præceptoris ſui ſummâ animi obſervantiâ
honorandi

Pro conſequendo ſummo in Theologia GRADU

Publicè 15. Auguſti, in Auditorio majori horis anteme-
rid. & pomerid. diſcutiendam proponit

M. JOHANNES GERHARDI QUEDL.
designatus Superintendens Heldburgeniſis.

JENÆ, TYPIS LIPPOLDIANIS, 1606.

ILLUSTRISSIMO AC CELSIS-
SIMO PRINCIPI AC DOMINO, DN. JOHANN-CASIMIRO
Duci SAXONIAE, LANDGRAVIO THURINGIAE,
Marchioni MISNIAE &c.

Domino suo Clementissimo.

ILLUSTRISSIME PRINCEPS,
Domine Clementissime, quando David
pietatis & sapientia laude nulli Prophetarum
vel Regum secundus, portas jubet at-
tollere capita, sive superiora limina, ut in-
troeat Rex gloria, Psal. 24. v. 7. & 9. du-
bium nullum, quin omnes illos, qui clarum imperij tenent,
admonitos velit, ut Christo, ipsiusq. Evangelio suis in ditio-
nibus hospitium atque halyonia preparare curent, id quod
alibi etiam verbis admodum emphaticis exprimit, quando
eos admonet, ut Filium osculentur, J. 2. v. 12. Apud Esai-
am Prophetam Reges vocantur Ecclesie nutritij, & Regina
nutrices, cap. 49. v. 23. qua dulcissimam appellatione Ecclesie
omni humano presidio ut plurimum destituta cura atq. clien-
tela illis veluti tutoribus ipsius Dei voce commendatur. Ab-
esse igitur a nobis debet quam longissimam profana illorum sen-
tentia, qui Magistratui & quidem Christiano unicum illum
atque ultimum finem debere esse propositum existimant, ut
subditis externa felicitas atq. tranquillitas procuretur: quo-
rum vocem non aliter estimare debemus, quam si Magistra-
tum bubulcum quendam atq. opilionem appellarent. Quem-
admodum enim armentorum atq. ovium praefectus suo satis
perfunctus officio, si de commodis & salubribus pascuis illis
prospiciat, etiam si catervatim postea ad lanienam abducantur,
ita ejusmodi homines, Magistratum officij sui partes per-

egisse omnes, existimant, si de corporum cura atq; tutela subditis recte caveat, etiamsi animæ eorum misere langueant, & in languore isto aeternum pereant. At non ita statuebant pij Reges in populo Israëlítico, David, Josias, Ezechias, alij: quin potius Ecclesiæ curam ad se spectare credebant quàm rectissime, quippe cujus membra erant facile præcipua. Constantinus Magnus laudibus ob id deprædicatus maximis, quod edicto publico templa Idolis Ethnicorum consecrata occluserit, Christianis de libertate religionis caverit, stipendia pijs doctoribus constituerit, & propter hæresin Ariana Concilium Nicænum convocaverit. Theodosium hoc nomine commendat Ambrosius, quod morti vicinus potiore Ecclesiæ, quàm Imperij curam egerit. Iustiniani vox memorat u'digna extat Nov. 3. Non minor nobis cura est horum, quæ sanctissimis Ecclesijs profunt, quàm ipsius animæ. Carolus Magnus confecto bello difficili & diuturno, quo Saxones ad Christi agnitionem cultumq; traduxerat, Episcopatus complures apud illos instituit. Quid superiori seculo incluti Saxonie Duces longâ serie in conservanda, defendenda & propaganda Evangelij doctrina pristino nitore per ministerium D. Lutheri restituta præstiterint, in aperto est omnibus, & ipsorum adversariorum testimonijs comprobatum: quin etiam in pio isto & Christianis Principibus digno instituto adhuc hodie perseverant strenui, ad cõ ut religionis veræ conservatio domui Saxonicæ singulari Dei beneficio quasi hereditaria facta videatur. Ab istorum laudatissimorũ Ecclesiæ nutritiorum consortio atq; numero qui C. T. Illustrissime Domine, excludere vellet, nã invitâ admodum veritate id conaretur. Extant publicè documenta quàm plurima, quæ hac quidem vice latere patior, id unum animi in Ecclesias & Scholas (quæ seminaria sunt Ecclesiæ) pluquàm benefici indicium certissimum.

C A P. I.

Contra Transubstantiationem.

I.

REDIMUS, DOCEMUS ET CONFITEMUR in Sacramento Eucharistiæ veram & substantialem, non solum panis & vini, sed & corporis ac sanguinis CHRISTI præsentiam, exhibitionem, manducationem & bibitionem: quæ præsentia non est localis inclusio corporis in panem, sanguinis in vinum, neq; est impanatio, neq; incorporatio in panem, neq; consubstantiatio, neq; physica inexistencia, neq; delitescencia corpusculi sub pane, neq; quicquã hujusmodi carnale aut physicum, sed est præsentia sacramentalis, quæ ita comparata est, ut juxta ipsi^s Salvatoris nostri institutionem modo incomprehensibili panis benedicto tanquam medio divinitus instituto, corpus, & vino benedicto, tanquam medio itidem divinitus ordinato sanguis CHRISTI inibi, ut cum illo pane corpus & cum illo vino sanguinem CHRISTI in sublimi mysterio sumamus, manducemus & bibamus.

II. Nec sacramentalis illa corporis & sanguinis CHRISTI in Eucharistiâ præsentia ipsam substantiam externorum symbolorum panis & vini tollit, sed fit sacramentalis unio panis & corporis, vini & sanguinis CHRISTI: ideoq; improbamus sententiam erroneam Pontificiorum, quã docent, post factã consecrationem panem & vinum suam Naturam & essentiam in substantiam corporis & sanguinis CHRISTI mutare, & eam conversionem (quam vocant Transubstantiationem) esse propriam rationem præsentia corporis & sanguinis DOMINI in Eucharistiâ; contra quem errorem his pugnamus argumentis.

III. ARGUM. I. Quodcunq; dogma nec secundum verba nec secundum rem in scriptura habetur, id pro articulo fidei acceptari nequit.

Dogma transubstantiationis nec secundum verba, nec secundum rem habetur in scriptura. E. pro articulo fidei acceptari nequit.

Major propositio nititur hypothesi illã de scripturæ perfectione, quæ tum à multis passim, tum nostrã ætate in Colloquio Ratisbonensi à nostratibus evidenter est demonstrata, habet autem illius confirmatio
suam

suum locum alibi. Minoris veritas patebit ex discussione eorum, quæ pro confirmanda illa tenerrima Romani Papæ filia, transsubstantiatione, ex scriptura adduci solent. Sanè ipsum nomen novum est, barbarum & peregrinum, usurpatum primò in Concilio Lateranensi Anno Domini 1215.

IV. Excipit Bellarm. 3. de sacram. Euchar. c. 23. stultum esse, cum de re constet, litigare de nomine: De re autem ita constare, ut non possit magis, & provocat ad sententiam Patrum, de qua postea plenius: Nos non de Patrum, sed de Scripturæ sententia potissimum jam sumus solliciti, ex scripturâ probationem Transsubstantiationis requirimus. At, inquit Bellarminus; licuit Concilio Nicæno in ipso Symbolo ponere nomen ὁμοῦσι, & Concilio Ephesino nomen θεῶν, majori ergo ratione licuit Concilio Lateranensi ponere nomen transsubstantiationis, cum in Lateranensi Concilio plures Episcopi & Patres fuerint, quam in Nicæno aut Ephesino, cumq; ante Nicænum & Ephesinum Concilia pauca veterum testimonia extiterint de re ipsa, at ante Lateranense innumera. Est ratio longè dispar inter vocabula ὁμοῦσι, θεῶν & vocem Transsubstantiationis. Res prioribus vocabulis significata extant in scriptura, ideoq; sunt in classe eorum, quæ juxta Nazianzenum, etiamsi non dicantur, tamen sunt in scriptura: transsubstantiatio autem est in eorum classe, quæ in scripturis neq; sunt neq; dicuntur. Neq; verò decretorum à Conciliis editorum veritas æstimanda est ex numero Episcoporum ac Patrum, sed ex conformitate cum scriptura. Rectè Hieron. super Epist. Galat. Spiritus sancti doctrina est, quæ Canonicis literis est prodita, contra quam si quid Concilia statuant, nefas duco. Pulchra ergò fuit forma veterum Conciliorum, in quorum medio, ut habet Cusanus 2. de concordantiis Cathol. cap. 6. ponebantur sacra Evangelia: & secundum testimonia scripturarum decrevit olim Synodus. Johannes Dalbergius quatuor Judices minimè suspectos dicebat Concilio cuius præficiendos: Biblia Hebræa, Græca, Latina & Germanica in paral. Ursperg. Porro si ad qualitates Episcoporum in Nicæno & Ephesino Conciliis congregatorum respicere velimus, eosdemq; conferre cum illis, qui in Lateranensi fuerunt congregati, immane quantum apparebit discrimen! Negari nullâ veritatis specie potest, Ecclesiæ statum tum temporis longè deteriorem fuisse, qua de re Bernhaldi, Platinae & aliorum querelæ satis superq; testantur. In eodem Concil. Later. cap. 13. definitum est, ne postea nova aliqua religio, id est, novus aliquis ordo religiosorum institueretur, sed si quis vellet ad religionem converti, aliquam ex veteribus & approbatis eligeret & susciperet. Si decretum hoc Bellarminus approbat, damnet novum Jesuitarum ordinem, cui nomen dedit. Innocentius III. Concilii hujus autor Decretalium libros in Scholis doceri & in judiciis exerceri mandavit c. Venerabilem de elect. & elect.

elect. potest. quàm vero multi sint istorum errores, ex vulgato appareat proverbio: actum fuisse de Ecclesiâ salute, cùm Decretis accederent alar. Duaren. in præfat. libr. de sacr. Eccl. minist. Revocamus, ergò Bellarmino in memoriam, quæ rectè scripsit lib. 2. de Conc. author. c. 12. Cùm Nicænum Concilium definivit Christum esse ὁμοῦσιον Patri, deduxit conclusionem ex scripturis; & jubemus, ut idem de Lateranensis Concilii decreto probet: quid quod lib. 2. de CHRISTO c. 1. probat, nomen ὁμοῦσιον non fuisse primò inventum in Concilio Nicæno? sed nomen Transsubstantiationis non potest ostendi ante Concilium Lateranense.

V. Pergit Bellarminus, axjoma esse dicens falsissimum, quod universam fidem destruat, quòd nihil pro articulo fidei proponendum sit, quod non ex manifestis scripturis probari possit; quia ex nulla scriptura sed ex sola traditione probari potest, quod libri Evangelistarum & Epistolæ Paulinæ sint divinæ scripturæ: Quod audax Bellarmini pronunciatum verbis magis atrocibus & impiis repetit Pistorius, quando in hodeget: cap. 2. p. 15. 16. scribit: Opinio eorum, qui nihil credere volunt, nisi quod in DEI verbo extat, abducit paulatim ad abnegationem totius scripturæ sacræ & efficit Turcicos & Epicuræos: Bellarmini argumentum alio loco explicandum erit, hac vice duo urgemus contra Bellarminum, prius est, quod circularem probationem adhibere cogantur, si ex Sola traditione cognosci asserunt, quæ scripturæ sint divinæ. Quære enim à Pontificio: Quære credat has Epistolas Pauli esse scripturas divinas? respondebit à Bellarmino edoctus, quia ex traditione id constat: quære vicissim, quære credat traditioni? respondebit, quia est Ecclesiæ traditio: quære ulterius, quære credat Ecclesiæ? afferet tibi dictum Matth. 18. Dic Ecclesiæ. En circularem probationem! Posterius est, quod hac ratione totum fidei suæ fundamentum in scrinio Pontificis constituent. Omnes alii articuli nituntur hoc fundamento (dicit hoc loco Bellarminus) quod hi libri Prophetarum & Evangelistarum & hæ Epistolæ Apostolorum sint scripturæ divinæ, id verò ex sola traditione, intellige Ecclesiæ, & ex nulla scriptura probari potest, ex quo theoremate lib. 2. de sacramentis cap. 25. deducit alterum, omnium dogmatum firmitatem pendere ab autoritate præsentis Ecclesiæ. Si quæras, quid per Ecclesiam intelligat, responder lib. 3. de Verbo DEI cap. 3. esse Pontificem cum Concilio: cum verò Concilium non semper haberi possit, quin etiam Papæ interdum sit contrarium, ideò lib. 4. de Rom. Pontif. c. 2. concludit, ipsa infallibilitas (in judicio doctrinæ & fidei) non est in cætu Consiliariorum vel in Consilio Episcoporum sed in solo Pontifice: quin & ulterius eo in loco progreditur: Omnes Catholici, inquit, in hoc conveniunt, Pontificem solum vel cum suo particulari Concilio aliquid in re dubia statuentem, sive errare possit, sive non, esse ab omnibus fidelibus obedienter audiendum. Plura de hoc argumento Bellarmini in loco de Scriptura dicenda sunt: remittimus interim nostros ad Colloquium Ratisbonense.

VI. Ac-

V I. Accusat Bellarminus Chemnicium, quod malâ fide ex Andradio, Scoto, & Cameracensi probare voluerit, ipsos Pontificios agnoscere, quòd transubstantiatio destituatur Scripturæ fundamentis. Ascribemus ergò inferius ipsa horum Pontificiorum verba, quorum claritas Bellarminum ita perstrinxit, ut hoc loco scribar: Scotus dicit, non extare ullum locum Scripturæ tam expressum, ut sine Ecclesiæ declaratione evidenter cogat transubstantiationem admittere, atq; id non est omninò improbable: nam etiamsi scriptura, quam (pro transubstantiatione) adduximus, videatur nobis tam clara, ut possit cogere hominem non protervum, tamen, an ita sit, meritò dubitari potest, cum homines doctissimi & acutissimi, qualis in primis Scotus fuit, contrarium sentiant: & paulò post: Dogma transubstantiationis ad fidem Catholicam pertinet, quia colligitur ex scriptura divina secundum explicationem communem Patrum & juxta declarationem Ecclesiæ in Conciliis generalibus. Respondemus breviter, sententiam Patrum & decreta Conciliorum non esse normam interpretationis Scripturæ, sed scripturam, quia perfecta est & perspicua, per seipsam & ex seipsa interpretandam esse. Concilia & Patres non inferunt lucem in scripturam, sed doctrinæ suæ lucem hauriunt ex scriptura, & suo loco ostendemus, de Patrum scriptis & Conciliorum decretis ex ipsa scriptura judicandum. Ergo scriptura est norma Patrum & Conciliorum, non contra.

VII Progredimur ad argum. II. Quodcunq; dogma pugnat cum scriptura, pro articulo fidei haberi nequit. Dogma transubstantiationis pugnat cum scriptura: Nam Evangelistæ & Paulus expressè nominant panem in ipsa actione cœnæ, & Apostolus etiam post consecrationem sive benedictionem: nemo verò ex illis vocat nudam speciem sive mera accidentia panis.

Excipit Bellarminus, vehementer obesse nostræ sententiæ si dicamus, pronomine Hoc, denotari panem: si enim dicatur, Panis est corpus Domini, id non posse aliter accipi, quàm quòd vel panis figuratè sit corpus Domini, vel panis mutatus sit corp^o Domini, *h.* pronomen HOC, respicit panem, sed non solum, verùm totum complexum qua de re postea plenius: CHRIS TUS non dicit, panis est corpus meum: sed, Hoc est corpus meum: interim tamen non improbamus illam propositionem, Panis est corpus Domini, si accedat vera expositio, Panis sacramentaliter est corpus Domini, id est, manducato benedicto pane in sacra cœna, manducatur etiam corpus Domini, propter unionè sacramentalem, quæ soli DEO cognita & piè à nobis credenda, non curiosè investiganda est. Atq; hæc vera est & orthodoxa istius propositionis explicatio, neutra autem illarum, quas Bellarminus affert. Confirmat hanc nostram expositionem Apostolus, quando 1. Cor. 10. v. 16, scribit, panis, quem frangimus, est communicatio corporis Domini, nimirum in ipsa illius benedicti panis manducatione, sic enim CHRIS TUS Matth. 26. v. 26. Accipite, manducate, hoc est corpus meum. Nihil est communicatio sui

B

ipfius

ipſius. Si ergo panis eſt corpus Chriſti per tranſubſtantiationem, non poteſt panis dici *ἁρτωνία*, corporis CHRIS TI, niſi quis ſtatueret velit *ἁρτωνία* notare tranſubſtantiationem. Ex quo loco evidenter reſellitur expoſitio Bellarmini, qui hoc loco ſic ſcribit: falſum eſt panem eſſe corpus Domini, niſi addas aut ſubintelligas mutatum: & breviter, num aqua mutata poteſt dici communicatio vini? nugæ. Cùm ergò Apoſtolus poſito ſubjecti loco, pane, nõ dicat *ἀπλῶς* & ſimpliciter illum eſſe corpus Domini, ſed mutet prædicatum & dicat, Panem eſſe *ἁρτωνία* corporis Domini, manifeſtè inde colligitur, in poſitione CHRIS TI per pronomem Hoc non denotari ſolum panem.

VIII. Pergit Bellarminus, apud Paulum poſt conſecrationem retineri nomen panis, vel quia panis ſacramentalis eſt ex pane factus, vel quia figuram externam panis retinet, vel quia habet effectus & proprietates panis, vel quia more Hebraico omnis cibus vocatur panis. & non eſt in articulis fidei à litera ſcripturæ recedendum, niſi cogat analogia fidei, & niſi ipſa ſcriptura monſtret & explicet tropum, alias nulla remanebit doctrinæ Chriſtianæ certitudo, quia ut rectè ſcribit Bellarmin. 3. de Verbo DEI c. 3. ex ſolo ſenſu literali firma ducuntur argumenta, jam verò nullà neceſſitate cogimur à literali ſenſu verborum Apoſtolicorum hoc loco recedere: præterea rationes hæc extra & præter ſcripturam afferuntur, ideòq; conſcientia in illis acquieſcere non poteſt, & quàm titubanti pede ipſimet Pontificii hęc incedant, patet ex ipſo Bellarmino, qui lib. I. de Euchar. c. ult. ſic ſcribit: reſpõdent nonnulli, Euchariſtiam vocari panem per tropum, quia ſit ex pane, ſive quia ante fuit panis & adferunt multa exempla ſcripturæ, ut quod Genef. 3. Eva dicatur os Adami, Exodi. 7. virgæ converſæ in Dracones adhuc vocentur virgæ, quod Matth. II. dicantur cæci videre, claudi ambulare, quod Matth. 21. dicantur publicani præcedere Phariſæos in regnum cælorum: Sed hæc ſolutio NON VIDETUR SOLIDISSIMA, poſſent enim adverſarii dicere, non idèd, quia alicubi res denominatur ab eo, unde facta eſt, ubiq; ita accipienda eſſe vocabula: ſecundò igitur DICI POTEſT, ſcripturam vocare ordinariè res ut apparent exterius, ſic enim ſerpentem aneum vocat ſerpentem: tertid DICI POTEſT & MEO JUDICIO optimè, vocari panem phraſi Hebraicâ, quia nomine panis intelligitur generatim omnis cibus: & deniq; quartò vocari panem, quia non ſolum eſt cibus, ſed eſt cibus ſolidus, præcipuus, ſubſtantialis, qualis eſt panis triticeus inter cibos corporales. Haftenus Bellarm. Lanfrancus diſputans, quare poſt conſecrationem appelleretur panis, aſſert uſitata illa, vel quia ex pane conficitur, & accidentia panis retinet; vel quia animam ſariat, agnoſcens autem illa infirma & incerta eſſe addit, vel alio aliquo modo qui à Doctõrib. comprehendi poteſt, à nobis non poteſt. Vides novos illos Diſputatores omnia pro arbitrio fingere & pingere, ut vim argu-
mento-

mentororum nostrorum effugiant. Deniq; rationes hæ non solum diver-
sa sunt, sed etiam ita comparatæ, ut veræ simul esse non possint. Si vo-
catur panis tropicè, ergo non propter facultatem nutritivam: Si vocatur
panis, quia ex pane factus, Ergò non propter accidentia in præsentia &c.
IX. Vidimus rationes hæc conjunctas, breviter percurremus singu-
las. Prima ratio erat, vocari panem adhuc post consecrationem, quia
est ex pane factus: At r. de sacr. Euch. c. 14. ipsemet Bellarm. hanc ratio-
nem fatetur non esse solidissimam, addimus nos, esse nullam, propter ex-
emplorum disparitatem: in illis enim exemplis quæ adducuntur non re-
manent externa accidentia, quæ in pane Eucharistico remanere contem-
dunt: præterea semper in hisce committitur petitio principii, probanda
prius erat *μετωσίωσις* expressis Scripturæ fundamentis, sicut Exodi. 7.
expressè dicitur virga in colubrum versa, & Matth. 11. cæci & claudi sana-
ti. Deniq; serpens appellatur virga, secundum Augustinum, q. 21. in
Exod. quia mox in pristinam virgam erat rediturus, at Pontificii trans-
substantiatum panem negant redire ad substantiam panis. Secunda ratio
erat, quia figuram externam panis retinet, Resp: itidem hæc ratio procedit
ex particularibus, Ergò secundum ipsam Bellarmini confessionem
non est solidissima: præterea serpens ille æneus & picti leones in templo
Salomonis æquivocè vocantur serpens & leones, num idem de pane Eu-
charistico affirmabunt? Si species illa externa panis vera est, veram etiam
denotabit substantiam, quia figura præsupponit substantiam: nec est sine
substantia vel subjecto. Tertia ratio erat, quia habet effectus & pro-
prietates panis, qui verò effectus illi? lib. 3. de sacram. Euch. c. 23. dicit
Bell. divino miraculo fieri, ut accidentia panis nutriant, sed tamen ita
ut in magna copia sumantur: digni sanè illi homines, ut suo exemplo ho-
rum suorum figmentorum fidem nobis faciant & per mensum meris acci-
dentibus nutriantur. Arist. 1. de gener. & corr. text. 41. de discrimine nu-
tritionis & accretionis differens dicit, quòd res augetur alimento qua-
tenus quantum est, seu prout secum affert novam quantitatem, nutriantur
v. eodem quatenus caro est, seu prout in rei viventis substantiam con-
verti potest, etiq; uniri: & omnes Theologi ac Philosophi communi con-
sensu docent, quòd alimentum in rei nutritæ substantiam verè commu-
tetur, Conimb. 1. de gener. & corr. c. 5. q. 11. art. 2. jam verò accidentia
non possunt mutari in substantiam, quomodo ergò nutrire? Vide Ga-
len. lib. 1. de nat. facultat. cap. 8. & seqq. Sanè Hipp. lib. de alim. etiam
spiritus odore nutriri testatur, sed illa vera nutritio non est, & Philoso-
phi disputant, odorem plerunq; diffundi è re odorata per substantiam fu-
meam. Valdè igitur absurda est illa Bellarm. sententia, quòd acciden-
tia panis Eucharistici vim nutriendi habeant: addit etiam, quòd maneat
proprietates panis in illis accidentibus, num ergò accidentia illa erunt
gravia vel levia? Quarta ratio erat, quia more Hebraico omnis cibus di-
citur panis, *β.* Apostolus notatè addit panè HUNC, respicit ergò ad il-

lum panem, de quo dixerat, quod Christus illum acceperit, fregerit atq; ad manducandum distribuerit, igitur generalis illa significatio hic non habet locum.

X. Utimur ergò hoc argumento, ut probemus vocem panis propriè ab Apostolo accipi. 1. Cor. ii. v. 23. dicitur Christus accepisse panem & gratiis actis fregisse, unde v. 27. infert Apostolus: Itaq; quisquis ederit panem hunc indignè, reus erit corporis Christi: particula *ὡσεὶ* indicat connexionem: aut ergò vocabulum panis v. 23. & 27. uno eodemq; modo accipitur, videlicet propriè, aut nulla erit sermonis Apostolici connexio. Excipit Bellarm. 1. Cor. 10. v. 17. panis vocem in uno eodemq; versiculo simul propriè & tropicè accipi. R. Secundum Pontificios in hoc versiculo Panis vox utròbq; tropicè accipitur: quòd a. Panis vocem in priore saltem istius versiculi membro tropicè accipiamus, eò nos ducit ipse textus, omnes unus panis sumus, utiq; non naturalis: Probent Pontificii eadem necessitatis lege nos cogi, ut in membro posteriori (Nam omnes de uno pane participamus) etiam tropicè accipiamus. At inquit Bellarm. Apostolus semper addit *θεσδιορισμὸν*, qui ederit de pane hoc, quotiescunq; manducabitis panem hunc & qui indignè edit, dicitur reus fieri corporis Christi, quod sine transubstantiatione dici nequit, R. particula illa *θεσδιορισμὸν* respiciunt superiora & ostendunt Apostolo sermonem esse de illo pane, de quo dixerat, quod sit communicatio corporis Christi: atq; omnia illa probant non solum panem in cœna manducari, nondum a. inferunt, panem transubstantiatum manducari. Et hæcenus exposita sunt duo principalia argumenta, quibus signum transubstantiationis oppugnamus, addemus alia minus principalia.

XI. Argum. III. Quodcunq; dogma pugnat cum analogia fidei, id pro articulo fidei haberi nequit. Dogma de transubstantiatione pugnat cum analogia fidei. Omne enim sacramentum constat verbo & externo Elemento, sola accidentia non veniunt nomine Elementi. E. cœna Domini apud Pontificios caret externo Elemento. Pertinet huc locus Irenæi lib. 3. ady. hæres. cap. 34. Quemadmodum qui est è terra panis percipiens vocationem Dei jam non communis panis est, sed Eucharistia ex duabus rebus constans terrena & cœlesti &c. Excipit Bellarminus species sensibiles esse illud externum Elementum: sed hoc nihil est, quia verbum sacramentale non mutat ipsam Elementi externi substantiam, ut patet in aqua baptismali. Præterea per transubstantiationem tollitur analogia inter rem terrenam & cœlestem, tum principalis tum minus principales. Principalis analogia est, quòd sicut panis materialis est medium idoneum ad distributionem corporis, vel est *κωμωμία* corporis CHRISTI, ita calix cum vino est medium idoneum ad distributionem sanguinis CHRISTI vel est *κωμωμία* sanguinis CHRISTI. Minus princi-

principales analogiæ consistunt in facultate naturali nutriendi, quam habent panis & vinum, & in fructu Cænae, qui est nutritio spiritualis ad vitam æternam: Item sicut panis est substantia è multis granis collecta, ita unum corpus efficiuntur, qui de uno pane participant, hæ significatones non possunt tribui nudis accidentibus panis. Excipit Bellarm. significere, quòd significet panis ratione accidentium, quæ sola sunt signa sensibilia, & Si panis verè debet significare, oportet ut sit verus panis. Rectè Scorius ex Ambrosio: In Sacramento veritatis non debet esse falsum, at si substantia panis desit, erit falsitas in accidentibus. Frigidè admodum lib. 3. de sac. Euch. c. 24. respondet Bellarminus fieri illud supra Naturæ ordinem, petitur principium & manet absurdum, sc. supra Naturæ ordinem aliquid esse falsum in sacramento veritatis. Tandem igitur repetit quòd species Sacramenti divino miraculo nutriant, si in magna quantitate sumantur, cujus pronuntiati absurditatem ut Scholastici effugerent, aliter respondent ad quæstionem, An species sacramentales nutriant. Thom. p. 3. q. 77. art. 6. dicit eas nutrire eodem modo, quo ex illis aliquid generatur, id conatus fuit explicare art. 5. difficile, inquit, est assignare, quomodo ex illis speciebus aliquid generetur. Quidam dixerunt, quòd ex aère circumstante, quidam quòd redeat substantia panis & vini, utrumq; improbat, & statuit quòd in consecratione detur quantitati, quòd sit primum subiectum subsequentium formarum, hoc autem cum sit proprium materiæ, idè ex consequenti dari quantitati omne id, quod ad materiam pertinet. Biel 4. sent. dist. 12. q. 1. art. 3. dub. 3. sic procedit: Sumtis speciebus & eis alteratis usq; ad eam dispositionem, sub quâ non maneret substantia panis, si non præcessisset consecratio, & sub qua desineret corpus CHRISTI esse sub speciebus sic alteratis, producitur materia vel panis, quæ præfuit, vel alia numero & illam materiam agglutinatam reliquæ carni sumentis incipit informare forma hominis.

XII. Arg. IV. Quodcunq; dogma evertit Naturam rei, de qua agit, pro articulo fidei haberi nequit. Dogma transsubstantiationis evertit Naturam rei, de qua agit. Ergò &c. Sacramentum Eucharistiæ efficitur benedictione divinâ, at illa conservat res, Panis benedictio illa efficit ut panis intereat & annihiletur. Excipit Bellarm. non fieri annihilationem, etiamsi panis nihil sit, tamen id, in quod ipse conversus est, non est nihil, nec nullum, nec nusquam. Admitto, ait postea, panem per consecrationem interire, ut ei succedat corpus CHRISTI sed aliud est corrumpi & interire, aliud annihilari. Materiam panis post consecrationem aut manet & est aliquid, aut est nihil. Si manet & est aliquid, jam non est transsubstantiatio, quia non tota substantia interiit: si est nihil, ergò fit annihilatio: neq; est, quod proferatur successio corporis CHRISTI, quæro enim, num corpus Christi sit factum ex materia panis? affirmare videtur Thomas p. 3. q. 75. art. 3. ubi dicit, non posse dari aliquem modum, quo CHRISTUS verè incipiat esse in hoc Sacramento, nisi per conversionem substantiæ panis in ipsum, quæ conversio tollitur positâ vel annihilatio.

ne, vel resolutione in præiacentem materiam. Bellarminus tamen 3. de
sacr. Euch. c. 18. illam conversionem dicit non esse productivam sed ad-
ductivam, & sic negat corpus CHRIS TI factum esse ex materia panis:
desit ergo materia panis, omnino enim aliud est successio in lo-
cum substantiæ intereuntis, aliud est ex substantia una conversio in aliam.
Scotus 4. sent. dist. 11. desitio panis secundum se considerata est annihi-
latio, & tamen ipsa conversio non est annihilatio, quia ejus terminus non
est nihil. Transsubstantiatio insuper evertit panis & vini substantiam,
remanentibus accidentibus; tollit Naturam accidentium, quæ ponit si-
ne subjecto, cum tamen Thomas p. 3. q. 77. disputet, fieri non posse, ut
miraculosè definitio rei ab aliqua re separetur, ideoq; esse in subjecto non
posse separari ab accidentibus, cum illorum definitionem ingrediatur.
Excipit Bellarminus, inhærentiam in subjecto ad accidentis essentiam
non pertinere, cum Basilius homil. 6. hexaëm. doceat, lucem Solis creatam
prima die & mansisse absq; vehiculo tribus diebus. 21. probabilior
eorum sententia, qui è vocis proprietate & opere dici quarti, lucisq; offi-
cio & cæli Natura lucida statuunt, lucem illam primigeniam fuisse cor-
poris lucidi qualitatem, illud autem corpus erat procul dubio cælum
jam conditum, sed aquis adhuc immersum, unde etiam lux fuit exilior, ut-
pote nondum ex aquarum nebuliseducta nec in unam cæli partem, quæ
nunc est Sol, collecta, sed per totam hemisphærium cælestis machinæ
sparsam diffusa. Idem Basilius hom. 2. hexaëm. statuit, quod lux illa e-
missione & contractione radiorum diem & noctem fecerit DEI jussu, sed
hanc opinionem confutat August. lib. 1. de Genes. ad lit. c. 11. & 16. Per-
git Bell. & ex Aristotele cupit probare inhærentiam non esse de essentiâ
accidentis: producit lib. 3. de anim. text. 9. aliud est magnitudo, aliud
esse magnitudinis. 21. ex 7. Metaph. colligi potest, quod Accidentis esse
sit inesse. Sic ergo procedimus: Quicquid absq; subjecto inhærentiæ
subsistit, illud est substantia; At nullum accidens est substantia. E. nul-
lum accidens absq; subjecto inhærentiæ subsistit. Propositio patet ex im-
mediata illa Archytæ divisione. Omne Ens vel est in subjecto ut accidens,
vel non est in subjecto ut substantia. Aristoteles lib. Categor. c. 1. & 3.
explicante Zab. in tabulis super Isag. Porph. docet, proprium esse omnis
accidentis esse in subjecto inhærentiæ, sicut substantiæ non esse in sub-
jecto inhærentiæ. Scal. exerc. 10. Est accidentis essentia inherere. Thom.
p. 1. q. 28. art. 2. Accidentis esse est inesse subjecto. Vide Timplerum lib.
3. Metaph. c. 3. q. 9. Quicquid fit de accidentium essentia, probanda pri-
us ex divinis Scripturis DEI voluntas, quod velit accidentia panis con-
servare absq; subjecto, & tunc non amplius argumentis philosophicis eos
urgebimus

Deniq; transsubstantiatio evertit Naturam corporis & sanguinis
CHRIS TI, quod minimè transsubstantiatur ex pane & vino, sed operan-
tè SS. conceptum & natum est ante annos 1606. ex Maria virgine. Ex-
cipit Bell. per transsubstantiationem corpus CHRIS TI non produci
sed

sed succedere substantiæ panis, & desinant ergò abuti vocibus, aliud est in locum alterius succedere, aliud ex substantia una converti in aliam, conversionem adductivam statuere est *ἀντικείμενον ἐν πρὸς κείμενον*. Si enim est conversio, non potest esse successio vel adductio: at ne transsubstantiationi aliquid derogatum videatur, statim addit Bellarminus, sacerdotes Christi corpus ex pane conficere, quod sic explicat, corpus Christi fieri ex pane non tanquam ex materia, quomodo factum est ex carne MARIÆ virginis, sed tanquam ex termino à quo, quomodo ex nihilo factum est cœlum, ex die fit nox, & ex aqua factum est vinum, & quis verò unquam dixerit, nihilum transsubstantiarum fuisse in cœlum, diem transsubstantiari in noctem? Si verò eo modo ex pane fit corpus Christi, sicut ex aqua factum est vinum, Ergò ex materia panis fit corpus Christi. Ergò pereunt etiam accidentia panis, sicut ibi accidentia aquæ: non enim aquæ accidentia sunt adhuc in vino. Ergo Missifices eadem potestate mutant panem in corpus Christi, quâ Christus mutavit aquam in vinum.

XIII. Argum. V. Quodcumq; dogma perpetuis laborat contradictionibus, non potest haberi pro articulo fidei. Dogma transsubstantiationis multis laborat contradictionibus. E. Percurremus aliquas contradictiones. Quærent an sit aliqua virtus in verbis cænæ ad transsubstantiationem? Thomas p. 3. q. 78. ar. 4. Statuere, quòd nulla virtus creata sit in verbis cænæ ad transsubstantiationem, repugnat & dictis sanctorum & dignitati sacramentorum: cùm ergo hoc sacramentum sit cæteris dignius, consequens est, quòd in verbis formalibus hujus sacramenti sit quædam virtus creata ad conversionem faciendam, instrumentalis tamen, sibi idemq; addit, per hunc modum verba illa convertere panem in corpus Christi, sicut tactus manus Christi sanavit leprosum. Biel contra 4. sent. dist. 11. q. 1. art. 3. dub. 5. Sacramenta non efficiunt, quòd significant, per aliquam virtutem insistentem, sed per virtutem divinam assistentem: nec verba prolata aliquid efficiunt, nisi quòd ad prolationem eorum Deus signo per se instituto assistens operatur: requiritur a verborum prolatio ex institutione Christi ut prævia, non ut concomitans. Quærent, an à Christo instituta sit certa verborum forma ad transsubstantiationem necessaria? Thomas p. 3. q. 78. ar. 1. Quidam dixerunt, quòd Christus absq; omni forma verborum hoc sacramentum perfecit & postea verba protulit, hoc videntur sonare verba Innocentii III. quidam dicunt, quòd illa benedictio facta sit verbis nobis ignotis, quidam dicunt, quòd Christus illa verba bis protulit, primò secretè ad consecrandum, secundò manifestè ad instruendum: quidam dixerunt, quòd Evangelistæ non semper eundem ordinem in recitando servaverint, quores sunt gestæ. Thomas putat, quòd participium, dicens, importet concomitantiam quandam verborum prolatorum ad ea, quæ pòst dicit, hoc sensu: dum benediceret & frangeret, & daret discipulis suis, hæc verba dixit: Hoc est corpus meum.

Quæ-

Quærent, num propositio illa, Hoc est corpus meum, proferatur à sacerdote recitativè vel significativè: prius statuit Innocentius de officio Missæ part. 3. cap. 6. & 9. posterius Alexander Alenfis, Thomas & alii. Quærent, qualis sit illa conversio, an formalis, vel substantialis vel alterius generis? Lomb. 4. sent. dist. 11. lit. A. responderet, definire non sufficio. Thom. p. 3. q. 75. art. 2. quidam posuerunt, quòd substantia panis vel vini in corpus Christi cõverteretur, posuerunt, quòd per consecrationem substantia panis & vini vel resolveretur in præjacentem materiam, vel quòd annihilaretur. Durand. 4. sent. dist. 11. q. 3. vult formam panis converti, materiam non converti. Rupertus Tuicensis docet panem Eucharistiæ hypostaticè assumi à Verbo. Bell. 3. de Euch. c. 18. ponit conversionem adductivam. Quærent de accidentib. panis, ubi fundentur post consecrationem? Lomb. 4. sent. dist. 12. potius mihi videtur fatendum existere sine subjecto quàm in subjecto. Thom. p. 3. q. 77. art. 1. quidam dicunt, quòd accidentia fundentur in aère, sed art. 2. quantitas dimensiva est subjectum istorum accidentium, Thomam sequuntur Jesuita.

Quærent, quo tempore fiat transubstantiatio? Glossa de consecrat. dist. 2. c. cum omne lit. M. multas refert opiniones. Quidam dicunt, quòd non fiat transubstantiatio, nisi ultimâ syllabâ U M totius formæ prolatâ. Alii existimant, ut Hugo, quòd eum dicitur, hoc est corpus meum, quòd transubstantietur sub illa conditione, scilicet si statim subjungatur. Hic est sanguis meus, aliter non. Alii dicunt, incertum esse in rerum Natura, utrum in continenti sit corpus CHRISTI. Aliis fit transubstantiatio in ultima litera M. Quærit, quid fiat de aqua vino apposita in consecratione? Thom. p. 3. q. 74. art. 8. ex Innocentio III refert tres opiniones. Quidam dicunt, quòd aqua per se maneat vino in sanguinem converso. Quidam dicunt, quòd sicut vinum convertitur in sanguinem CHRISTI, ita aquam converti in aquam istam, quæ de CHRISTI latere profluxit. Quidam dicunt, quòd aqua convertatur in vinum & vinum in sanguinem, ideoq; suadent parum aquæ apponendum.

Quærent, utrum Sacerdos possit quantamcunq; materiam panis virtute verborum transubstantiare in corpus CHRISTI? Alenfis tract. 4. de Euchar. tenet, quòd non, sed solummodò illam quantitatem, quæ potest rationabiliter sumi à fidelibus. Thomas 4. sent. dist. 11. & Richardus tenent contrarium. Quærent, si mus comedit illas species num transeat corpus CHRISTI in ejus ventrem? Lomb. 4. sent. dist. 13. lit. A. quid sumat mus vel quid manducet, DEUS novit. Bonav. 4. sent. dist. 13. q. 1. Quidam dixerunt quòd sic. Johannes de Burgo de cust. Euch. c. 10. Mus comedens hostiam, suscipit corpus CHRISTI. Alenfis p. 4. q. 45. in emb. 1. art. 2. itidem affirmat, ut & Th. p. 3. q. 8. art. 3. Glossa in can: Qui benè: de consecr. dist. 2. Fortalit. fidei lib. 3. alii quòd non, quia CHRISTUS non est sub illo Sacramento nisi eatenus quatenus est ordinabilis ad usum humanum sc: ad manducationem Bonav. & Astephanus loco dicto. Vide tractatum Wilhelmi Holderi, cui titulus: Mus exeteratus.

Quæ-

Quærent, utrùm illa duæ formæ consecrationis panis & vini se expectent quantum ad eorum effectû? vel utrùm qualibet sine alia effectum proprium sortiatur? Biel lect. 53. in Canonem. Et quis omnes dissensionem Scholasticorum & aliorum scriptorum Pontificiorum percensere possit?

XIV. Argum. VI. Transsubstantiatio plurimas gignit absurditates philosophicas & Theologicas. Ponit accidentia sine subjecto, concedit annihilationem, accidentibus tribuit vim nutriendi &c. Positâ transsubstantiatione non possunt verba institutionis rectè & constanter exponi, vox panis in Cœnæ descriptione simul propriè & tropicè intelligenda, falsa est collatio Antiquitatis inter sacram Cœnam & personam CHRISTI, duplex concedenda conversio, aquæ in vinum & vini in sanguinem CHRISTI, multa indignissima de corpore CHRISTI concedenda. Pertinet huc, quod transsubstantiatio peperit alios errores & superstitiones sc: ἀπολαύσειαν, repositionem hostiæ consecratæ, circumgestationem &c. quorum omnium nullû in sacratissimæ hujus Cœnæ institutione apparet vestigium.

XV. Patrum sententiam quod attinet, illi itidem vocabula panis & vini in hoc mysterio semper retinuerunt, nusquam verò nudam speciem vel sola accidentia panis appellant. Ignat. Epist. 6. ad Philad. Una est caro DOMINI nostri JESU CHRISTI & unus illius sanguis, qui nobis effusus est, & unus calix qui pro nobis omnibus distributus, unus panis, qui omnibus fractus. Justinus in Apolog. 2. p. 76. edit. Commel. Non ut communem panem, neq; communem potum ista sumimus &c. Iren. lib. 4. adv. hæres. c. 34. Qui est à terra panis percipiens vocationem DEI, jam non communis panis est, sed Eucharistia ex duab. reb. constans, terrena & cœlesti. Clemens Alexandr. lib. 2. pedag. c. 2. Quòd autem vinum esset, quod benedictum est, ostendit rursus dicens discipulis, Non bibam ex fructu vitis hujus, donec bibero ipsum vobiscum in regno Patris mei. Origenes in Matth. c. 15. Quod si quicquid ingreditur in os, in ventrem abit & in secessum ejicitur, & ille cibus, qui sanctificatur per verbum DEI, perq; obsecrationem, juxta id quod habet materiale, in ventrem abit & in secessû ejicitur, &c. Bellarminus per materiale intelligit accidentia, sed quæ Grammatica hanc phrasin aut quæ Rhetorica hunc tropum proponit? Cyprianus ad Magnum filium Epist. 75. Quando DOMINUS corpus suum panem vocat de multorum granorum adunatione congestum, populû nostrum, quem portabat, indicat adunatum, & quando sanguinem suum vinum appellat de botris atq; acinis plurimis expressum, atq; in unum coactum, gregem item nostrum significat commixtione adunatæ multitudinis copulatum. Concil. Nicæn. Iterum etiam hic in divina mensa ne humiliter intenti simus ad propositum panem & poculum, sed attollentes mentem fide intelligamus, situm in sacra illa mensa agnum DEI tollentem peccata mundi. Cyrill. Hierosol. catech. 4. Ne consideres tanquam panem nudum & vinum nudum, corpus enim est &

C

sanguis

fanguis CHRISTI secundum ipsius DOMINI verba. Chrys. in Epist. ad Casarium Monachum tempore exilij. Antequam sanctificetur panis, panem nominamus, divinam autem illum sanctificante gratia, mediante sacerdote liberatus quidem est ab appellatione panis, dignus autem habitus est DOMINI corporis appellatione, etsi Natura panis in ipso permansit. Augustin. in serm. ad infantes ad altare citante Beda I. Cor. 10. Quod vidistis, panis est & calix, quod etiam oculi vestri renunciant, quod autem fides vestra postulat instruenda, panis est corpus CHRISTI, calix sanguis. Theod. Dial. 1. p. 339. edit. Col. Qui, quod natura corpus est, triticum & panem appellavit, & vitem rursus seipsum nominavit, is symbola & signa quæ videntur, appellatione corporis & sanguinis honoravit, non Naturam quidem mutans, sed Naturæ gratiam adijciens. Dial. 2. p. 339. Eranista: Sicut symbola DOMINI corporis & sanguinis, alia quidem sunt ante invocationem sacerdotis, sed post invocationem mutantur & alia fiunt, ita etiam corpus Domini post assumptionem mutatur in divinam substantiam: responder Orthoxus: Quæ ipse tenuisti, retibus captus es. Neq; enim signa mystica post sanctificationem recedunt à sua Natura, manent enim in priore substantia & figura & forma & videri & rangi possunt, sicut & prius: intelliguntur a. ea esse quæ facta sunt & creduntur & adorantur *ωσπουήται*, ut quæ illa sint, quæ creduntur &c: Bellarm. lib. 2. de sacram. Euch. c. 27. Theodoretum sic explicat, quod per substantiam & Naturam symbolorum intelligat accidentia sensibilia, sed totus contextus fortissime hanc interpretationem refellit, ideoq; in Epistola Theodoretæ præfixa in editione Romana per Stephanum Nicolinum Sabiensem Chalcographum Apostolicum Anno 1547 dicitur, Theodoretum in his locis de Transsubstantiatione minus commode sentire, excusandum nihilominus, quod de ea Ecclesia nondum legem tulisset. Gelasius libro de duab. Naturis CHRISTI: Certe sacramenta, quæ sumimus, corporis & sanguinis CHRISTI divina res est, propter quod & per eadem divinæ efficimur consortes Naturæ & tamen esse non desinit substantia vel Natura panis & vini: Dicti hujus perspicuitatem sustinere non potuit Caspar Contarenus Cardinalis in Colloq. Ratisbonensi Anno 41.

Hesy chius lib. 2. in Levit. c. 8. tradit, fuisse morem in Ecclesia igni tradi quæcunq; remanere contrigerat in consumpta. Evagrius l. 4. hist. Eccl. c. 36. refert Constantinopoli fuisse usitatum, pueros ex schola vocare ad comestionem parvium residuarum. Si transsubstantiationem credidissent, nunquam id fecissent. Anno 1141. Otto Frisingensis credidit & scripsit, panem & vinum manere in Eucharistia.

XVI. Adeamus jam ipsos adversarios, quorum aliquibus veritatis splendor oculos aperuit. c. Panis est in altari dist. 2. de consecr. ex Ambrosio. Si tanta vis est in sermone Domini JESU, ut inciperent esse, quæ non erant, quanto magis operatorius est, ut sint quæ erant & in aliud commutentur,

rentur, & sic quod erat panis ante consecrationem, jam corpus Christi est post consecrationem. Nota, sunt quæ erant illa externa symbola etiam post consecrationem. Et postea. Sicut Christi persona constat & conficitur ex DEO & homine, quia omnis res illarum rerum Naturam & veritatem continet, ex quibus conficitur. Conclude: Christus, ut sit DEUS, non idem minus homo: Neque igitur panis & vinum, ut sint sacramenta, vinum minus & panis. Scotus 4. sent. dist. II. q. 3. lit. B. Circa hoc erant tres opiniones: una quod panis manet, & tamen cum ipso verè est corpus Christi, alia quod panis manet & tamè non cõvertitur, sed desinit esse vel per annihilationem vel per resolutionem in materiã vel per corruptionem in aliud. Tertia, quod panis trãsubstantiatur in corpus & vinum in sanguinem. At. 1. veritas Eucharistiæ salvari potest sine illa transsubstantiatione. 2. Substantia panis sub speciebus magis est nutrimentum, quàm accidentia: Ergo magis representat corpus Christi in ratione nutrimenti spiritualis. 3. Iste intellectus, quod non sit ibi substantia panis, videtur difficilius ad sustinendum & ad ipsum sequuntur plura inconvenientia, quàm ponendo ibi esse substantiam panis. 4. Mirum videtur, quare in uno articulo, qui non est principalis articulus fidei, debeat talis intellectus afferri, propter quem fides pateat contemptui omnium sequentium rationem. Denique nihil est tenendum tanquam de substantia fidei, nisi quod potest expressè haberi de scriptura vel declaratum est per Ecclesiam vel evidenter sequitur ex aliquo planè contento in Scriptura vel planè determinato ab Ecclesia. Nunc verò non videtur expressè haberi, non esse ibi substantiam panis. Nam Joh. 6. ubi multùm probatur veritas Eucharistiæ, planum est ubi Christus dicit, Ego sum panis vivus: & I. Corint. II. Paulus: Panis, quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est? nec invenitur, ubi Ecclesia istam veritatem determinat solenniter, nec etiam qualiter istud possit ab aliquo manifestè credito evidenter inferri. Petrus de Aliaco Cameracensis Cardinalis in 4. sent. dist. II. q. 6. art. 1. Tertia opinio fuit, quod substantia panis remanet &c. quicquid tamen sit de hoc, patet, quod ille modus sit possibilis, nec repugnat rationi nec autoritati Bibliæ, imò est facilius ad intelligendum & rationabilius, quàm aliquis aliorum, qui ponit, quod substantia panis deserat accidentia. Occam lib. 4. sent. dist. II. q. 6. In potestate DEI est, esse substantiam sub specie panis & non esse. Ejus primus modus potest teneri, quia non repugnat rationi nec autoritati Bibliæ, & est rationabilior & facilius ad tenendum inter omnes modos: quia tamen determinatio Ecclesiæ in contrariũ existit, communiter Doctores tenent, quod ibi non remanet substantia panis. Durandus 4. sent. dist. II. q. 1. art. 14. satis durum est & derogare videtur immensitati divinæ potentia, dicere, quod DEUS non possit facere, corpus suum esse in sacramento per alium modum, quàm per conversionem substantiæ panis in ipsum: maximè cum ponendo conversionem fieri, difficile est videre, qualiter ipsa faciat aliquid ad

hoc, quod corpus Christi sit in Sacramento. Biel in Can. lect. 4. Quomodo ibi sit Christi corpus, an per conversionem alicujus in ipsum, an sine conversione incipiat ibi esse corpus Christi cum pane, manentibus substantia & accidentibus panis, non invenitur expressum in Canone Bibliæ. In Concilio Florentino Anno 1438. cum Græci & Latini de Transsubstantiatione convenire non possent, ut in ejus actis continetur, non idem minus unio inter Græcam & Latinam Ecclesiam subfiguata est, cujus initium, Exultent cali, &c. Gerson in tract. de comm. Laic. dicit, si Laicis sub utraq; specie cæna detur, periculum esse, ne acefcatur vinum; si ibi solus sanguis & mera vini accidentia, nullum acoris periculū. Anno 1320. Johannes Parisiensis Doctor Theologus Professione Dominicanæ publicè disputavit, panem per consecrationem non transsubstantiari, de quo & librum conscripsit Guidoni de Perpiniano Carmelitæ inscriptum. Anno 1370. Johannes Wiclefus in Acad. Oxoniensi Theologiæ Professor floruit, is apud Guilielmum Widesfordum qui contra eum scripsit, sic loquitur: Manet panis & vini substantia post ejus consecrationem. Sacramentum altaris est naturaliter panis & vinum, sacramentaliter corpus Christi, quanquam aliqui fingunt ipsum esse accidens sine substantia adjecta. Fructus istius dementia est blasphemare in DEUM, scandalizare sanctos per mendacium accidentis. Langus Pontificius & Imperatoris Maximiliani secundi Consistorialis fuit, de eo sic legitur in Indice expurgat. Belgico p. 76. & in Ind. Expurg. Hispan. fol. 140. p. 2. Quæcunq; Langus prolixè satis de Eucharistia sacramento recenset, à pagina centesima septuagesima nona usq; ad rescriptum Hadriani Imp. pagina centesima nonagesima nona, judicamus delenda: nam multa continent parùm Catholicæ religioni consona, inter ea a. illud est præcipuum, quod Transsubstantiationem non agnoscit, sed apertè contendat cum corpore & sanguine Christi remanere veram panis & vini substantiam. Johannes Picus Mirandulanus Comes contra transsubstantiationem Romæ publicè disputare ausus. Conclus. 2. sine conversione panis in corpus Christi vel panicitatis annihilatione corpus Christi manducatur, quatenus nempe quamcunq; creaturam DEUS suppositare potest, quo posito & panis remaneat & corpus sit cum pane. Erasmi. in 1. Corint. 7. pag. 327. In Synaxi transsubstantiationem serò definivit Ecclesia, diu fas erat credere sive sub pane consecrato sive quocunq; modo adesse verum Christi corpus.

Cassander in consult. ad maximil. 2. pag. 66. transsubstantiationem dicit & nomine & re novam esse, tutius Patrum verbis & sententiis stari.

XVII. Hactenus sententiam nostram confirmavimus, videamus jam quid Pontificii de hoc doctrinæ Christianæ capite statuunt. Non autem afferemus in medium diversas illorum de transsubstantiatione sententiæ & môstra opinionū, siquidē quidā ex illis ed sunt progressi, ut scribere

bere non erubuerint: *Qui creavit me sine me, creatur mediante me.* Stella Clericorū. Jacob^o de Vitriaco, qui referente Nicolao Vinerio in Historia Ecclesiast. sub annum 1215, insignis fuit suo tempore Theologus, dixit: Per rationem transubstantiationis creatura pistoris in Deum creatorem transmutatur & adoratur pro Deo. Proponemus a. Pontificorum sententiam verbis Concilii Tridentini & ejus interpretis Bellarmini. Sic ergo habet Concilium sess. 3. sub Julio III. cap. 4. Quoniam Christus Redemptor noster corpus suum, id quod sub specie panis offerebat, verè esse dixit, idè persuasum semper in Ecclesia Dei fuit, idq; nunc denud sancta hæc Synodus declarat, per consecrationem panis & vini conversionem fieri totius substantiæ panis in substantiam corporis Christi Domini nostri, & totius substantiæ vini in substantiam sanguinis ejus, quæ conversio convenienter & propriè a S. C. E. Transubstantiatio est appellata. Bellarm. lib. 3. de sacram. Euch. c. 18. dicit, Theologos ob Conciliorum & Ecclesiæ autoritatem convenire in eo, quòd ratio proxima & propria, cur in Eucharistia sit corpus Domini, sit totalis conversio substantiæ panis & vini in corpus & sanguinem Domini: interim facetur, eos in modo explicandi non nihil discrepare. Ipse autem quibusdam præsuppositis concludit, Conversionem illam non esse productivam, nec conservativam, sed adductivam: Nam corpus Domini præexistit ante conversionem, sed non sub speciebus panis: Conversio igitur non facit, ut corpus Christi simpliciter esse incipiat, sed ut incipiat esse sub speciebus panis.

XVIII. Robur præcipuū causæ suæ petunt ex verbis illis Christi, Hoc est corpus meum: ex quibus ita colligit Bell. 3. de sacr. Euch. c. 19. Verba illa, Hoc est corpus meum, necessariò inferunt aut veram mutationem panis, ut volunt Catholici, aut mutationem metaphoricam, ut volunt Calvinistæ, nullo a. modo sententiam Lutheranorum admittunt. 2. nervus argumenti consistit in eo, quòd de pane non possit prædicari, quòd sit corpus Christi, nisi intercedat mutatio: sed convenienter prius inter se Pontificii, quid per *ἄρα*, Hoc, intelligi velint. Thom. p. 3. q. 78. art. 5. quidam dixerunt, quòd importet demonstrationem, ut conceptam, non ut exercitam, quia ista locutio sumitur materialiter, cum recitativè proferatur. Alii dixerunt, quòd facit demonstrationem non ad sensum, sed ad intellectum, ut sit sensus, Hoc est copus meum, id est, significatum per hoc, est corpus meum. Alii dixerunt, quòd dictio hæc facit demonstrationem ad sensum, sed intelligitur hæc demonstratio non pro illo instanti locutionis, sicut cum aliquis dicit, Nunc taceo: adverbium, Nunc, facit demonstrationem pro instanti immediatè sequenti. Thomæ sententia est, quòd significet contentum in generali sub istis speciebus, sive substantiam in communi sine qualitate, id est, forma determinata. Innocentio tertio lib. 4. myst. Missæ c. 7. nihil demonstrat. Cum his verbis (inquit) sacerdos non utatur demonstrativè sed recitativè,

quemadmodum Christus ait: Ego sum vitis vera. Scotus 4. sent. dist. 8. q. 2. vocat individuum vagum, de quo Christus pronunciat, Hoc est corpus meum jam consecratum, jam confectum per benedictionem, quæ præcessit. Bonaventura 4. sent. dist. 8. q. 1. lit. G. Hoc, id est, panis, panis substantia: sed contra Rhenatus in panoplia super hæc verba: Petra erat Christus: Catholica Ecclesia nunquam dixit, panem esse corpus Christi. Guimundus li. 2. contra Berengar. blasphemum dicit, quod nomen Hoc ad panem referatur. Occam 4. sent. q. 6. dist. 13. Hoc refertur ad corpus Christi: Sic ergo resolvit. Corpus Christi est corpus Christi: idem sentit Petrus de Aliaco. 4. sent. q. 5. art. 1. & addit, Hoc demonstrat corpus Christi, alioqui falsa est propositio. Contra Holc. 4. sent. q. 3. Vana hæc & inepta est propositio, videlicet identica: idè sic resolvit: dicunt quod demonstrat hoc, quod est commune utriq; termino interminatè. Quia autem ex ipsorum hypothefibus corpus Domini non potest adesse, quin omnia verba sint prolata, idè Johannes de Burgo de forma verb. requisita c. 4. resolvit. Hoc sub hæc specie præsens vel de propinquo futurum, est corpus meum. Bell. 1. de Euch. c. 11. fatetur Pontificios non convenire in explicatione, quid demonstret pronomen Hoc: dicit autem, esse duas celebriores sententias: Unam, quod pronomen Hoc demonstret corpus, alteram, quod pronomen Hoc non demonstret præcisè panem nec corpus, sed in communi substantiam, quæ est sub illis speciebus, sic tamen ut demonstratio propriè ad species pertineat, non quidè ut sensus sit, hoc, id est, hæc species sunt corpus meum, sed in obliquo, hoc est corpus meum, id est, sub his speciebus. est corpus meum: posteriorem sententiam Bell. amplectitur. Cõsterus in Enchirid. p. 350. sic resolvit: Hoc ipsum, quod vobis trado manducandum, est corpus meum. Pistorius in hod. p. 338. Hoc, id est, hic transsubstantiatus panis, vel hic panis tanquam cibus, vel hoc, quod est sub istis speciebus.

XIX. Est ergo communior Pontificiorum sententia, propositionem Christi sic resolvendam, Hoc est corpus meum, id est, id, quod sub specie panis continetur, est corpus meum, sed illa resolutio manifestè petit principium, eodem namq; jure sic resolvi potest; hoc est corpus meum, id est, quod sub panis substantia continetur, est corpus meum, nimirum probanda prius erat abolitio substantiæ panis. Et quàm omnino nullum in verbis Christi fundamentum habeat Transsubstantiatio, ostendit Biel 4. sent. dist. 11. q. 1. art. 3. dub. 1. omnes propositiones, inquit, affirmativa, in quibus termini, significantes panem & corpus Christi, ponuntur in casu nominativo, falsæ sunt, ideo de rigore verborum falsæ sunt: Panis est corpus Christi, quod est panis, est, fuit, erit, seu potest esse corpus Christi. Veræ autem propositiones sunt, in quibus terminus à quo, id est, panis & vinum exprimitur per ablativum cum præpositione ex vel de: aut terminus ad quem id est corpus vel sanguis Christi per accusativum cum præpositione: Veræ ergo sunt: Ex pane fit corpus Christi, de vino fit sanguis Christi, (contra Thomas p. 3. q. 75. art. 8. Non potest propriè dici, quod

ei, quod de pane fiat corpus Christi) Veræ & hæ: Panis transit, convertitur, vel transubstantiatur in Christi corpus. Haftenus Biel. Quærimus autem, ubi Christus his propositionibus usus sit? Sanè nec hac propositione CHRISTUS utitur: Panis est corpus meum: & quando Paulus in antecedente ponit nomen panis, non prædicat de eo directè corpus Christi, sed vocat *κεινώϊα* corporis Christi, neq; tamè Ecclesiasticorū scriptorum linguam corrigimus, qui sæpiùs ita loquuntur: Panis est corpus Domini, sed addimus interpretationem, sc: sacramentaliter, cuius propositionis idem sensus est, qui Paulinæ, Panis est *κεινώϊα* corporis.

XX. Disiunctum ergo Bellarminianum: Aut panis metaphoricè mutatur, aut transubstantiatur, est *ἑλεπὲς*: datur namq; tertium, videlicet, aut mutatur sacramentaliter, fecit enim Christus externa illa symbola panem sc: & vinum, media, *ὀχημάτα*, organa rerum cœlestium, corporis & sanguinis sui; quia panis Eucharisticus est *κεινώϊα* corporis, dicit Paulus, quomodo? responderet Christus: quando accipitur, benedicitur, distribuitur, manducatur. At, inquit Bellam. disparatum de disparato non potest affirmatè prædicari, aliàs licebit affirmare de nihilo aliquid, de aliquo nihil, de luce tenebras, de Christo Belial. & pronomem hoc denotat quidem panem, sed non solum, verum totum *συμπεπελεγμένον* sive complexum. Si denotaretur solus panis, quænam foret constructio Grammatica, *ἄρτι τοῦτο*? si denotaretur solum corpus, propositio foret identica: quando autem duæ res modo quodam unitæ, prædicatum exprimit dignum & sensui minus obvium, partem alteram sensui obviam non exprimit. Non ergò simpliciter disparata de disparatis prædicatur in hac Christi propositione, Hoc est corpus meum. Sed nec illam propositionem, uti diximus, omninò improbamus, Panis est corpus Christi, modò addatur debita explicatio. Panis sacramentaliter est corp^o Christi, id est, mediante benedicto pane accipitur & manducatur corpus Christi. Bellarm. contra Chemnicium disputat, conjunctionem panis & corporis Christi non sufficere, ut dici possit Panis est corpus Christi, & at sufficit, ut dici possit monstrato benedicto pane, Hoc est corpus Christi. Propositionem enim illam, Panis est corp^o Christi, explicamus ex illa propositione Paulina, Panis benedict^o est *κεινώϊα* corporis Christi, ut sit sensus, Panis Eucharisticus per & propter unionem sacramentalem in usu ab ipso Christo definito non amplius est nudus panis, sed etiam corpus Christi. Declarant hoc Præceptores nostri, & in his D. Chem: exemplo propositionum de Christo: Hic homo est D E U S, & hic D E U S est homo: Etsi enim unio panis & corporis Christi non est personalis, habet tamen illud cum unione personali duarum

duarum Naturarum in Christo commune, ut propter unionem sacramentalem, de pane & vino prædicentur corpus & sanguis Christi, nempe sacramentaliter, sicut Christus homo dicitur **D E U S** propter unionem personalem. Sicut in Christo duæ Naturæ sunt in una persona, unde unio earum dicitur personalis; ita res terrena & cælestis in Eucharistia sunt unum sacramentum, unde earum unio dicitur Sacramentalis. Bellarminus ridet Chemnicium, quòd propositiones illas, Homo est **D E U S**, **D E U S** est homo, non possit referre ad regulas Aristotelicas, postulamus ergò, ut sedem earum in prædicabilibus Aristotelicis nobis ostendat: quare rectius Bonaventura. Non potest hæc prædicatio reduci ad alios modos prædicandi consuetos & usitatos; Non enim est prædicatio per essentiam, nec per causam, nec per inhaerentiam, nec per se, nec per accidens, sed est modus prædicandi singularis. Breuiter: ut res habet se in esse, ita in prædicari, at personalis illa unio est *ἐξ αίρεσι*

καὶ μονόρησι, Ergò etiam tales prædicationes personales sunt inusitatae, ut in scholis appellari solent. Contendit Bell. non rectè huc afferri unionem personalem, quippe quæ non habeat locum in cœna *B.* Verùm Gelafius, Theodoretus & alii collatione ista Eucharistia & personæ Christi usi sunt. Instituitur autem non ratione speciei, sed ratione generis, etsi n: unio hæc, panis & corporis **C H R I S T I**, personalis non sit, tamen ratione generis cum personali unione hoc commune habet, quòd propter unionem de pane prædicatur corpus Christi sacramentaliter Ratio prædicationis, quæ fuit sapissimè ex unione generica, non specifica, potest esse eadem, etiamsi modus unionis specialis seu specificus sit diversissimus. Exempli gratia, cum dico, corpus est animatum, homo est docilis, homo est eruditus, paries est albus, prædicationis ratio est in genere una, scilicet denominativa, unio v in istis exemplis est diversissima, aliter n. uniantur anima & corpus, aliter homo & docilitas, aliter homo & eruditio, aliter paries & albedo, ut benè doctus quidam Philosophus anno tavit.

XXI. Alterum exemplum, quo Dn. Chemnicius verba, Hoc est corpus meum, declarat, petitur ex Joh. 20. ubi Christus insufflans in discipulos, inquit: Accipite Spiritum sanctum. Excipit Bellarm. verborum istorum sensum non esse: Accipite hanc insufflationem, quæ est Spiritus Sanctus, sed hæc: Accipite in hac insufflatione seu per hanc insufflationem, ut per signum & causam instrumentalem donum Spiritus Sancti: Accepimus, quod dat, & jungimus, verba Christi in cœnæ institutione itidem hunc habere sensum, Accipite, Hoc est corpus meum, id est, in hoc pane, seu per hunc panem, ut per signum & causam instrumentalem accipite corpus meum. Usus enim illarum particularum in, cum, sub, in doctrina cœnæ, occurrere apud antiquos Ecclesie Doctores, testatur ipse Caslander. Ut ergò flatu ille fuit & mansit halitus, etiam si esset medium *νοινανίας* Spiritus Sancti, ita panis natura & substantia non

tia non tollitur, sed est medium *newavicus* corporis Domini. Terti-
um exemplum est, quod Baptista affirmat, se vidisse Spiritum Sanctum de-
scendentem super Christum, & tamen non fuit columba transubstantia-
ta. Excipit Bellarm. nusquam legi, quod columba sit Spiritus Sanctus.
& quemadmodum Johannes visâ columbâ potuit dicere, se vidisse Spi-
ritum Sanctum propter peculiarem illam revelationem SS. in specie co-
lumbæ, ita manducato in cœna benedicto pane rectè dicitur manducari
ipsum corpus Domini, propter unionem illam sacramentalem. Joh. i. v. 32.
Vidi Spiritum, inquit Baptista, descendentem q: columbam de celo, at
Spiritus Sanctus suâ Naturâ invisibilis, vidit ergò eum in forma colum-
bæ, cui se peculiariter univerat. Quartum exemplum petitur ab
assumptis formis Angelorum. Excipit Bellarm. nusquam inveniri hanc
propositionem: Corpus ab Angelo assumptum est ipse Angelus. & Atta-
men qui videt assumptum illud ab Angelo corpus, rectè dicit, se ipsum
Dei Angelum vidisse, propter peculiarem illam præsentiam Angeli ad
assumptum corpus. Idem iudicium de arca Domini, quâ progrediente
Moses dicebat: Exurge *ГЕHOВАН*, nimirum propter peculiarem illam
præsentiam Dei circa arcam, quod est exemplum quintum. Sextum
exemplum ducitur ab usitatâ in lingua vulgari prædicationibus: quan-
do enim loquimur de dolio & vino, de marsupio & pecunia, de fasciis &
infante, dicimus: illud est vinum, quod amicus tibi mittit. Accipe pe-
cuniam, quam tibi debeo. Affer infantem: & nemo statuit annihilatio-
nem vel transubstantiationem dolii, marsupii, fascium & similibus. Ex-
cipit Bellarm. non posse dici, dolium est vinum, Marsupium est pecunia,
& Neq; hoc volunt Lutherus & Chemnicus, sed exemplo illarum pro-
positionum ostendunt, quemadmodum rectè dico, ostenso dolio quod
vinum continet, hoc est vinum, ostenso marsupio, hoc est pecunia, &c. ut
scilicet in prædicato saltem exprimaturs pars dignior & principalior, alte-
râ sensus iudicio relicta: ita Christum ostenso pane rectè dixisse, Hoc est
corpus meum, neq; ullam inde consequi transubstantiationem, sed sal-
tem requiri sacramentalem panis & corporis Christi unionem. Tota
structura disputationis Bellarminianæ nititur hac hypothese, quod pro-
nomen Hoc denotet solum panem. At inquit Bellarm. Dominum de-
buisset secundum nostram sententiam dicere, Hoc est panis & corpus me-
um, cum substantia panis unâ cum corpore Christi sit res contenta, so-
la accidentia continens, & panis substantia sensui erat obvia (mediatè
scilicet) non igitur opus erat, ut in prædicato exprimeretur & intelle-
ctui notificaretur, quemadmodum non opus est, ut monstrato dolio di-
cam, hoc est dolium & vinum: Etsi verò corpus Christi non sit in pane
tanquam in vase aut in loco, tamen veritas prædicationis manet & non
quærenda est in identitate speciei, sed in identitate generica. Concludit
tandem Bellarminus, licet in verbis Domini esset aliqua obscuritas vel
ambiguitas, eam tamen sublatam esse per Concilia, quæ est tacita con-
fessio,

D

fessio,

fessio, non posse dogma transsubstantiationis ex verbis Christi probari, id quod expressus fateretur cap. 23. seq. non est improbable, non extare locum in scriptura tam expressum, ut sine Ecclesie declaratione evidenter cogat transsubstantiationem admittere. Duplici etiam nomine peccat Bell. in tabulis divinas, tum quod in fidei articulis ambiguitatem atq; obscuritatem illi tribuit, tum quod ex Conciliis scripturam dijudicandam censet, cum tamen contra ex scriptura & Ecclesia & Ecclesie decreta dijudicanda, Reperimus dictum Apostolicum 2. Petri 1. v. 19. habentur firmiorem prophetieum sermonem, cui bene facitis attendentes tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco.

XXII. Alteram argumentorum classem petit Bellarm. 3. de Euch. c. 20. ex testimoniis Patrum à tempore usq; Apostolorum, sed hoc audax est pronunciatum. Lombardus 4. dist. 11. offendit, nec suo quidem tempore definitum extitisse in Ecclesia, qualis sit illa mutatio seu conversio, de qua veteres loquuntur, an formalis, an substantialis, an alterius generis: definire, inquit, non sufficit. Tho: p. 3. q. 75. art. 2. quidam posuerunt, quod substantia panis & vini maneat. Scotus 4. dist. 11. q. 3. dicit, ante Concilium Lateranense non fuisse dogma fidei transsubstantiationem. Innoc. lib. de off. altaris. Fuerunt, qui docerent, quod sicut post consecrationem vera panis remaneant accidentia, & sic etiam vera panis maneat substantia, quia sicut subjectum non potest subsistere sine accidentibus, ita accidentia non possunt existere sine subjecto. Pertinent huc dicta Erasmi & Cassandri supra recitata. De re ipsa sic respondemus, primum ex sola scriptura sacra argumenta firma & immota in articulis fidei peti possunt: deinde Patrum vocem acceptamus, si consentiat cum voce celestis Patris in scriptura sonantis, ipsimet namq; hanc sibi statuerunt legem: tertio ex ipsis Patribus nostram confirmavimus sententiam: quarto discernendi Patres orthodoxi in primitiva Ecclesia à scriptoribus Pontificis posteriorum seculorum.

XXIII. Percurramus tamen in specie aliquot Patrum dicta, quæ Bell. urget. Justinus Apol. 2. dicit panem prece Verbi DEI sanctificatum esse carnem Domini & quis negat: Justinus vocat panem sanctificatum non a. transsubstantiatum: ibi: p. 76. post sanctificationem non negat adesse panem, sed negat esse communem panem: adhibet ibidem similitudinem, quemadmodum per Verbum DEI incarnatus est JESUS CHRISTUS Salvator noster & carnem & sanguinem salutis nostræ causâ habuit, ad eundem modum etiam eam, in qua per preces verbi ejus ab ipso profecti gratiæ sunt factæ, alimoniam, unde sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, incarnati illius JESU carnem & sanguinem esse edocti sumus. Finge cum Bellarm. interire panis substantiam & collatio illa Marcionitis atq; Eutychanis erit accommodatissima. Iren. lib. 4. adv. hæres. c. 34. Quomodo constabit eis, panem, in quo gratiæ actæ sint, esse corpus Domini. & vocat panem in quo gratiæ actæ, non autem transsubstantiatum, vocat panem illum corpus Domini, id est, secundum explanationem

tionem Paulinam, *συνωνίαν* corporis Domini. Ibid. Panis percipiens vocationem DEI (non transubstantiatus) jam non communis panis est (est & manet panis, sed non solus) sed Eucharistia, duabus rebus (non uno Christi corpore) constans terrena & caelesti.

Tertull. 4. adv. Marc. Acceptum panem corpus suum fecit & non transubstantiando, sed benedictione divina panem sacramentaliter mutando: argumentum Bellarmini ex hoc loco est *ā* non distributo ad distributum, sive, *ā* genere ad speciem affirmatè: facere panē corpus, non significat simpliciter & absolutè transubstantiare. Idem. lib. i. adv. Marc. c. 14. nec panem reprobavit, quo ipsum corp^o suum repræsentat. Cyprianus serm. de cana Dom. panis iste, quem Dominus discipulis porrigebat, non effigie sed Natura mutatus omnipotentia Verbi factus est caro, & non factis constat, an Cyprian^o illius sermonis autor sit, præcedit autem in verbis Cypriani: Ante verba illa cibus ille communis (panis) tantum nutriendo corpori commodus erat & vitæ corporalis subsidium ministrabat: sed ex quo *ā* Domino dictum est: hoc facite in meam commemorationem, hæc est caro mea & hic est sanguis meus, quotiescunq; his verbis & hac fide actum est, panis iste substantialis & calix benedictione solenni sacraus, ad totius hominis vitam salutemq; proficit, simul medicamentum & holocaustum, &c. observa panem benedici, sanctificari, non transubstantiari. Item substantiam symbolorum externorum non mutari, manere cuiq; suam corporis nutriendi virtutem, alendæ animæ gratiam ex Verbo supervenire. Vox ergo Naturæ non debet sumi pro substantia, Natura nostra mutatur in baptismo, neq; enim amplius Natura filii sumus iræ, sed reddimur DEI filii, ex DEO geniti & tamen eadem manet substantia. Paul^o post sequitur: sicut in persona Christi humanitas videbatur & latebat divinitas, ita sacramento visibili (quod necessariò de externis symbolis, pane & vino intelligitur) ineffabiliter divina se infudit essentia, ut esset religio circa Sacramenta devotio, &c. Num v. humanitas conversa in deitatem? num præsentia divinitatis humanitatem absument? Explicamus ergò dictum Cypriani ex Ambrosio, de iis qui myster. initiantur c. 9. Non agnosco usum Naturæ, sed excellentiam gratiæ: & ex Beda in Epiph. in homil. hyem. Panis & vini Natura in sacramentū corporis & sanguinis Christi ineffabili Spiritus sanctificatione transfertur: ut sit sensus, Panis Natura mutatus id est ultra Naturā & naturales proprietates erectus, ut sit *συνωνία*, corporis Christi. Concludit Cyprian. illum sermonem. Hæc quoties agimus, non dentes ad mordendum acium^o, sed fide sincera panem sanctum frangimus & partimur, dum quod divinum & humanum est distinguimus & separamus, itemq; simul separata jungentes, unum DEUM & hominem confitemur.

Cyrillus Catech. 4. Vinum transmutavit in sanguinem: sub specie vini datur sanguis: panis non est panis, etiamsi gustus panem esse sentiat. *¶* mutatio illa est sacramentalis, non transubstantiatio teste Gelasio &

Theodoro. Nec Cyrillus dicit nudam speciem adesse, & si licet ex vocabulo speciei colligere substantiæ deperditionem, eodem modo ex vocabulo speciei licebit colligere aliorum accidentium amissionem. Quod autem speciei vox non excludat substantiam panis, patet manifestissime ex Ambrosio de iis qui myster. initiantur c. 9. Ipse clamat Dominus Jesus: Hoc est corpus meum. Ante benedictionem verborum celestium alia species nominatur, post consecrationem corpus significatur. Certè species eo in loco omnino includit substantiam, cum ante consecrationem panis & vini substantiam adesse, ipsimet Pontificii asserant. Panis non est panis id est nudus, sic enim explicat ibidem. Ne consideres, inquit, tanquam panem nudum & vinum nudum, corpus enim est & sanguis Christi, secundum ipsius Domini verba: iisdem verbis catech. 3. de aqua baptismali utitur: non tanquam aquæ simplici studeas huic lavacro, sed ut spiritali gratiæ, quæ cum aqua detur: de chrismate ib. Quemadmodum panis Eucharistiæ post sancti Spiritus invocationem non amplius est panis communis, sed est corpus Christi: sic & sanctum hoc unguentum non amplius est unguentum nudum neq; commune, postquam jam consecratum est, &c. Collige: Ut aquæ, ut unguenti substantia non tollitur per consecrationem, ita nec panis Eucharistici. Ambros. de iis qui myst. initiantur c. 9. Quantis utimur exemplis, ut probemus non hoc esse quod Natura formavit, sed quod benedictio consecravit? majoremq; vim esse benedictionis quam Naturæ, quia benedictione etiam Natura ipsa mutatur. & Natura panis mutatur, non ut substantia intereat, sed ut in sacramentum corporis Christi mutetur, sic enim explicat seipsum Amosius lib. 4. de sacram. c. 4. Vides quam operatorius sit sermo Christi: si ergo tanta vis est in sermone Christi, ut inciperent esse, quæ non erant (in creatione) quanto magis operatorius est, ut sint quæ erant, & in aliud commutentur. Nota, ut sint quæ erant, scilicet ratione substantiæ, & in aliud commutentur sc: ratione usus sacramentalis. Lanfrancus hoc testimonium non potuit aliter eludere, quam quoddam dixit, verba illa non reperiri in Ambrosio, sed, quia hoc non consistit (cum etiam in Jura Canonico allegentur) Petrus Sotus dicit, quod maneat, scilicet in aliud mutata, sed Ambrosius expressè dicit, ut sint quæ erant, & in aliud commutentur. Bellarminus sic conatur elabi, ut sint extrinsecus quæ erant, non autem intrinsecus, sed id exemplo, quod Ambrosius ibid. subjungit refellitur. Tu ipse eras, sed eras vetus creatura. Posteaquam consecratus es (per baptismum) nova creatura esse cœpisti, Vis scire, quam nova creatura: omnis, inquit, in Christo nova creatura. Accipe ergo quemadmodum sermo Christi creaturam omnem mutare consueverit & mutat, quando vult, instituta Naturæ. Ergo panis & vinum in S. carnâ non substantia sed qualitate mutantur, non sicut ac nos in baptismo qualitate non substantia: proinde, quod dicit Ambrosius, Naturam mutari per benedictionem, per id exponendum est, quod hoc loco dicit, sermo-
nem Christi mutare instituta Naturæ: panis per Naturam ad vitam cor-
poris

poris institutus est : sermo Christi mutat hoc institutū & efficit corpus Domini sacramentum. Gregor. Nysseni verba in orat. magna catechet. c. 37. sanctificatum panem in Dei Verbi corpus credimus immutari, eodem modo interpretamur. In orat. de S. baptisim. seipsum satis explicat. Ne contemnas divinum lavacrum, neq; id tanquam commune propter usum aquæ parvi facias & levi momento ducas, nam id, quod operatur, magnū est, & ab illo mirabiles existunt effectus. Nam & altare hoc sanctum, cui assisimus, lapis est Natura communis, nihil differens ab aliis crustis lapideis, ex quibus parietes nostri extruuntur & pavimenta exornantur, sed quoniam Dei cultui consecratum atq; dedicatum est ac benedictionem accepit, mensa sancta, altare immaculatum est, &c. Panis item, panis est initio communis, sed ubi eum mysterium sacrificaverit, corpus Christi & dicitur & est, eodem modo & vinum. Postea: Eadem verbi vis sacerdotem augustum & honorandum facit, novitate benedictionis à communitate vulgi segregatum. Collige. Ut benedictio non tollit substantiam aquæ, altaris, aut sacerdotis, ita nec panis in Eucharistia. Gaudentius tract. 2. in Exod. Dominus de pane efficit proprium corpus: **¶** cur ergo Thomas p. 3. q. 75. art. 8. Non potest propriè dici, quod de pane fiat corpus Christi. Gaudentius Ambrosii coeternus fuit, dictum ergo ejus ex Ambrosio explicamus, ut sint quæ erant & in aliud commutentur: imò ipse Gaudentius sui ipsius interpres optimus, sic n. ibid. In hac veritate, qua sumus, unus pro omnibus mortuus est, & idem per singulas Ecclesiarum domos in mysterio panis & vini reficit immolatus, vivificat creditus, consecrantes sanctificat consecratus.

Chrysoft. hom. 83. in Matth. mutari panem. hom. de Euch. mysteria consumuntur corporis substantiâ. **¶** Bellarm. alibi sæpè contendit autorem illius in Matthæum operis non esse Chrysoctomum. Dicimus & nos mutari panem, sed ratione usus. Sixtus Senensis lib. 6. Biblioth. annot. 152. monet, non esse concionatorum verba semper eo rigore accipienda, quo primùm ad aures auditorum perveniunt, multan: per hyperbolem crebrè enunciant & inculcant vel occasione locorum, personarum, temporum adducti vel affectionum impetu vel orationis cursu rapti, hoc interdum Chrysoctomo contingere concludit. Idem Chrysoft. hom. 83. in Matth. comparat panem Eucharistiæ cum baptismatis aqua, at in baptisimo nulla fit transubstantiatio, concludit tandem: Non sunt humana virtutis hæc opera, ministrorum nos ordinem tenemus, qui v. hæc sanctificat & transmutat, *ὁ μετασκευάζων* (præparat, instrumentat propriè id est spiritualium rerum organa facit,) ipse est. August. in serm. quem citat Bedæ. Cor. 10. Panis fit corpus Christi. serm. 28. de verbis. Dom. Ubi Christi verba deprompta fuerint, jam non panis dicitur, sed corpus Domini, **¶** Panis fit corpus Christi scilicet sacramentaliter, ita ut accepto & manducato pane, manducetur corpus Christi. Alterum Augustini dictum si absolute accipias, repugnat Apostolo,

qui post consecrationem vocat panem, limitatè ergò accipiendum, non
amplius dicitur nudus & communis panis. lib. 3. contra Maximin. c. 22.
Hæc sacramenta sunt, in quib. non quid sint, sed quid ostendant, semper
attenditur, quoniam signa sunt rerum aliud existentia & aliud signifi-
cantia. Nota, si symbola sacramentorum perpetuò id sunt quod erant,
licet aliud ostendant, utiq; non evanescent. Yvo Carnutenfis in Ep. ad
Heimericum ex August. serm. ad Neoph. Accipite in pane, quod pependit
in cruce, accipite in calice, quod manavit de Christi latere. Cyrillus
Alexandr. in Epist. ad Calosyrium. Oblata convertit Deus in verita-
tem propriæ carnis, & non mutatione substantiæ sed usus: ut jam non
dicamus Epistolam illam in operibus Cyrilli non inveniri, Thomas in
catena dictum citat. In ead. Epistola dicitur. Decebat Christum quo-
dammodo corporibus nostris uniri per sacram ejus carnem & preciosum
sanguinem, quæ accipimus in benedictione vivificativa in pane & vino.
In Johan. lib. 4. cap. 14. Credentibus discipulis fragmenta panis dedit, di-
cens: Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Eusebius Emis-
serm. de corp. Dom. conversionem panis & vini agnoscit, agnoscimus
& nos, num v. à genere ad speciem rectè proceditur: Est in cana panis
conversio Ergò substantialis. Ibid. benedici verbis caelestibus, & invoca-
tione summi Numinis consecrari dicuntur, non autem transsubstantiari:
adde quod Bell. fatetur incertū esse, an Eusebius illius sermonis autor: a-
lii Faustum Rhegiensem, alii Cæsariū autorem ejus esse volunt, quorum
uterq; annis ducentis posterior est: homil. 5. de Paschate sic loquitur: In-
visibilis sacerdos visibiles creaturas in substantiam corporis & sanguinis
sui verbo suo secreta potestate convertit, sed statim se explicat: Ut tibi
novum & impossibile non debeat videri, quòd in Christi substantiam ter-
rena & mortalia commutantur, te ipsum qui jam in Christo regeneratus
es interroga: dudum alienus à vita, peregrinus à misericordia, à salutis
via, intrinsicè mortuus exulabas, subito initiatus Christi legibus & sa-
lutaribus mysteriis innovatus (baptismi) in corpus Ecclesiæ non vivendo
sed credendo transisti, &c. Ergò elementa in Eucharistia commutantur,
sicut nos in baptismo, non substantia sed qualitate. Remigijs 1. Cor. 10.
panis transit in corpus Christi: & adde explicationem Gelasii & Theo-
doreti, transit in divinam substantiam, permanet tamen in suæ proprie-
tate naturæ. Gregor. Magn. dixit, quod Conditor panem & vinum in
carnem & sanguinem sui converterit & Paulus Diaconus id refert, in ope-
ribus Gregorii non invenitur: Idem Gregor. lib. 4. Dial. c. 58. Quis fide-
liū habere dubium possit in ipsa immolationis hora ad sacerdotis vocem
cælos aperiri, in illo Jesu Christi mysterio Angelorū choros adesse, sum-
mis ima sociari, terrena caelestibus jungi, &c. audis sociationem & con-
junctionem rei terrenæ ac caelestis, non transsubstantiationem. Bellar.
reperit suam cramben: Conversio est, Ergò transsubstantiatio.
Gregor. in Registro. tam azymum quam fermentatum dum sumimus,
unum

unum corpus Domini nostri Servatoris efficiuntur. panis azymus & nuda accidentia certè non sunt *ἰσοδυναμῶν*. Beda serm. de Epiph. panis & vini creatura in sacramentum carnis & sanguinis ejus infallibili Spiritu sanctificatione transfertur. & magis pro nostra sententia id facit & suppeditat explicationem aliis Patrum dictis addendā, sc: quando dicunt panem converti in corpus Christi, id sic intelligendum, quod convertatur in sacramentum corporis Domini. Damasceni & Theophylacti temporibus magna doctrinæ inclinatio fieri cæperat. Interim tamen lib. 4. de orth. fide. c. 14. Damasc. retinet comparationem Eucharistiæ cum baptismo. Quemadmodum in baptisate, quia consuetudo hominibus est aqua lavari, & oleo ungi, conjunxit oleo & aquæ gratiam Spiritus sancti & fecit illud lavacrum regenerationis: Hunc in modum, quia mos hominibus panem manducare & vinum bibere, conjunxit his suam divinitatem & fecit hoc corpus suum & sanguinem suum, ut per asfucta & quæ sunt secundam Naturam, in iis quæ sunt supra Naturam colloceatur. Collige, ut aqua & oleum non amittunt substantiam, sic nec panis. Ibid. Carbonem vidit Esaias, carbo autem simplex non est, sed unitus igni: sic panis communionis non panis simplex est, sed unitus divinitati, at carbonis substantia manet, Ergò & panis, si procedit comparatio. Theophyl. super 6. Joh. transformatur panis in corpus Christi: & sed ipse Lombard. 4. sent. dist. 11. distinguit inter conversionem formalem & substantialem, Ergò neq; hic ad gustum Pontificiorum loquitur Theophylactus. Alius locus est Theoph. quem Bell: omisit, ubi vocabulum transelementationis usurpat super 14. Marci, sed explicamus eum ex vulgato illo dicto Augustini: accedat verbum ad Elementum & fit sacramentum. Ergò illa transelementatio nihil aliud est quàm Elementorū ad sacramentum destinatio: super Joh. 6. emollit vocis asperitatem per particulam *ἰσως*. De aliorum sententiis, quos Bellarm. post illam aetatem recenset, non adeò sumus solliciti, & tandem ad alia progrediendum est.

XXIV. Terciam argumentorū classē petit Bellarm. cap. 21. ex definitione & consensu Ecclesiæ ab annis quingentis: Sic ergò procedit. In sex Conciliis ante hoc nostrum seculum fuit definita transsubstantiationis veritas sub anathemate: at fieri nequit, ut Ecclesia universa tot seculis in gravissimo errore fuerit: deinde hoc ipso tempore floruerunt sanctissimi viri, vitæ innocentia, miraculis & aliis divinis donis clarissimi, quos nulla admittit ratio, ut Deo fuerint amicissimi & in fide erraverint. & 1. quid illis etiam seculis de transsubstantiatione multi senserint, patet ex superioribus. 2. atq; utinam hic unus Ecclesiæ Romanæ inveteratus error sit. 3. quod & quomodo Ecclesia errare possit, alio loco explicandum. 4. nulla Conciliorum decreta, nulla miracula, nulla Pontificum edicta scripturæ præjudicare possunt, 5. etiam sancti viri super fundamentum ædificant fœnum & stipulam, ideoq; in nullius hominis eriam sanctif-

sanctissimi autoritate fides conquefcere debet. Gal. 1. v. 8. Licet nos aut Angelus de cælo evangelizet vobis, præterquam quod evangelizavimus vobis, anathema fit. Producit deinde Bellarm. sex Concilia. Primum est Concilium Romanum sub Nicolao II. Anno 1059. quod Berengarium coegit abjurare suam hæresin e. Ego Berengarius de consecr. dist. 2. r. Glossa huic capitulo ascripsit, nisi sanè intelligas verba Berengarii, in majorem incidet hæresin, quam ipse fuerit. Verba hujus palinodice ab Humberto quodâ Germano sunt descripta, homine inerudito & insulso, dicitur in illo cap. ipsum verum Christi corpus tractari & frangi manibus Sacerdotum, & fidelium dentibus arteri. Bellarm. interpretatur, non nudum signum, sed signum habens realiter conjunctum Christi corpus ibi præsens existens frangi & teri, non tamen in se, sed in signo: sed verba Concilii plus habent, ideoq; Rossensis lib. 2. contra Oecolamp. dicit, quia Berengarius in alterum latus nimis exorbitasset, ideo Concilium plus æquo in alterum nunc trahi. Adde, quod ex ipsis Concilii verbis transsubstantiationem non possit probare Bellarm. ideo confugit ad scripta illorum, qui tùm temporis floruerunt, Lanfranci, Guimundi & Anselmi: at si vel maximè illi docerent transsubstantiationem: nihil tamen aliud, quam suam proponerent sententiam: propositum .a. erat Bellarmino, ostendere, quod sub anathemate in Conciliis stabilita sit transsubstantiatio.

Alterum Concilium, quod profert Bellarm. est idem Romanum sub Gregorio VII. Anno 1079. sed Concilium illud magni nominis nõ est, nec in eo sub anathemate stabilita transsubstantiatio. Gregorius ille fuit necromanticus, cælibatum sacerdotum præcipiendo, multis flagitiis fenestram aperuit, Rom. Imp. seditionibus & bellis civilibus implevit, tandem etiam à Brixiana Synodo sede Pontificia dejectus.

Tertium Concilium est Lateranense sub Innocentio III. Anno 1215. in quo non negamus stabilitum transsubstantiationis dogma, sed quærimus quo jure: Idem Innocentius introduxit auricularem confessionem, Eucharistiæ in ciborio custodiendæ legem & multos alios abusus. Quartum Concilium est Romanum generale Anno 1413, ejus decretum contra Wiclefum ex Cochlæo recitat Bell. sed Cochlæi fides apud nos merèò dubia est. Quintum est Concilium Constantiense Anno 1414. Sed idem Concilium prohibet populum sub utraq; specie communicare contra Christi institutionem & primitivæ Ecclesiæ consuetudinem. sess. 19. præcipit, fidem non esse hæreticis servandam. In eodem Concilio definitum est, quod Concilium sit supra Papam, quod Bell. non concedit. Quintum est Concilium Florentinum Anno 1439. ubi Bell. acriter invehitur in Chemnicium & Martyrem, atq; asserit nunquam fuisse inter Græcos & Latinos disceptatum de transsubstantiatione, sed repugnat ipsis Concilii actis. Sic enim sess. ult. Eugenius 4. Pont. Græcos Episcopos affatur, ut habetur tom. 3. Concil. p. 474 ed. Colon. In præcipua questione, de qua vehementer ambigebamus (de processione Spiritus sancti) ita convenimus,

— Paul

uimus, ut nihil ampliùs de ea dicere debeamus. Potrò autem operà præ-
 cium est, ut & de purgatorio igne, & de summi Pontificis principatu, &
 de azymo & fermentato pane, de divina deniq; panis transubstantiatio-
 ne agamus, ut omni ex parte conjunctio nostra sit absoluta, ita ut nulla
 inter nos controversia in posterum relinquatur. Ibid. Urgente Pontifi-
 ce, ut de divina panis transmutatione, quæ quidem quarta quæstio fuit,
 in Synodo ageretur, Græci dixerunt, se sine totius Orientalis Ecclesiæ
 auctoritate, quæstionem aliam tractare non posse. pag. 475. Hæc Græci,
 nolentes tamen consentiente Imperatore, ut de alia quæstione, præter il-
 lam de Spiritus Sancti processione, in unionis literis ulla mentio fieret,
 contendente summo Pontifice, ut etiam de reliquis ageretur, exceptâ il-
 lâ de panis transmutatione, ut perfectissima fieret unio. Provocat Bell.
 ad instructionem Armenorum, in qua disertis verbis ponitur transsub-
 stantiatio: & in eadem instructione dicitur pag. 506. ipsorum verborum
 Salvatoris virtute substantia panis in corpus Christi & substantia vini in
 sanguinem convertuntur: at Græci tunc, non secus ac hodie, solis illis
 verbis consecrationem non adscribebant, sed putabant necessariò ad-
 jungendum: & fac panem hunc honorabile corpus Christi tui, quod au-
 tem in calice isto est, honorabilem sanguinem Christi tui, eâ sancto tuo
 Spiritu transmutate, quomodo ergò Græci in hanc formulam consentire
 potuerunt? Ipsum decretum nomine Eugenii 4. inscribitur: Eugenius
 Episcopus, servus servorum Dei ad perpetuam rei memoriam, &c. adde,
 decretum de Armenis datum esse anno 1439. decimo Calendas Decembris
 absentibus jam Græcis Patribus, qui eodem anno pridie nonas Julii sub-
 signata unione ilico discesserant, quod frustra negat Bellarm. Senten-
 tiam Græcorum Patrum quod attinet, de illa superius aliquid diximus,
 hac vice id solùm repetimus, *μετουσίαις* vocem apud Græcos Patres
 non significare transubstantiationem, ut volunt Pontificii, sed commu-
 nicationem, participationem ut ex Asconio Budæus refert. Ne dubites,
 exempla accipe. Euseb. de demonstr. Evang. lib. 8. p. 241. edit. Græc. Ijs
 qui ex hominibus ad cum virtutis gradum pervenerunt, quem Natura
 mortalis contingere potest, satis superq; fuerit, si quando in *μετοχήν τῆς*
μετουσίαις partem & communicationem quãdam (ut reddidit Donatus
 Veronenfis) assumpti ejus, qui dixit: Sancti eritis, quoniam sanctus ego
 Dominus. In Liturgia, quæ Jacobo tribuitur: Largitus es nobis Domi-
 ne DEUS sanctificationem *ἐν τῇ μετουσίαις*, interp. in perceptione
 sanctissimi corporis tui. Pachymeres in Liturgia Dionysii c. 3. Hierach.
 p. 151. Primum assumit & postea distribuit, quia oportet primum *ἐν με-*
τουσίαις γενέσθαι in participatione esse, participes fieri & repleti bo-
 nis &c. Hodierna Ecclesia Græca in quibusdam capitibus à Romana
 dissentit, in multis adhuc consentit, vide lib. Chytræi de statu Eccle-
 Oriental.

XXV. Deniq; quartam argumentorum classen c. 22. petit Bell. ex convenientia rationis. & non ex iudicio rationis, sed ex scripturæ norma de articulis fidei statuendum. Mens in consilio valet, in certamine dextra, In Sophia ratio, in religione fides. Videamus tamen illas congruentias. Primò, inquit Bellarm. convenientius fuit, ut solum Christi corpus ad accidentia panis ordinem haberet & illa soli Christi corpori servirent. & fundamentum hujus speculationis consistit in illis disputationibus Scholasticorum, quòd corpus Domini maneat sub accidentib. panis ad eum modum, quò substantia panis manet sub accidentibus suis excepta informatione, & quòd ex Natura rei moveatur ad motum accidentium & desinat esse sacramentaliter ad illorù accidentium definitionem, &c. Sed hæc sunt somnia orioforum hominum. Panis Eucharistici, secundum Apostolum, officium est, ut sit *συνάγωγη* corporis Christi, ad id non requiritur, ut accidentia primariò habeant ordinem ad corpus Christi, non autem ad panem. Bellarminus absurdum existimat, si duæ substantiæ haberent ordinem ad eadem accidentia: sed an non magis absurdum, accidentia panis subsistere intereunte subjecto? prius facilius concedet ratio, quàm posterius. Secundò, periculum esset, ne simpliciores adorarent panem. & num verò nullum periculum est, ne accidentia adorent? Christum adoramus, qui est hujus cœlestis convivii hospes, atq; ipse sanctum suum corpus ac pretiosum suum sanguinem nobis distribuit. Transsubstantiationem ex adoratione panis probare, est lutum luto purgare, errorem errore cumulare. Biel. lect. 49. in Can. Quia non potest esse evidens certitudo, neq; celebranti, neq; populo circumstanti de conversione panis in corpus Christi propter defectum aliquem impediendum & contingere potentem, ut quòd fortè celebrans non est sacerdos, siquidem nullus celebrans potest evidenter scire se fore baptisatum, aut legitime ordinatum: similiter propter defectum alicujus necessariò requisiti ad consecrandum, utpote debita intentionis, aut errorem commissum in forma vel in materia, & multò minus circumstantes scire possunt infallibiliter sub hostia fore Christum, idè adoratio fieri debet sub conditione habituali tacita vel actuali expressa, tali scilicet, si servata sint omnia ad consecrationem necessaria. Tertio, non videtur rationi consentaneum, ut maneat simul cibus mentis & ventris, & imò verò analogia sacramentalis meliùs constat: Quamvis enim primarium panis benedicti officium sit, esse organum & *ὄργανον* corporis Christi, nihil tamen impedit, quò minus cum Augustino & aliis dicamus, ratione usus panem secundariò hanc habere analogiam ad corpus Christi, ut, sicut panis nutrit corpus, ita corpus novum hominem. Quia tamen non est primarium officium panis, significare, idè juxta Canonem Nicænum non multum sumimus, sed parùm. Contradicit autem sibi Bell. Hoc in loco dicit, non manere cibus ventris & tamen c. 23. dicit accidentia nutrire. Quartò, sequeretur non posse corpus Domini sumi, quin solveretur jejunium.

nium. R. quæ verò hæc fuerit absurditas? Si non potest corpus Domini ritè sumi nisi a jejunis, ergò Christus post esum agni paschalis non rectè instituit Eucharistiam, ergò peccarunt Apostoli, qui postquam cœnassent, corpus Domini sumerunt. Vide August. Epist. 118. ad Januar. cap. 6. & 7. Et de transubstantiatione hætenus.

CAP. II. Contra communionem sub una specie.

1. Credimus, docemus & confitemur, legitimam Cœnæ Domini celebrationem non consistere in sola manducatione benedicti panis, nec in sola bibitione benedicti poculi, sed utramq; ad integritatem Sacramenti requiri contendimus, manducationem benedicti panis & bibitionem benedicti poculi. Nitimur a his fundamentis.

2. Arg. I. Quo modo Christus instituit sacram cœnam, & eam celebrari mandavit, eodem modo Christiani quovis tempore eam celebrare debent, siquidem unus Christus voce cœlitus delatâ audiendus nobis commendatus, Matth. 3. v. 17. & oves Christi vocem ejus audiunt, Johan. 10. v. 27.

Atqui Christus sacram cœnam instituit & celebrari mandavit, non solâ manducatione benedicti panis, nec solâ bibitione benedicti poculi, sed utraq; conjunctâ. Matth. 26. v. 26. 28. Marc. 14. v. 22. 23. 24. Luc. 22. v. 19. 20. 1. Corint. 11. v. 23. 24. 25. ubi in manducatione sacramentali connectuntur panis & corpus Christi, non autem panis & sanguis Christi: in bibitione sacramentali connectuntur vinum & sanguis, non autem vinum & corpus Christi, inde Paulus 1. Cor. 10. v. 16. panem vocat *κειρα* *νίαν* corporis, calicem appellat *κειρα* *νίαν* sanguinis Christi. Evangelista Lucas in descriptione partis alterius addit vocem *ὅσωντος*, similiter: quòd sc. pari modo Christus jussit benedictum vinum bibere, quomodo jussit benedictum panem manducare. Apud Matthæum additur particula Universalis in parte secunda: Bibite ex hoc OMNES. Et Christus utriq; parti addidit præceptum, HOC FACITE.

3. Excipit Bellarm. lib. 4. de Euchar. c. 25. hæc verba dici solis Apostolis, non posse referri ad omnes omninò homines, aut ad omnes Christianos, aut ad omnes fideles adultos. R. Apostoli in prima illa cœna vicem gerebant omnium eorum, quibus cœna instituta est, igitur mandatum Christi loquitur de illis omnibus, qui ex Christi mandato comedebant benedictum panem. Sic ergò habet nostrum argumentum. Quoscumq; Christus in sacra sua cœna jubet edere, eos ipsos, omnes pariter, nullo excepto, jubet etiam bibere. At Christus jubet Apostolos edere, qui tum temporis omnes hujus cœlestis convivii hospites futuros designabant. Ergò Apostolos & omnes per Apostolos designatos jubet etiam bibere. Si velint excipere, Apostolos designasse solos Sacerdotes,

Resp. illos designabant Apostoli, quorum officium & munus representabant. Atqui non sacerdotum, quatenus talium, sed accedentium ad sacram cœnam officium ac vices representabant. Sacerdotum (id est: secundum phrasin Evangelicam, Ecclesiæ ministrorum) quatenus talium, officium est distribuere panem benedictum & vinum benedictum, quas partes Christus tum ministrabat. Vicissim, si hæc ad solos Apostolos & Ecclesiæ ministros pertineat, quarimus, ubi ergo pro reliquis Christianis instituta cœna? Si velint dicere, in diversorio Emahuntico, urgebimus, ut substantialia cœnæ in descriptione convivii illius nobis ostendant.

4. Dn. Lutherus sic argumentatur: Iisdem dictum est, Manducate, quibus dictum, bibite. Vel igitur totum Sacramentum datum est solis presbyteris, vel simul etiam Laicis. Si Laicis etiam, Ergo omnibus dictum est, Manducate & bibite: Si solis presbyteris, Ergo non licet Laicis dare unam partem. Excipit Bell. etsi Christus non dederit panem Laicis, tamen posse à nobis dari, cum nupiam sit prohibitum. R. firmæ sunt hæc consequentiæ, Si solis Apostolis & in illorum persona solis Ecclesiæ ministris dictum Bibite, solis etiam Apostolis & in illorum persona solis Ecclesiæ ministris dictum erit, Manducate, quia per vocem *ἁπλοῦς* hæc conjunguntur. Si Apostoli solos Ecclesiæ ministros representarunt, Ergo etiam illis solis dictum, Manducate. Neq; impedit, quod Christus nupiam prohibuerit Laicis dare benedictum panem; quarimus enim ex Pontificiis, quis licentiam eam ipsis concesserit, ut solum dent Laicis benedictum panem & non etiam benedictum vinum? Cur illi se jungunt atq; separant ea, quæ conjunxit Christus?

5. Etiam hoc erat Lutheri argumentum. Pro quorum peccatis Christi sanguis effusus, illis etiam in cœna non est denegandus. Atqui etiam pro Laicis effusus est. Excipit Bell. hæc etiam ratione Turcæ, Judæis & impiis foret dandus, R. propositio nostra non est simpliciter universalis, sed dicitur omnibus hujus cœlestis convivii hospitibus dandū esse Christi sanguinem, pro quibus etiam fusus est. Turcæ, Judæi, & impii quamdiu tales sunt & se tales esse publicè profitentur, non sunt hospites hujus convivii, quia sacramenta sunt bona Ecclesiæ propria, neq; proijcendæ sunt margaritæ porcis. Referendus hûc est locus Cypriani lib. 1. de lapsis. Non denegandus populo Christiano Domini sui sanguis, pro cuius confessione sanguinem suum effunderè jubetur.

6. Dn. Philippus ex 1. Cor. 11. probat, præceptum Domini, Bibite ex hoc omnes, ad Laicos etiam spectare, siquidem toti Ecclesiæ Corinthiorum Apostolis verba cœnæ præscribit. Excipit Bell. Ibi solum ostendi, quod licita sit communio sub utraq; specie, non autem quod necessaria. R. sed ne sic quidem Pontificii obsequuntur Apostolo, siquidem hodie minimè liberam sacræ cœnæ sub utraq; specie participationem Laicis relinquunt. Concil. Trid. sess. 5. cap. 2. Sancta mater Ecclesiæ, agnoscens
suam

suam in administratione sacramentorum autoritatem, licet ab initio Christianæ religionis non infrequens utriusq; speciei usus fuisset, tamen progressu temporis latissimè jam mutatâ illâ consuetudine gravib. & justis causis adducta, hanc consuetudinem sub altera specie communicandi approbavit, pro lege habendam decrevit, quam reprobare, aut sine ipsius Ecclesiæ autoritate pro libito mutare non licet. Cumq; inter postulata Regum & Principum Concilio Tridentino proposita, etiam calicis usus esset, factum est hac de re decretum & publicatum sessione VI. in quo integrum hoc negocium ad Papam defertur. Greg. de Valent. tract. de Missa pag. 95. negat, Laicis dari posse calicem juxta Christi institutionem, propter contrariam Ecclesiæ dispositionem. Vides ergò, quod secundum ipsum Bellarminum ex institutione Christi liberum est, id per Tyrannidem Papæ liberum non esse amplius. Deindè Apostolus in controversiis apud Corinthios de cœna excitatis ad Christi institutionem eos revocat, & sic ostendit omnium de cœna controversiarum decisionem æstimandam ex ipsa institutione: ostendit ad Laicos etiam pertinere verba cœnæ, & per consequens ad Laicos communicantes etiam pertinere, quod dictum est à Christo: Accipite, bibite. An verò æquè liberum est servare Christi institutionem, & ab ea recedere? Apostolus semper in illo capite conjungit manducationem & bibitionem. v. 26. 27. 28. 29. Sic ergò argumentamur. Mandatum illud Christi, Bibite, aut respicit solos Ecclesiæ ministros, & tùm nefas est ullum hominem in sacra cœna bibere, qui non sit Ecclesiæ minister, sive ut Pontificii loquuntur, Sacerdos: aut respicit omnes communicantes Christianos, & tùm sine transgressione præcepti divini bibitio benedicti poculi omitti nequit.

7. Dominus Chemnicus urget hoc argumentum. Jubet Christus, ut Apostoli hoc faciant, quod ipse fecit. Atqui ipse tria fecit, accepit, benedixit & distribuit omnibus communicantibus utramq; speciem. Idem ergò Apostolos, & fideles eorum successores facere æquum est. Bell. excipit, Chemnicium falsò tribuere Concilio Tridentino, quòd statuat hæc duo solùm, accipite, edite, pertinere ad Laicos, tertium illud, Bibite, non pertinere, R. Si ergò fatetur, etiam Laicis dictum, Bibite, dispositio Concilii erit contra præceptum Christi: Vicissim, si concilium statuit, liberum esse Laicis usum calicis, Ergò re ipsa statuit præceptum de bibendo non pertinere ad Laicos. Pergit Bell. & addit D. Lucam præceptum Domini, Hoc facite, post datum Sacramentum sub specie panis, post datum calicem non reperivisse, R. Paulus 1. Cor. 11. v. 25. ipsi calici subjungit, Quotiescunq; biberitis, hoc facite in mei commemorationem. Nec valet argutia Pistorii, qui ex *αεσδιορισμῶ*, quotiescunq; biberitis, colligit Christianos non semper calicè, sicut panem, usurpaturos, sed tamen quotiescunq; biberent, id eos facere debere in commemorationem Christi, quia v. 26. idem *αεσδιορισμὸς* additur manduca-

tionem, quotiescunq; manducabitis panem hunc, mortem Domini annunciatibus. Repetat Bell. sua verba ex l. 4. de Euch. c. 16. Lucas illud, Hoc facite, retulit ad actiones benedicendi & distribuendi, quas expresserat: Postea: dicat aliquis, videtur Paulus I. Cor. II. restringere illud, hoc facite, ad actionem manducandi & bibendi: responder: non restringit Apostolus, sed exemplum ponit in una actione, quod etiam facere potuisset de aliis duabus, quare vera sunt verba Pauli, sed non pugnant cum verbis Lucae, magis universalibus.

8. Urgemus & hoc. Traditio Apostolica omnes obligat. Atqui Paulus tradidit omnibus, utramq; speciem esse sumendam. Excipit Bell. Paulum solum tradidisse, non autem præcepisse, & tradidit Apostolus id, quod a Domino acceperat I. Cor. II. v. 23. atqui ab illa *ἡ ἀπόδοσις* recedere Christianis integrum non est. Et quam effrenis audacia est, quod Bell. lib. 4. de verbo DEI ex Concilio Tridentino disputat, traditiones suas Ecclesiasticas pari pietatis affectu & reverentia cum libris V. & N. T. suscipiendas, & tam leviter interim sentiat, de traditione hac indubitato Apostolica? At, inquit Bell. Apostolus solum tradidit historiam de institutione cœnæ, non autem præceptum de communione sub utraq; specie: Resp. illa ipsa historica repetitio institutionis ostendit, Christum eam formam atq; modo cœnam instituisse, ut vi illius institutionis ad cœnæ integritatem & manducatio & bibitio requiratur: Sic ergo plus est, quâdo Paulus dicit, tradidi, quâsi si diceret præcepi. Præterea Apostolus scribit toti Ecclesie DEI, quæ est Corinthi, sanctificatis in CHRISTO JESU, vocatis sanctis, cum omnibus, qui invocant nomen Domini nostri JESU CHRISTI in omni loco. I. Cor. I. v. 2. ideoq; ad omnes hanc cœnæ institutionem pertinere ostendit, omnes igitur eodem modo cœnam administrare & participare debent, quo modo administravit Christus & participarunt Apostoli. Frivola est exceptio Bellarmini, in eadem Epistola dici, quod audiatur inter Corinthios fornicatio, cum v. id non pertineat ad omnes Corinthios, Ergo nec institutionis verba: ratio siquidem est longè diversissima, Apostolus non accusat in genere omnes Corinthios scortationis; sed *inter eos* audiri scortationem dicit, quæ enunciatio particularitatem manifestè præ se fert: contra totus contextus capituli undecimi ostendit, ad Laicos etiam pertinere, quæ ibidem de cœna traduntur. Expende v. 20. 22. 23. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. qui omnes non possunt, nisi per insignem absurditatem de solis Sacerdotibus intelligi.

9. Arg. II. Communicatio sub una specie est contra praxin Apostolicam. Quando enim Christus primam administravit cœnam, diserte addit Marcus c. 14. v. 23. quod biberint ex poculo omnes. Ipsi etiam semper hoc observarunt, id quod requirit fidelitas & obœdientia erga Christi mandatum: absit enim ut dicamus, eos in re tam ardua discessisse à præcepto sui Magistrum.

10. Arg. III. Nulla pars Testamenti morte testatoris Christi confirmata.

firmati sine sacrilegio abrogari potest. Gal. 3. v. 15. hominis confirmatum testamentum nemo spernit aut superordinat, *ἡ διαθήκη ἐστὶν*. Atqui usurpatio calicis est Testamenti, morte Christi confirmati certa & definita pars. E. sine sacrilegio abrogari nequit.

11. Arg. IV. Quicquid evertit unionem Sacramentalem approbandum non est. Communicatio Laicorum sub una specie, evertit unionem Sacramentalem, quæ est panis cum corpore, & vini cum sanguine Christi conjunctio distincta. Pontificis verò est panis & cum corpore & cum sanguine Christi unio.

12. Arg. V. Quicquid adimit fidelibus firmam consolationem, quam petere debent ex Sacramentis, merito improbandum. Mutilatio illa Cœnæ adimit fidelibus Laicis consolationem, quam petere possunt ac debent ex verbis Christi, calici adjunctis: Bibite ex hoc omnes, hic calix est N. T. in meo sanguine, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum: quibus verbis Filius Dei ostendit, fieri exhibitionem sanguinis sui in communione calicis, & hac exhibitione fieri obsignationem bonorum N. T. Dn. Lutherus pulcherrimè. Mandatum Christi in poculo comprehendit vinum; Vinum complectitur sanguinem Christi: sanguis Testamentum novum, quia est Novi Testamenti sanguis: Testamentum remissionem peccatorum. E. mutilatio illa cœnæ merito improbanda.

13. Progrediamur ad alteram & quidem secundariam argumentorum classem, ex Patribus. Ignat. in Epist. ad Philad. Obscuro vos, ut unâ fide, unâ prædicatione, una Eucharistiâ utamini. Una enim est caro DOMINI nostri JESU CHRISTI, & unus illius sanguis, qui pro nobis omnibus distributus est, unus panis qui omnibus fractus, unum altare omni Ecclesiæ & unus Episcopus. Bell. provocat ad Codices Latinos, qui legunt, unus calix totius Ecclesiæ, nimirum hoc est fonte deserto consecrari rivulos: & si Laici planè remouentur ab usu benedicti vini, quomodo unus totius Ecclesiæ calix? Solenne autem est Bell. tum ad hoc, tum ad alia Patrum testimonia respondere, exemplum solum proponi, non præceptum, sed nobis sufficit hoc, quod sc: Patres institutionem cœnæ ita intellexerint, etiam populo Christiano benedictum vinum cum benedicto panedandum. Clemens l. 2. Constit. c. 61. Postquam oblatum fuerit, accipiant singuli per se ordine Dominicum corpus & preciosum sanguinem gradatim cum pudore ac timore. Dionys. quem voluit esse Areop. Hierarch. Eccl. c. 3. Pane, qui opertus erat & integer, aperto, & in multas partes fracto, & unico calice diviso inter omnes, quod unum est signis multiplicat (Pontifex sc:) Justin. Apol. 2. Præsides *ἡγεμῶνες*, postquam gratiarum actionem perfecit, & populus universus appreciatione læta eam comprobavit, qui apud nos vocantur Diaconi atq; Ministri distribuunt unicuique præsentium, ut participet eum, in quo gratiæ
a d i e

acta sunt, panem vinum & aquam, τῷ εὐχαριστήντες ἄρτου καὶ
οἴνου καὶ ὕδατος & ad absentes perferunt: Poterit alimentum hoc apud
nos appellatur Eucharistia. Tertull. ad uxorem lib. 2. pag. 616. ed.
Baf. loquens de muliere fidei, infidei nupta: de cuius manu desiderabit?
(panem sacramentalem) de cuius poculo participabit (vinum sacra-
mentale?) Origen. hom. 16. in Num. Dicant ergo nobis, quis est iste
populus, qui in usu habet sanguinem bibere? postea: Tu ergo es verus
populus Israël (auditores alloquitur) qui scis sanguinem bibere & uva
sanguine illius, quæ est ex vera vite & illis palmitibus, quos Pater purgat,
haurire. Ne existimes de spirituali solum bibitione agi, sequitur: Bibe-
re autem dicimur sanguinem Christi non solum sacramentorum ritu, sed
& cum sermones ejus recipimus. Idem in divers. hom. 3. Quando san-
ctum cibum, illud incorruptum accipis epulum, quando vitæ pane & po-
culo frueris, manducas & bibis corpus & sanguinem Domini, tunc Do-
minus sub tectum tuum ingreditur: Cyprian. de cœna Dom. p. 389. No-
va est hujus sacramenti doctrina, & scholæ Evangelicæ hoc primum ma-
gisterium protulerunt, & doctore Christo primum hæc mundo innotuit
disciplina, ut biberent sanguinem Christiani, cujus esum Legis antiq̄
autoritas distinctissimè interdicit. Ad Cornel. Epist. 54. Quomodo do-
cemus aut provocamus eos in confessione nominis sanguinem suum
fundere, si eis militaturis sanguinem Christi denegamus? aut quomodo
ad Martyrij poculum idoneos faciemus, si non eos prius ad bibendum in
Ecclesia poculum Domini jure communicationis admittimus? Bell. il-
lud jus ex consuetudine deducit, cum potius ex institutione Christi pen-
deat. Idem Cypri. Epist. 56. Gravior nunc & ferocior pugna imminet, ad
quam fide incorrupta & virtute robusta parare se debent milites Christi,
considerantes idcirco se quotidie calicem sanguinis Christi bibere, ut
possint & ipsi propter Christum sanguinem fundere. lib. 2. Epist. 3. Qui-
dam vel ignoranter vel simpliciter in calice Domini sanctificando & ple-
bi ministrando non hoc faciunt, quod Christus fecit & docuit.
Hilar. lib. 8. de Trin. de veritate carnis & sanguinis non est relictus am-
bigendi locus, nunc enim & ipsius Domini professione & fide nostrâ verè
caro est & verè sanguis est: & hæc accepta atq; hausta efficiunt ut & nos
in Christo, & Christus in nobis sit. Ambros. lib. 5. de sacram. c. 3. ad po-
pulum de cœna loquens. Manducavi panem meum cum melle meo. Vides
quod in hoc pane nulla sit amaritudo, sed omnis suavitas sit. Bibi
vinum meum cum lacte meo. Vide hujusmodi esse lætitiâ, quæ nullius
peccati sordibus polluat. Quotiescunq; enim bibis, remissionem
peccatorum accipis, & inebriaris in spiritu. super 1. Cor. 11. Testamentum
sanguine constitutum est, quia beneficii divini sanguis testis est, in
cujus typum nos calicem mysticum sanguinis ad tuitionem corporis & animæ
nostræ percipimus. Hieron. super 3. Sophon. Sacerdotes, qui Eu-
charistia serviant & sanguinem Domini populis ejus dividunt. super 1.
Cor. 11.

Cor. ii. Dominica cæna omnibus debet esse communis, quia ille omnibus discipulis suis, qui aderant, æqualiter tradidit sacramenta. Augustin. in sent. Prosperi. Cum frangitur hostia, dum sanguis de calice in ore fidelium funditur, quid aliud, quam Dominici corporis in cruce immolatio designatur. In qq. in Levit. lib. 3. c. 57. A sacrificii sanguine in alimentum sumendo non solum nemo prohibetur, sed ad bibendum potius omnes exhortantur, qui volunt habere vitam. ad Oros. in Dial. q. 65. Sanguis Abel significat sanguinem Christi, quo universa Ecclesia accepto dicit, Amen: Nam qualem clamorem faciat universa Ecclesia, dum potatur sanguine Christi & dicit Amen, ipse, si potes, considera. Basilius in Ethicis sub finem. Quid est proprium Christiani: ut mundetur ab omni inquinamento carnis & Spiritus in sanguine Christi, perficiatque sanctificationem in timore Dei & dilectione Christi &c. atq; ita edat corpus & bibat sanguinem Christi. Nazianz. orat. 2. de pasch. Submoto omni pudore ac dubitatione corpus ede, sanguinem bibe, si modò vitæ desiderio teneris, Cyrillus Hieros. catech. myst. 4. ad Carechumænos. Quare cum omni certitudine corpus & sanguinem Christi bibamus. Nam sub specie panis datur tibi corpus, & sub specie vini datur sanguis. Chrysost. hom. 18. in 1. Corinth. Interdum nec quicquam quidem interest inter Sacerdotem & eos, quibus præest. Veluti cum tremenda mysteria percipienda sunt: æquè n. omnes ad ea admittuntur, nõ quemadmodum in lege veteri alia Sacerdos, alia subditus edebat, nec plebi fas erat iis vesci, quibus sacerdos vesceretur. Nunc enim secus se res habet, omnibus siquidem unum corpus, unum poculum proponitur. hom. de Euchar. tom. 5. p. 919. Reputate salutarem sanguinem, quasi è divino & impolluto latere effluere & ita approximantes labiis puris accipite. Theophyl. in 1. Cor. c. 11. Tremendus hic calix pari cunctis conditione est traditus. Remigii calici inscripti erant hæc versus:

*Hauriat hinc populus vitam de sanguine sacro,
Injecto æternus quem fudit vulnere Christus,
Remigius reddit Domino sua vota sacerdos.*

Greg. Magn. hom. de pasch. Quid sit sanguis agni, nõ jam audiendo, sed bibendo didicistis, qui sanguis super utrumq; postem ponitur, quando non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur. Liber Sacramentorum Gregorii: Dum dominicum corpus Sacerdos dat, dicat: corpus Domini nostri JESU Christi custodiat te ad vitam æternam, Amen. Accipiens dicat: panem cœlestem accipiam & nomen Domini invocabo. Item Sacerdos calicem dando, dicat: Sanguis Domini nostri JESU Christi custodiat te ad vitam æternam, accipiens dicat, Calicem salutaris accipiam. Beda in hom. hyem. de sanct. p. 446. Lavat nos Christus à peccatis nostris quotidie in sanguine suo, cum ejusdem beatæ passionis ad altare memoria replicatur, cum panis & vini creatura in sacramentum

F cat.

carnis & sanguinis ejus ineffabili Spiritus sanctificatione transfertur, sicq;
corpus & sanguis illius non infidelium manibus ad perniciem ipsorum
funditur, sed fidelium ore suam sumitur ad salutem. Carolus M. lib. 4.
de imag. c. 14. Corporis & sanguinis Christi mysterium quotidie a fide-
libus sumitur in Sacramento. Paschasius de corpore & sanguine Domini
c. 15. Ideo hic solus est, qui frangit hunc panem & per manus ministrorum
distribuit credentibus, dicens: Accipite & bibite ex hoc omnes, tam mi-
nistri quam & reliqui credentes: Hic est calix sanguinis mei, novi &
aeterni Testamenti. Haymo in Apoc. In Ecclesia quotidie comedunt
fideles Christi corpus, & sanguinem bibunt. super 1. Corinth. 10. Appel-
latur & ipse calix communicatio quasi participatio, quia omnes com-
municant ex illo, partemq; sumunt ex sanguine Domini, quem continet
in se. Rupertus lib. 2. de div. off. c. 9. Panem & vinum Sacerdos in ora
fidelium distribuit. Bernh. in serm. de coena Dom. Christus pridie quam
pateretur, discipulis suis hujus sacramenti formam praescripsit, efficaciam
exhibuit, id est, fieri praecipit: forma praescriptio in pane & in vino, &c.
Graeca Ecclesia adhuc hodie utriusq; speciei usum observat. Jerem. Pa-
triarch. Constant. resp. 1. ad Theol. Wirtemberg. *Φάτε ἐν, ὅτι μετα-
λαμβάνειν δεῖ καὶ ἀμφοτέρων τῶν εἰδῶν ἢ καλῶς λέγετε, οὕτω
γὰρ ἢ ἡμεῖς ἐπέλεξμεν τῶν Φριτῶν μεταλαμβάνοντες μυστηρίων.*
14. Ex ipsius adversarii testimonia proferre possumus. C. Comperimus
dist. 2. de consecr. Comperimus, quod quidam sumta tantummodo Do-
minici corporis portione, a calice sacri cruoris abstineat, qui procul dubio,
quoniam nescio qua superstitione docentur obstringi, aut sacramenta in-
tegra percipiant, aut ab integris arceantur, quia divisio unius ejusdemq;
mysterii sine grandi sacrilegio non potest provenire. Bellarm. assert duas
solutiones: prior est, quod cap. loquatur de solis sacerdotibus sacrifican-
tibus, qui alteram speciem tantum sumebant: & ex nullo teste probari
potest, sacerdotes tum temporis utramq; speciem consecrassent, alteram
tantum sumfisse, si enim utramq; consecrabant, quid fiebat de altera?
verba illa, ab integris arceantur, evidenter respiciunt sumentes, non au-
tem distribuentes: praeterea canon transgressoribus poenam excommuni-
cationis imponit, at Clerici peccantes solebant ab ordine deponi. Redde
ergo Lindanus lib. 4. panopl. Evangel. c. 56. p. 340. fatetur etiam ad Lai-
cos pertinere. Cassander de com. sub utr. spec. f. 15. Quanquam anti-
quissima, quas manus scriptas vidi in eundem Canonem, Glossa eum de
conficientibus intelligunt, tamen eum sui adhuc temporis morem fuisse
manifeste declarant, ut extra necessitatem Laici haud secus atq; sacerdo-
tes integra Sacramenta perciperent. Ita enim una Glossa habet ad illud,
aut integra, id est, integre, sub utraq; n. specie Christus integre sumitur:
& hoc intelligo de conficiente. Nam infirmus vel sanus in necessitate
sine vino corpus sumere potest. Postea Cassander errorem istorum Glos-
satorum corrigit: Qui ad solos conficientes Gratianum vel ejus simu-
latores

latores & Glossatores secuti, hunc Canonem referebant, ab aliis eruditione præstantibus, qui temporum circumstantias & dictorum causas diligentius observarunt, aperte refelluntur. Posterior solutio Bellarmini est, quod contra Manichæos scriptus sit Canon & superstitio dicitur, non hæresis: non igitur de Manichæis sed de superstitiosis Christianis loquitur: præterea verba Canonis generalia sunt, eum non recipere integrum Sacramentum, qui corpus tantum sumit. Deniq; solutio hæc posterior everit priorem, si n. loquitur canon de Manichæis, ergò non de solis sacerdotibus. c. Quia passus ead. dist. Vinum in multis racemis fuit, & modò unum est: vinum est in sua nativitate, calix post pressuram torcularis: & vos (neophyti: quia Canon transcriptus est ex August. serm. fer. 2. paschat. ad neoph.) post illa jejunia, post labores, post humilitatem & contritionem jam tanquam ad Christi calicem venistis, & ibi vos estis in mensa, & in calice nobiscum vos estis, simul n. hoc sumimus, simul bibimus. c. Cum omne ead. ex decreto Julii Papæ. Audivimus quosdam schismaticâ ambitione detentos contra divinos ordines & Apostolicas institutiones intinctam Eucharistiam populis pro complemento cõmunionis porrigere, Et postea: Pro cõplemento cõmunionis intinctam tradunt Eucharistiam populis, nec hoc prolatum ex Evangelio testimonium receperunt, ubi Apostolis corpus suum commendavit & sanguinem, scorsim enim panis & scorsim calicis commendatio memoratur, &c. collige: Si repugnat institutioni Christi, panẽ calici intinctum populo dare, multò magis repugnat, populum à cõmunionem calicis plane removere. Vide etiam Glossam in c. Peracta ibid. c. Cum frangitur dist. ead. Sanguis de calice in ora fidelium funditur. Panorm. super c. cum Martha de celebr. Miss. Communicantibus tantum datur Eucharistia, id est, sola hostia, quia recipiendo panem recipiunt corpus & sanguinem: sacerdos utitur duobus ad representandam passionem. Dicunt tamen Dd. quod non malum esset, si cõmunicans etiam sumeret de sanguine. Lomb. 4. sent. dist. 11. lit. F. Quare sub duplici specie sumitur, cum sub alterutra totus sit Christus? ut ostenderetur totam humanam Naturam assumpsisse, ut totam redimeret: valet enim ad tuitionem corporis & animæ, quod percipimus, quia caro Christi pro salute corporis, sanguis verò pro anima nostra offertur. Durand. lib. 4. ration. cap. 54. Solum hostiam recipiens non plenum sacramentaliter recipit sacramentum. Et si n. in hostia consecrata Christi sanguis est, non tamen est ibi sacramentaliter, eò quod panis corpus, non sanguinem significat, vinum sanguinem significat & non corpus. Quia ergo sub altera tantum specie non est completum Sacramentum quoad sacramentum vel signum, debet sacramentum compleri, priusquam presbyter eo utitur. (At eadem est ratio de Laico) Alex. Alex. 4. sent. q. 53. membr. 1. Licet illa sumtio, quæ est in accipiendo sub una specie, sufficiat: illa tamen, quæ est sub duabus, est majoris meriti, tum ratione augmentationis, devotionis, tum ratione dilatationis actualis, tum ratione sumtionis cõpletioris. super 4. sent.

q. 40. membr. 3. ar. 2. Totus Christus non continetur sub utraq; specie sacramentaliter, sed caro tantum sub specie panis, sanguis tantum sub specie vini: postea: sumtio sub utraq; specie, **QUEM. MODUM SUMMENDI. TRADIDIT. DOMINUS,** est majoris efficaciae & complementi. Albertus Magnus 4. sent. dist. 8. ar. 13. Duplex est in hoc sacramento perfectio, Christi videlicet & ipsius Sacramenti, secundum quod venit in usum fidelium: priore modo dicit verum esse, Christum esse perfectum sub utraq; specie: secundo modo videri sibi falsum, quia non perfecte significatur & causetur usus fidelium & unitas corporis mystici, nisi sub duplici signo, ideoq; virtute Sacramenti utrumq; debere haberi. Thom. p. 3. q. 80. ar. 12. Ex parte ipsius sacramenti conuenit, quod utrumque sumatur sc. panis & vinum, quia in utroq; consistit perfectio Sacramenti. super 1. Corinth. 11. Traditur hoc sacramentum sub duplici specie propter tria: Primò quidem propter ejus perfectionem, quia cum sit spiritualis resectio, debet habere spiritualement cibum & spiritualement potum. Nam & corporalis resectio non perficitur sine cibo & potu. Secundò propter ejus significationem. Est n. memoriale dominicæ passionis, per quam sanguis Christi fuit separatus à corpore & idèd in hoc sacramento seorsim offertur sanguis à corpore. Tertiò propter hujus sacramenti effectum salutarem: valet enim ad salutem corporis & idèd offertur corpus, & valet ad salutem animæ, & idèd offertur sanguis. Richard. de media villa & Petrus de Tarantasia 4. sent. dist. 11. suo tempore sub utraq; specie coenam distributam attestantur in insignioribus paræciis. Petrus de palude 4. sent. dist. 11. q. 2. refert in quibusdam monasteriis fuisse conseruetum communicare sub utraq; specie. Guilielmus de Montelanduno 4. sent. dist. 11. q. 2. referente Cassandro in Liturg. p. 89. Qui recipit corpus, totam veritatem ejus recipit, licet non totum sacramentum: & idèd in multis locis communicatur cum pane & vino, id est, cum toto Sacramento. Bonavent. 4. sent. dist. 8. q. 2. Ex duobus signis unum perfectum resultat Sacramentum, cujus integritatis ratio dispositivè venit à natura, quia nec panis est per se plenè reficiens, nec vinum, sed utrumq;: & una plena resectio in Natura venit ex utroq;, & ita disposita sunt ad unam resectionem signandam: sed completivè venit ab institutione divina, quæ unâ institutione hæc duo signa ordinavit ad significandam unam perfectam resectionem, & idèd unum sacramentum ratione Naturæ & institutionis divinæ. Biel. 4. sent. dist. 12. q. 2. art. 3. olim in quibusdam Ecclesiis id fuisse usitatum refert, ut sub utraq; specie Laici communicarent. Concil. Constant. sess. 13. licet Christus post coenam instituerit & suis discipulis administraverit sub utraq; specie panis & vini venerabile Sacramentum, ac licet in primitiva Ecclesia hujusmodi sacramentum reciperetur à fidelibus sub utraq; specie, tamen hoc non obstante sacrorum Canonum autoritas servavit &c. Nota quod fateantur Christi institutionem & primitivæ Ecclesiæ consuetudinem requirere utramq; speciem. Bellarm. frustra conatur effugere, quòd de tempore conficiendi ubi saltem

aga-

agatur, quia Patres illi ex uno alterum solunt inferre, hoc modo. Christus post cœnam Eucharistiæ Sacramentum instituit, quod tamen verus Ecclesiæ à jejuniis celebrandum sanxit. E. licet Christus sacram cœnam sub utraq; specie discipulis tradiderit, tamen Ecclesiæ Laicos unâ tantum specie contentos esse iudicare potest. Caietanus in 3. part. Summ. Aquin. Huiusmodi consuetudo perseveravit, non solum tempore Martyrum (quos Cyprianus Dominico poculo præconfortandos censuit) sed etiam tempore pacis Ecclesiæ, cum legamus factas non solum patinas, sed etiam calices ministeriales: quare n. ministeriales dicti sunt, nisi quia non ad offerendum sed ad ministrandum populo Christi sanguinem deserviebant? Beat. Rhenan. in Tertull. de coron. milit. p. 41. Idem nuper reperit in primis Cartusiorum constitutionibus Conradus Pellicanus hominæ sanctitatis ac eruditionis, ubi prohibetur, ne quicquam preciosorum vasorum possideant, præter calicem argenteum & fistulam, qua Laici dominicum exorbeant sanguinem. Nicol. Cusanus Epist. 2. ad Bohem. concedit, quod olim sanctissimi viri utriusq; speciei sacramentum necessarium esse vi præcepti Christi & verbo & opere astruxerint. Georg. Cassand. in Epist. præfixa tractatui de com. sub utraq; specie testatur, quod major eruditorum Episcoporum, eaq; potior pars (in Concil. Trident.) in eam sententiam concors pedibus iverit, Laicis calicem esse concedendum. In consult. art. 22. Satis compertum est, Universalem Christi Ecclesiam in hunc usq; diem, Occidentalem verò seu Romanam mille amplius annis à Christo in solenni præsertim & ordinata huius Sacramenti dispensatione utramque panis & vini speciem omnibus Ecclesiæ membris exhibuisse, id quod ex innumeris veterum scriptorum tam Græcorum, quàm Latinorum testimoniis manifestum est. Andreas Fricius lib. 4. de emend. Reip. Christ. c. 19. Separatim comestio nominatur, separatim bibitio ab illa Sapiëntia, cui Sapiëntia omnis humana de inseparabilitate sanguinis vivi a carne viva cedere debet: non enim hic disputandum est ex rationibus humanis, sed voluntas Christi intuenda, quæ convivium non mancum instituit, sed cibo addidit potum. Gerardus Loriccius de Missa. Sunt pseudocatholici, qui reformationem Ecclesiæ quoquo modo remorari non verentur. Hi, ne Laicis altera species restitueretur, nullis parcunt blasphemis: dicunt enim Christum solis Apostolis dixisse, Bibite ex hoc omnes. Atqui verba canonis habent: Accipite & manducate ex hoc omnes. Hic dicant, oro, num & hoc ad solis dictum sit Apostolos? Ergò Laicis & à specie panis abstinendum: Quod dicere, est hæresis & blasphemia pestilens & execrabilis: consequitur ergò, utrumq; verbum dictum esse ad omnem Ecclesiam.

15. Atq; hæc nostram confirmavimus sententiã. Pontificiorum quæ sit de hoc doctrinæ Christianæ capite sententiã, patet ex Concil. Trident. sess. 21. c. 1. Sancta Synod⁹ declarat & docet, nullo divino præcepto Laicos & Clericos nõ conficientes obligari ad Eucharistiæ sacramentum sub utraque specie sumendum, Et postea. Sancta mater Ecclesiæ consuetudinem

sub altera specie communicādi approbavit & pro lege habendam decrevit. Bell. lib. 4. de Euch. fundamenta hujus decreti proponit. Cap. 21. totus Christus continetur in specie panis. E. sufficit unam speciem accipere. *1.* nulla commodior est via ad tollendum totum Eucharistiæ Sacramentum. Quicumq; in Christum baptisari sunt, Christum induerunt. Gal. 3. v. 27. Christus per fidem habitat in cordibus credentium. Ephes. 3. v. 7. utiq; totus, absit enim ut Christum dividamus; Hinc jam promtè liceret juxta mediū terminum Bellarmini subsumere; quorsum ergò Eucharistia? nisi Christi voluntatem & institutionem nostræ rationis cogitaris præferre velimus. 2. Rectè ergò Fricius admonet huic sapientiæ divinæ, quæ distinctè manducationem & bibitionem requirit, omnem sapientiam humanam cedere debere. 3. Si, quia totus Christus est sub una specie, propterea institutioni satisfit sola manducatione benedicti panis, cur sacerdotes utramq; sumunt? respondent, ratione sacrificij, sed hoc est, *τὸ ἐν ἀρχῇ λαμβάνειν* 4. Quòd in cœna edatur Christi corpus & bibatur ipsius sanguis, id pendet ex sola Christi institutione, unde sic argumentamur: Quæ est ratio benedictionis sacramentalis ea etiã est ratio præsentia sacramentalis: Atqui benedictio sacramentalis efficit ut panis sit *κωνανία* corporis & poculū sanguinis Christi, non contra. Ergò etiam sacramentalis præsentia ea est ratio, ut cum pane corpus & in poculo sanguis Christi exhibeatur, non contra. Propositionis veritas manifesta est, quia præsentia sacramentalis fundamentum & causa est illa Christi institutio & benedictio, qua juxta Christi institutionem ad usum sacramentalem Symbola destinamus. 5. Confunduntur ergò præsentia naturalis, personalis & sacramentalis, unde sic argumentamur. Quæcunq; præsentia corporis & sanguinis Christi non est sacramentalis, ea hic attendi non debet: Præsentia, quæ oritur ex concomitantia & ex unione personali, sacramentalis non est. E. hic non attendenda. 6. Quod Christus dicit in cœna bibi, illud non editur. Atqui dicit sanguinem suum mediante benedicto poculo bibi. E. is non editur, & per consēq. qui non accipiunt benedictum poculum, illi etiam non bibunt sanguinem Christi sacramentaliter. 7. Nec valet Sophisma. Si corpus Christi editur & non simul accipitur sanguis Christi, Ergò corpus Christi est exanguè & mortuum: somnia rationis non sunt opponenda expresso *DEI* verbo; non statuimus separationem sive dissolutionem Naturarum, vel sanguinis, vel animæ à Christi corpore, nec divulsionem *λόγος* à sua carne introducimus, sed juxta institutionem Christi urgemus sacramentalem manducationis & bibitionis distinctionem. Nec carent blasphemia, quæ Bell. hoc loco scribit. Apud hæreticos (intelligit nostros) non solum sumitur cadaver ipsorum opinione, sed etiam ipsi eorum ministri quoties cœnam faciunt, toties Christum reipsâ occidunt, vel certè se occidere credunt. 8. Si verò ita liceret arguari in rebus divinis, an non ex hypothēsib⁹ Pontificiorum ita procedi posset? Panis convertitur aut in corpus

corpus vivum aut in mortuum. Non in mortuum, faciente & probante hoc loco Bell. Ergò in vivum. Atqui corpus vivum non est sine sanguine, Ergò panis etiam convertitur in sanguinem, quod tamen negant Pontificii. 9. Ex dictis Durandi, & Bonaventuræ supra citatis apparet, etiam ipsos Scholasticos non concedere argumentationem Bellarmini. Videatur autem erudita totius hujus argumenti refutatio apud Dn. Luther. tom. 3. German. p. 528.

16. Altera Bell. ratio est, quia una species tam est integrum Sacramentum, quam ambæ. cap. 22. R. 1. ipsi Scholastici non concedunt hoc, ut vidimus supra. 2. panis & vini usus vel constituunt unum Sacramentum; vel duo; non posterius. Ergò prius, & per cons. usus calicis ad integritatem Sacramenti pertinet. 3. in specie panis, inquit Bell. signatur perfectè refectio animæ. R. primarium officium panis & vini in sacra cœna non significare, sed esse medium & organum, per quod communicetur corpus & sanguis Christi, illa autem comunicatio secundû Apostolû ita est cõparata, ut panis sit *κνωσιν* corporis, vinum *κνωσιν* sanguinis Christi: deinde num plena refectio corporis humani absq; potu? Medici tradunt, & experientia testatur, sitii gravius homines torqueri, quàm fame: 4. Bell. dicit panem & vinum non esse partes essentielles & integrales hujus sacramenti R. essentia Eucharistiæ consistit in actione à Christo definita, Sicut etiam essentia Baptismi: actio illa in Eucharistiæ est panis benedicti manducatio & vini benedicti bibitio: Præterea sublatâ parte integrali principali, res ipsa non amplius manet integra, quomodo ergò sublato calicis usu integrum manet Eucharistiæ Sacramentum? 5. unionem fidelium cum Christo & inter se optimè notari unâ specie, dicit Bellar. R. quare ergò Christus sub utraq; instituit? quare primitiva Ecclesia utramq; usurpavit? Quæ de efficientia sacramenti perfectè ab una specie promanante differit, nituntur falso fundamento concomitantia. 6. at, inquit Bell. ut sit sacramentum, nullo modo species una pendet ab altera, R. pars una nunquam est totum, neq; unquam una pars absolvit totum. Singulæ species sive Symbola in cœna sunt partes Eucharistiæ totius, nèpè essentielles, terrenæ. E. singulæ species sive Symbola in sacra cœna non sunt ipsum totum, nèpè integrum Eucharistiæ sacramentum. De figuris postea.

17. Tertia Bell. ratio proponitur c. 23. Non majorem utilitatem sumi ex communionem sub utraq; specie, quàm sub una. R. 1. Alenfis p. 4. q. 53. membr. 1. Gaspar Cassalius lib. 2. de cœna c. 25. Georg. Cassander de comm. sub una spec. & ex parte Ruardus Tapperus Decan. Lovaniensis ex ipsis Pontificiis negant. 2. fundamentû eorum omnium, de quibus hinc Bell. disputat, est concomitantia, de qua superius. 3. Non potest sperari fructus ex Eucharistiæ sacramento, si contra institutionem Christi celebretur, atqui decessit aliquid ordinationi Christi per usum unius tantum Symboli. 4. Bell. dicit sententiam nostram esse, quòd sacramenta non aliter

aliter profint, quàm significatione suâ, atq; inde format primam propositionem: Ejus fructus, quem Lutherani in sacramentis quarunt, non minus percipiunt, qui sub una specie communicant, quàm qui sub utraq; specie: sed injuriam nobis facit, contrarium planè dicimus, sc: sacramenta esse efficacia media & organa divinitus instituta, per quæ bona Evangelii propria omnibus ritè utentibus exhibentur, obſignantur & applicantur. lib. 2. de sacr. cap. 2. sententiam nostrâ sic exponit, quod sentiamus, non Sacramenta, sed fidem, quatenus à Sacramentis excitatur, justificare: R. fidem non opponimus Sacramentis, sed conjungimus tanquam subordinata. Verbum & Sacramenta sunt manus Dei offerens, fides ex parte nostri est manus apprehendens. 5. altera propositio Bellarmini est: ex qualibet specie percipi tantum ejus fructus, quem Catholici quarunt, quantum est ad salutem necessarium; fructum illum dicit esse infusionem gratiæ, R. principales sacræ cœnæ fines sunt obſignatio remissionis peccatorum & fidei confirmatio: promissio de remissione peccatorum notat ter addita calici: Hic est calix N. T. in meo sanguine qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum. Ut igitur illa promissio nobis applicetur, non abrogandus calicis usus: quæ etiam potest esse fidei confirmatio, si propter somnium concomitantia ab institutione Christi recedimus? Addit hîc Bell. axioma, quod Evangelio ad verum est vel maximè: Quilibet gradus gratiæ (intelligit autem infusus habitus) sufficit ad implenda mandata, imò ad pellenda omnia peccata. 6. tertiam propositionem sic format Bell. Licet plus gratiæ & fructus ex utraq; specie quàm ex una tantum caperetur, non propterea opus esset, vel expediret, ut omnes utramq; speciem fumerent: rationem petit ex periculo irreverentiæ, fieri enim non posset, quin sæpius effunderetur sanguis Domini. R. utiq; Christo tale aliquod periculum non potuit esse ignotum, & tamen sub utraq; specie instituit: de hoc periculo postea plura: Bellarminus hîc addit, quod parvulis non detur Eucharistia, propter irreverentiæ periculum, sed hæc est falsa causa, veram rationem petimus ex I. Cor. 11. v. 28. quia probare se nondum possunt. 7. At inquit Bell. magis lucratur, qui, ut Ecclesiæ obediat, communicat sub una, quàm qui sub duabus sine ingenti obedientiæ fructu. R. idem vult dicere Bell. quod olim Ziglerus contra Waldenses scripsit. Nos unam tantum speciem sub obedientia Romanæ Ecclesiæ manducamus, certi, quia ob hoc obsequium fidei vivemus in æternum: verum hæc est cæca & præpostera obedientia: fidei obedientiam commendat nobis Scriptura, fides autem verbum respicit: vera Ecclesia adhæret verbis sui sponsi, si in sermone meo manseritis, verè discipuli mei eritis, dicit Salvator Johan. 8. v. 31. Dispositio de usu calicis intermittendo est contraria institutioni, ut fatetur Concilium Constantiense sess. 13. & Greg. Valentianus de Missa f. 95. quomodo ergò pro veræ Ecclesiæ dispositione acceptari potest? Et animadvertenda hîc est, præpostera disputandi ratio Pontificiis usitata. Quæritur an lex illa de communicatione Laicorum sub una tantum specie sit justa,

justa, affirmat Bell. quia est lex Ecclesiae, id est, Concilii Constantiensis & Tridentini, at de hoc ipso est quaestio, an Concilia illa rectè ira statuerint? 8. Pergit Bellar. si plus fructus afferret usurpatio utriusq; speciei, quam unius sumtio, id oriretur vel ex symbolo vel ex re contenta: at ex neutro. R. panis est communicatio corporis, vinum est communicatio sanguinis Domini, qui ergò calicem non usurpant, de communicatione sacramentali sanguinis Domini certi esse non possunt. Urget Bell. fructum, qui percipitur ex illa obœdientia erga decreta Ecclesiae: rectiùs fecisset, si respexisset fructum, qui percipitur ex obœdientia erga institutionem Christi. 9. argumentamur contra Bell. hoc modo. Si non plus fructus percipitur ex utraq; specie, quare Sacerdotes non sunt contenti unâ specie? Bellar. hîc mutat quadratâ rotundis, & Andabatarum more pugnat: Dicoq; inquit, sumtionem Eucharistiae sub specie panis gratiam conferre, sed eam gratiam in sumtionem utriusq; speciei, ut in unam causam esse referendam, quandoquidem ad unam refectionem utraq; species confert (sed si utraq; species est causa gratiae sacramentalis, Ergò Laici communicantes sub una specie non fiunt participes gratiae sacramentalis, quia ubi duae causae ad effectum producendum requiruntur, altera non agit sine altera) Posset etiam dici, (pergit Bell.) Eucharistiam sub specie panis non conferre gratiam nisi totâ sumtione Eucharistiae absolutâ, &c. Et postea. Sacerdotes non solum non inutiliter sumunt utramq; speciem, quia utraq; species operatur, sed etiam quia ea sumtio, licet non sit necessaria ex parte sumentis, est tamen necessaria ex parte sacramenti: nam quia sacramentum sub duplici specie institutum est; utraq; species necessariò ab aliquibus sumenda (imò verò ab omnibus, quia institutio etiam ad Laicos spectat) sed maximè omnium necessaria est sacerdotib; utriusq; speciei sumtio ob perfectionem sacrificii (qualis causa, talis probatio: utrumq; falsum.)

18. CAP. XXIV. Conatur Bellarm. probare, nullo præcepto divino nos obligari ad utramq; speciem: ratio prima petitur à figuris. Pleuraq; figurae Eucharistiae manducationem sub una specie significant: ut sunt, figura ligni vitae, agni paschalis, manna, panum propositionis, & sacrificiorum Leviticorum. R. 1. ex allegoriis non ducuntur firma argumenta: Theologia symbolica non est argumentativa, dicunt Scholastici. 2. applicatio figurarum non est facienda proprio arbitrio, sed niti debet literaliter aliquo Scripturae textu & cum analogia fidei congruere: institutio canæ verbis propriis & perspicuis utramq; speciem requirit, hic literalis textus non est explicandus per figuras, sed potius U. T. figurae ex illo sunt explicandae. 3. aqua ex petra in deserto profluens icidem fuit Eucharistiae figura, fatente Bellarmino, Ergone etiam sola vini species usurpari potest? apertè id asserere hæcten; non fuerunt ausi. 4. proponimus ergò hoc theorema Theologicum: Si multae figurae rem unam repraesentant, quicquid est in figuris singulis, quatenus figurae sunt, id totum est in re figurata: posset hoc confirmari exemplis, sed judicamus non esse

esse necessarium. Quando ergò Bellarm. cumulat tales figuras pro una specie, cōmittit *ἑλληγνῆς τῆς διατρέσεως*, quia antitypus Cœnæ ostēdit, typum debere esse plenum, ideoq; conjungendas figuras cibi & potus 5. Et cur non afferunt typum Melchisedeci, quem alias pro stabiliendo Missatico sacrificio urgere solent? Melchisedecus protulit panem & vinum, id quod typum Eucharistiæ fuisse, Patres passim docent. Vide Clement lib. 4. *ερωμ.* Cyprian. lib. 2. Epist. 3. Euseb. lib. 5. demonst. c. 3. Ambros. lib. 5. de Sacram. c. 1. Epiphan. hæres. 55. August. Epist. 95. Theodoretum, Arnobium, Hugonem, Cassiodorum & alios in Psal. 109. Bellarminus excipit, se non contendere pro necessitate unius speciei, sed praxis ostendit contrarium. Conc. Const. sess. 13. Sancta Synodus declarat effectualiter puniendos contra hoc decretum excedentes, qui communicando populum sub utraq; specie panis & vini exhortati fuerint & sic faciendum docuerint; Et postea: qui ex illis ad penitentiam redire non curaverint animo indurato, per censuras Ecclesiasticas ut hæretici sunt coercendi invocato etiam ad hoc, si opus fuerit, brachii secularis auxilio. Vide etiam Concil. Trid. sess. 21. & Greg. Valent. de Missa p. 95. deinde ne sic quidem satisfieret Christi institutioni, quæ non liberum reliquit usum utriusq; speciei, sed necessarium esse ostendit. 6. apprimè hoc loco notandum, quòd Paulus 1. Cor. 10. utraq; figuras cibi & potus conjungit, quando ad Eucharistiam eas applicat, & sic suo exemplo ostēdit, non divisim sed conjunctim U. T. figuras sumendas. v. 3. Omnes eandem escam spiritualem manducarunt v. 4. omnes eundem potum spiritualem biberunt. 7. In paradiso non solum arbor vitæ, sed etiam irriguus iste hortus quatuor fluminum fonte uno humectatus fuit: Non solum caro agni paschalis manducabatur, sed etiam sanguine ejus postes aspergebantur: Israëlitis non solum in deserto dabatur manna sed etiam aqua illis profluebat ex petra. 8. Ex figura participationis sacrificiorum sequeretur, etiam sacerdotes non debere calicem Domini bibere. Bell. dicit, Sacerdotum bibitionem respondere consumptioni per ignem, & nititur illa bibitio mandato Christi, si n. Christus non instituisset cœnam eo modo, ut manducationi benedicti panis adderetur bibitio benedicti poculi, nunquam ex illo typo probaretur bibitio Sacerdotum: at eodem Christi mandato nititur bibitio Laicorum. Bellarmini applicatio nititur falsâ hypothesi, quòd scilicet cœna sit sacrificium: adde, quòd illa consumptio holocausti per ignem non magis spectat ad Sacerdotes, quàm ad populum. Rectè ergo Cassand. de comm. sub utr. spec. p. 47. Exiterunt quidam, qui T. V. testimoniis sunt abusi ad probandum jus Dominici sanguinis ad solos Sacerdotes, non autem ad fideles pertinere, eò quòd in U. T. offerentes quidem è populo de sacrificiis, quæ erant in materia solida, edebant: de libaminibus verò, quæ erant in materia liquida, solis ministris, non autem populo libare fas erat: quasi huic commento non satis Chrysostomus occurrat, cùm ait: Non sicut in lege ve-

teri.

reñ partem quidem Sacerdos comedebat, partem etiam populus: & non licebat populo participem esse eorum, quorum particeps erat sacerdos: sed nunc non sic. Verum omnibus unum corpus proponitur, & poculum unum.

19. Secundam assertionis suæ rationem petit Bellarm. ex doctrina & exemplo Christi. Joh. 6. quatuor vicibus docet unam speciem sufficere. Ibidem panes multiplicavit, non potum. Luc. 24. cum discipulis solum panem fregit. & 1. sacramentalis manducatio & bibitio fundamentum habent in cœnæ institutione: in cap. 6. Johannis de spiritali solum manducatione agitur, ut ex multis circumstantiis evidentissimè probari potest. 2. Aperta hæc veritas multos ex Pontificiis coëgit fateri, non agi hoc 6. capite Johannis de sacramentali manducatione, tales sunt: Biel lect. 84. super Can. Cusanus Epist. 7. ad Bohem. Cajetanus in p. 3. q. 80. art. ult. Ruardus Tapperus in explic. art. 15. Lovan. Hesselius lib. de com. sub una specie, Corn. Jansenius c. 59. Concordiæ. 3. Christus non multiplicavit potum, quia illius nulla penuria. Figura non sunt pro nostro arbitrio applicandæ, sed juxta fidei analogiam, sæpè plus est in antitypo quam in uno aliquo typo: ratione generis potest fieri applicatio. Quemadmodum Christus ibidem corporaliter refecit turbam, ita adhuc hodie spiritali cibo in Eucharistia nos reficit. 4. locum illum Luc. 24. fateretur Bell. ab ipsis Pontificiis variè exponi; quod nulla ibi sit Cœnæ Eucharisticæ alia pro Laicis institutio patet, quia omittuntur verba substantialia, Hoc est corpus meum: Hic est sanguis meus: Lyranus explicat de communi cibo, quia Matth. 14. itidem dicitur, quod Christus acceptis panibus aspiciens in cælum benedixerit, fregit & discipulis dedit. Wilhelmus Widefort, qui contra Wiclefum scripsit Anno 1396. dicit, neq; ex textu, neq; ex Glossa, neq; ex Patribus probari posse, fuisse hanc panis Eucharistici fractionem: Cajetanus super 24. Luc. In sola fractione agnitus dicitur inferius, ut intelligamus fractionem fuisse miraculosam: hoc est, quod frangebar panem manibus, sicut alii incidunt cultello. Dionys. Carthus. ibid. Accepit panem & benedixit, non in suum corpus convertit, sicut in cœna, sed ut moris est benedicere cibum: in quo instruxit nos, ut ante refectionem benedicatur cibum & potus. Alphonsus de castro lib. 6. contra hæres c. ult. non vult definire hunc locum ad Eucharistiam spectare. Argumentamur autem contra Pontificios hoc modo. Aut in voce panis hæc admittendâ synecdoche, aut Christus consecravit sine vino. Si prius, non possunt communionem sub una specie ex hoc loco probare. Si posterius, ergo etiam hodie sacerdotes consecrationem possunt facere sine vino: at hoc negant, adeo ut Cajetanus in 3. partem summæ q. 80. art. 12. q. 1. pronunciet: Sacrilegus est Sacerdos consecrando panem & non vinum.

20. Tertiam rationem sumit Bell. ex doctrina & usu Apostolorum. Nam Act. 2. ita describitur communicatio Eucharistiæ: erant perseverantes in doctrina Apostolorum & communicatione fractionis panis &

orationibus. *R.* Chrysoft. hoc loco per panem intelligit jejunium & austeram vitam. Oecum. tenuitatem ac simplicitatem victus notari asserit. Quidam Patrum de Eucharistia accipiunt: sed nullus eorum communionem sub una tantum specie ex illo probare voluit. 2. Concilium Constantiense fateretur, primitivæ Ecclesiæ utramq; speciem in usu fuisse. 3. & quomodo Apostoli administraverint cœnam, patet ex institutione: acceperant enim mandatum à Christo: Hoc facite: à quo eos recessisse, abste, ut suspicemur. 4. neq; hic mentio fit consecrationis vini, sine qua tamen cœnam ritè celebrari Pontificii negant: necessarium ergo est, ut Synedochen agnoscant. 5. contra explicationem de cœnis vulgaribus hoc affert Bell. quòd conjugatur fractio panis cum doctrina & oratione, tum etiam, quòd vituperatio potius fuisset quàm laus, commemorare de fidelibus, perseverantes eos fuisse in prandiis & cœnis: *R.* ὁμόνοια, & concordia fidelium conversorum prædicatur, quæ etiam in publicis illis & omnib. cõmunib. cœnis clucebat. 6. at inquit Bell. ex conversis quidã fuerunt Nazateni, qui abstinebant à vino, *R.* cessaverant jam Leviticæ Ceremoniæ: Act. 21. etiam Paulus ritus Nazarenorum observat, num & ille à cœna abstinuit, aut unam speciem usurpavit? 7. Dn. Chemnicus rectè urget, quòd in vulgata editione 1. Cor. 10. legitur: Unus panis, unum corpus sumus, qui de uno pane & de uno calice participamus. Vulgata illa editio authentica declarata est in Concilio Tridentino, ab ea ergò recedere Pontificii integrum non est: frustra excipit Bellarminus, id non haberi in Biblijs correctionibus, quia olim non erat sic. 8. Act. 20. v. 11. etiam Paulus dicitur fregisse panem, explicata de cœna, habebis Paulum sub una specie communicatam, cum tamen, ut loqui solent Pontificii, fuerit Clericus conficiens.

21. Quartam rationem sumit Bellar. à testimonio veteris Ecclesiæ, quæ nunquam hoc nomine Manichæos reprehendit, quòd communicarent sub una specie. *R.* Leo in serm. quadrages. 4. Cum ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse mysteriis, ira in sacramentorum communionem se temperant, ut interdum tutius lateant. Ore indigno Christi corpus accipiunt, sanguinem autem redemptionis nostræ haurire omnindè declinant. Quod ideo vestram volumus scire sanctitatem, ut vobis hujuscemodi homines & his manifestentur indicia, & quorù deprehensa fuerit sacrilega simulatio, notati & prodiei à sanctorum societate, Sacerdotali auctoritate pellantur. 2. Sozomenus lib. 4. hist. Eccl. c. 5. refert faminam quandam hæreticam loco panis benedicti sumisse panem vulgarem. *R.* potuit fraus illa deprehendi, antequam calicem acciperet. Tempore Chrysoctomi (quo hæc accidisse scribit Sozomenus) omnibus in usu fuisse utriusq; speciei usum, probatum superiùs. 3. Manichæi olim sumebant panem Eucharistiæ cum Catholicis. Leo serm. 4. *R.* Leo ibidem id gravissimè reprehendit. 4. Sacramentum olim fuit aservatum *R.* non quid fiat, sed quid fieri debeat attendendum. Orig. in Levit.

Levit. hom. 5. Dominus panem, quem discipulis dabat, & dicebat eis, Accipite & manducate, non distulit, nec servari iussit in crastinum. Hesy chius in c. 8. Levit. lib. 2. Vidimus in Ecclesia igni tradi, quæcunq; remanere contingerit inconsumta. Georg. Cassander recitat verba Humberti Episcopi Sylvæ candida. Legimus Dominum non imperfectam, sed perfectam commemorationem suis discipulis tradidisse pane benedicto & mox fracto atq; distributo, non enim benedixit tantum & reservavit in crastinum, nec fregit tantum & reposuit, sed fractum statim distribuit: quodlibet horum, si sine reliquis fiat, scilicet: aut benedictio sine fractione & distributione, aut fractio sine benedictione & distributione, perfectam memoriam Christi non repræsentat, sicut distributio nulla sine benedictione & fractione. Biel. in can. lect: 26. ex Paschasio. Dominus volens discipulos suos fructus huius sacramenti participes fieri, postquam corpus suum consecravit, non steterat in consecratione, nec dedit discipulis, ut ipsum honorifice conservarent, sed dedit in usum, dicens: Accipite, manducate: & quia per usum manducatio transit & consumitur, dedit eis, quo tunc vellent consecrandi potestatem, dum addidit: Hoc facite in mei memoriam. Adde, quod non solum panem veteres reservarint, sed etiam poculum, quia apud Chrysostr. Epist. 1. ad Innocent. etiam sanguis Domini in sacratio servatur. Nazianz. in fun. Gorgon. sicubi quippiam *ἰὼν ἀνθρώπων*, signorum preciosi corporis aut sanguinis manus condiderat. Ne restet dubitatio, audi Baronium Anno 404. Hic Lector considera, quam procul abhorreant à Patrum traditione, usq; Ecclesiæ Catholicæ, qui nostro tempore hæretici negant asservendam esse sacratissimam Euchariam, quam videmus non sub specie panis tantum, sed etiam sub specie vini olim consuevisse recondi. Habes id quoq; probatum auctoritate B. Gregorii, dum ait in navi portasse navigantes corp⁹ Christi & sanguinem, (locus Gregorii habetur lib. 3. Dial. c. 36.) Vides ipsum Baronium solutionem argumenti Bellarminiani nobis suppeditare.

22. Progreditur Bell. & ex alio ritu veteris Ecclesiæ probat usitatum fuisse olim communionem sub una specie, quia scilicet: Eucharistia solebat domum deferri. R. Tapperus Decan. Lovan. tom. 2. p. 353. Ex historia de Saryro fratre Ambrosii & sermone Cypriani de lapsis videtur, quod illis temporibus sanguinem Domini ex calice omnes bibeant, & quod corpus Domini iis in manus dabatur, ut vel statim sumerent, vel secum portarent domum, ibiq; sumerent, ita ut per temporum intervalla biberent ex calice Domini & corpus Domini manducarent. Vides ergo neq; ex hoc ritu communicationem unius speciei probari, sicut etiam consuetudo illa non congruit institutioni Domini, unde sublata fuit per Concilia. Canon 14. Concil. Tolet. 1. Si quis acceptam à Sacerdote Eucharistiam non sumferit, velut sacrilegus propellatur. can. 3. Concil. Cæsaraugust. Eucharistiæ gratiam si quis probatur acceptam non consumsisse in Ecclesia, anathema sit in perpetuum. Privata hæc, & extraordinaria exempla, item
per

per Concilia abrogata, non debent opponi usitatæ communicationis sub utraq; specie consuetudini. Ambrosius de obitu fratris Satyri, hauriendi & fusionis vocibus utitur, quæ non possunt nisi de Sacramentali vino intelligi. Tertius ritus ex quo communionem sub una specie veteri Ecclesiæ usitatam fuisse Bell. probare conatur, est communicatio infantum, & propositum est Bell. unam panis speciem comprobare, at infantibus in primitiva Ecclesia dabatur solus calix, ut hoc in loco pugnat Bell. hætenus ergo argumentum à quæstione alienum. Deinde communicatio infantum pugnat cum illo Apostolico: probet homo seipsum & sic bibat de vino illo, unde ne in Pontificia quidem Ecclesia hodie locum obtinet. Deniq; falsum est, quod fingit Bell. Infantibus solum poculum datum, quia Cypr. in Epist. de lapsis & ex illo August. Epist. 23. ad Bonif. tom. 2. p. 18. in persona infantum sic loquuntur. Nos nihil fecimus, nec derelicto cibo & poculo Domini ad prophana contagia sponte properavimus. Idem August. Epist. 107. ad Vital. Cathag. p. 97. de infantibus: illi, si in parva ætate moriuntur, utiq; secundum ea, quæ per corpus gesserunt, &c. quando carnem Christi manducaverunt vel non manducaverunt, quando & sanguinem biberunt vel non biberunt, secundum hæc ergo, quæ per corpus gesserunt, judicantur. Et hoc ex Augustino tam manifestum, ut ipse etiam Index operum Augustini sub lit. E. edit. Paris. ponat hæc propositionem: Encharistia dabatur olim parvulis sub utraq; Specie, & remittat lectorem ad lib. 5. hypognoft. tom. 7. f. 288.

23. Quartus ritus, quem Bellarm. urget, est communicatio ægrotorum. & Justin. Apol. 2. & Hieronymus ad Rusticum testantur, utramque speciem solitam deferri ad absentes & infirmos. Verba Hieronymi hæc sunt: Corpus Domini canistro vimineo, sanguinem portat in vitro. Beda lib. 4. Hist. Eccles. c. 14. cuidam puero ægrotato Apostolos dixisse refert: Expectare habes, donec Mistræ celebrentur ac viatico Dominici corporis ac sanguinis accepto sic infirmitate simul ac morte absolutus ad æternam in cælis gaudia sublevaris. Eusebius lib. 6. hist. c. 36. refert presbyterum dedisse puero particulam Eucharistiæ Serapioni præferendam, sed tamen statim additur, præceptum puero fuisse, ut eam madefactam in os senis infunderet; quod intelligitur ex Canone Concilii Turonensis apud Yvonem ubi præcipitur, ut Eucharistia, quæ in viaticum ex vita excedentium reservatur intincta sit in sanguinem Domini, ut veraciter presbyter possit dicere: Corpus & sanguis proste tibi in vitam æternam: unde utramque speciem eos necessariam existimasse apparet. Quintus ritus est usus communionis Laicæ, & Pamelius in notis super Epist. Cypriani ad Antonian. exponens hæc verba, ut Laicus communicet, sic habet: Laicum communicare non aliud est veteribus, quam inter Laicos communicare: orabant autem & communicabant illi extra cancellos per ministerium Archidiaconi, hoc est extra chorum, ut hodie loquimur. Canon. Apost. 15. facit mentionem communionis Laicæ, at Constantiensæ Concil. fatetur Apostolicæ & primitivæ Ecclesiæ utramque speciem in usu fuisse.

Et

Et omnes illi Canones, qui Laicæ communionis mentionem faciunt, eo tempore editi sunt, quo omnes fideles utrâq; speciem sumere soliti sunt: Unde Georgius Wicelius Pontificius Laicam communionem nihil aliud esse pronunciat, quam inter Laicos communionem percipere, non administrare, non Sacerdotis officio fungi, eidem astipulantur Lindanus & Tapperus. Bellarm. duo urget contra hanc Domini Chemn. explicationem, primò, quia etiam de Diaconis agitur in illis Canonib⁹, ad quos nunquam spectavit Eucharistiã consecrare, & quid tum? sufficit, quòd à munere Ecclesiastico remoti, etiamsi antea non consecraverint. adde, quòd ad Diaconos in primitiva Ecclesia calicis administratio etiam pertinuit. Alterum, quòd Bell. urget, petitum est ex Canon. Sardicensi 2. ubi ne in morte quidem Laico communicatio quibusdam concedenda dicitur, at cum datur communicatio ægroto, idquæ in privato cubiculo, nulla distinctio potest notari loci aut temporis inter Laicos & Clericos & perinde hoc est, ac si diceretur, omninò communionem non recipiant, perfectè abdicati & excommunicati censeantur, ut ne morientes quidem communionem digni habeantur. In Orientali Ecclesia communicatio sub utraq; specie ad nostra usq; tempora perdurat: atqui Sardicensis Synodus à Patribus Orientalis Ecclesiæ est congregata, quomodo ergò per Laicam communionem, unius speciei communicatio intelligi potest? Ad damus expositionis nostræ testem Baronium qui tom. 1. annal. Anno 314. sect. 88. explicans Canonem 9. Synodi Ancyranæ: à ministerio cessare debent. Additur (inquit) in secunda editione: Laicam tantum recipientes communionem: nimirum non cum sacris ministris amplius, sed cum populo extra cancellos communicantes. Nota etiam contradictionem: superius magnis conatibus concomitantiam stabilire Bell. voluit, & tamen usum unius speciei panæ loco inunctum olim fuisse disputat, quæ hæc panæ, si cum corpore etiam sanguinem Christi, ratione concomitantia, acceperunt? Ultimus ritus, quem Bell. urget, est communicatio præsanctificatorum apud Græcos certis quadragesimæ diebus usitata. & Officium Græcorum de mysteriis ante consecratis in Biblioth. S. Patrum disertis verbis utriusq; speciei meminit: ibi namq; legitur, Sacerdotem, postquam sanctificãrit panem, infundere vinum in sacrum calicem, & aquam, & recitari consueta. Sic etiam Liturgia præsanctificatorum interprete Genebrardo utriusq; meminit.

24. Vidimus hæcenus quartam rationem, quam pro stabilienda *ποθεωκλησια* Bellarminus attulit: Quintam petit ex testimonio & cõsensu Ecclesiæ posterioris, ubi profert testimonia Thomæ, Bernhardi, Bedæ, Ordinis Romani. & 1. Consuetudo sine veritate vetusta erroris est: c. Consuetudo dist. 8. Dominus dicit: Ego sum via, veritas & vita, non dicit: Ego sum consuetudo sed veritas: qualibet consuetudo, quantumvis vetusta, quantumvis vulgata, veritati est omninò postponenda. c. Si consuetudinem cad. Usus longævus non vincat rationem aut legem l. Con-

Consuetudinis C. quæ sit longa consuet. 2. consuetudo primitivæ Ecclesiæ Apostolis vicinâ meritò præferenda consuetudini Ecclesiæ posterioris. Latomus scribit, primam Ecclesiam, cum rudis adhuc eßet, ritum à Christo acceptum religiosè tenuisse, donec à Patribus docta intelligeret, utramq; speciem convenire Sacerdotibus, Laicos solo pane contentos esse posse. At laudabilis illa fuit ruditas, in Magistri verbis fideliter & simpliciter acquiescens. 3. Thomæ tempore introductum fatemur unius speciei usum, tamen p. 3. q. 74. expressè addit Thomas, in quibusdam solum Ecclesiis ita observari. Bernhardus utriusq; speciei passim meminit: quæ ex lib. 1. cap. 11. de vita Bernh. Bellarminus allegat, in illo loco non habentur. Beda usum panis & calicis semper conjungit, hom. de sanctis lib. 1. in Joh. c. 2. & alibi. Ordo Romanus de offic. Missæ p. 23. Recepto calice Archidiaconus confirmat omnes sanguine Dominico, quos communicaverit Pontifex corpore Dominico. Concludimus verbis Georgii Cassandri de comm. sub utraq; specie f. 17. Non puto demonstrari posse, totis mille amplius annis in ulla Ecclesiæ Catholicæ parte sacrosanctum hoc Eucharistiæ Sacramentum aliter in sacra Synaxi è mensâ Dominica fideli populo, quàm sub utroq; panis & vini symbolo administratum uisse.

25. Sextam & ultimâ rationem petit Bell ab incommodis, quæ sequerentur necessitatem utriusq; speciei. Mirum v. Christum & primitivam Ecclesiam ea non vidisse, edisserat tamen, quæ illa sint. 1. incommodum est, impossibilitas implendi legem istam, ubi populus valde numerosus & unus tantum Sacerdos. 2. ratio est particularis, non ergò potest probare univ'salè calicis interdictionem, quia argumentum non debet esse questione angustius: Ordinantur plures ministri: iteretur sæpius cœnæ administratio: tribuatur tantum temporis spacium communiioni, quantum requiritur: quodvis potius queratur remedium, quàm ut contra Christi institutionem aliquid agatur. Tertull. in Apolog. c. 37. de incrementis Ecclesiæ primitivæ. Vestra omnia implevimus, urbes, insulas, castella, municipia, conciliabula, castra ipsa, tribus, decurias, palatium, senatum, forum &c. nihilominus tum utriusq; speciei usus. 2. irreverentia Sacramenti, 2. quin potius metuenda irreverentia Christi, si ab ejus verbo recedatur. Origenes, Augustinus, Cyrillus de pane idem præcipiunt: Cum corpus Domini suscipitis, cum omni cautela & veneratione servatis, ne ex eo parum quid decedat. Utrobq; ergò adhibeatur cautio, non autem ejus usus planè tollatur: nec militat ratio, si pauci ad sint Laici Merus etiam est in deportatione 2. Justini ætate per Diaconos Eucharistia, panis, vinum & aqua in quibus gratiæ actæ, absentibus mittebantur Apol. 2. Posset fieri consecratio in privatis aedibus. 3. multi sunt abstemii. 2. num v. propter paucos quosdam abstemios totus fidelium populus calice privandus? rarissimè inveniuntur, qui non possint tantum vini haurire, quantum sufficit ad usum sacramentalem. 4. in multis regionibus vina non proveniunt. Resp. advehantur igitur ex locis aliis. Innocenti^o

octa-

Stavus concessit Norvegis sine vino sacrificare, quod ipsi Pontificii hodie non concedunt, miserè igitur in illo facto excusando se torquet Bellarminus. Et de communione sub una specie hætenus.

CAP. III. De sacrificio Missæ.

1. Credimus, docemus & confitemur passionem & mortem Domini nostri Jesu Christi, unici summi Sacerdotis in N. T. esse unicum illud, reale & propriè dictum N. T. sacrificium propitiatorium pro totius mundi peccatis, quo omnia V. T. sacrificia externa antiquavit, cujus virtus *εὐεργετα* Spiritus sancti omnibus offeratur & credentibus applicetur per Evangelii prædicationem & Sacramentorum administrationem. Falsum ergò dicimus, & non solum omni sacrarum literarum fundamento destitutum, sed etiam illis repugnans, quod Pontificii sagunt, in Missa fieri verum, visibile & externum sacrificium, quo Ecclesia per Sacerdotes sub signis visibilibus Deo offerat corpus & sanguinem Christi, idq; sacrificium esse verè propitiatorium, & offerri non solum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis, satisfactionibus & aliis necessitatibus, sed etiam pro defunctis. Concil. Trident. sess. 23. Bellarm. lib. 1. de Missa c. 5. Pistorius & alii.

2. Utimur autem contra Pontificios hoc argumento. Si 1. solus Christus est summus Sacerdos sive Pontifex N. T. 2. qui semel seipsum obtulit. 3. & unicâ oblatione consummavit in æternum eos, qui sanctificantur. 4. quæ oblatio sola est satisfactoria & propitiatoria pro peccatis 5. Item si absq; sanguinis effusione non fit remissio, 6. si forma sacræ cœnæ consistit in manducatione corporis cum pane & bibitione sanguinis Christi cum vino, 7. & in ea non sit nisi commemoratio unici illius propriè dicti sacrificii à Christo in cruce semel peracti. 8. deniq; si scriptura nulla alia Christianorum in N. T. sacrificia, quàm interna & Spiritualia agnoscit, consequitur falsum & fictitium esse Missarum Pontificiorum sacrificium.

3. Connexionem propositionis & singulorum membrorum veritatem alio loco, Deo dante, comprobabimus, & quæ Bell. pro suæ sententiæ confirmatione, vel pro nostræ everfione adducit, refellemus: interim ad examen Dn. Chemnitii, Disputationem Antipistorianam 10. Dn. Meutzeri Præcept. & librum Dn. Huterei hac dere editum remittimus eos, qui plenam hujus controversiæ enodationem desiderant.

CAP. IV. Περὶ τοῦ ῥητιῦ.

1. Sententia nostra est, quòd verba S. Cœnæ κατὰ τὸ ῥητιῦν, secundum nativam, genuinam, & literalem significationem, non tropicè aut figuratè sint accipienda: Nitimur autem his fundamentis. Arg. I. Nullum est dogma Christianæ fidei, quod non alicubi in scriptura propriis & perspicuis verbis tradatur. Doctrina de sacra cœna est dogma
H
Christia-

Christiana fidei. E. alicubi in scriptura propriis & perspicuis verbis traditur. Jam ulterius: Matth. 26. Marc. 14. Luc. 22. 1. Cor. 10. & 11. ex professo tractatur dogma de cœna, atq; hæc est propria hujus doctrina sedes. Ergò loca illa κατὰ τὸ ἰσχυρὸν accipienda. Connexionis rationem dāmus hanc, quia quicquid in descriptione Christianorum dogmatum figuratè, modificatè, seu tropicè in sacris Bibliis proponitur, id ex aliis manifestis, perspicuis & claris, iisq; non peregrinis & alienis, sed homogeneis scripturæ locis explicari potest ac debet. Dogma de S. cœna nupiam ex professo traditur, nisi in illis locis. E. ista loca in sensu literali & proprio accipienda: nisi enim id fieret, doctrinam de cœna propriis verbis nupiam in scriptura proponi sequeretur, & sic periret perfectio scripturæ, siquidem ex solo sensu literali in dogmatibus Christianis comprobandis firma ducuntur argumenta. Non possunt hic provocare ad cap. 6. Johannis, quia cœnio illa integrum annum antecessit institutionem cœnæ, & omnes loci circumstantiæ evincunt, non de sacramentali, sed de spirituali solum manducatione & bibitione ibi agi. Jam verò ipsimet adversarii inter sacramentali & spiritualem manducationem distinguunt, quod vel ex Sacerdotale contate potest, qui distinctos hæc de re conscripsit libros.

2. Quicquid solemniter sub forma Testamenti alicubi proponitur, ejus verba simpliciter & propriè accipienda. Gal. 3. v. 15. Etiam hominis Testamentum confirmatum nemo spernit aut supero-dinat. Sic l. Non aliter §. de legatis 3. in princ. Non aliter à significatione verborum recedi oportet, quam cum manifestum est, aliud sensisse testatorem. l. Labeo. 7. §. 2. de supell. legat. Quorsum nomina, nisi ut demonstrarent voluntatem dicentis? equidem non arbitror quenquam dicere, quod non sentiret. Vide citatos à Tileman. p. 2. ff. disp. 7. thes. 31. & refer hūc dicta Jurorum. Cum in verbis nulla est ambiguitas, non debet admitti voluntatis quæstio. Si contrarium volebat Testator, nulla erat difficultas ita disponere. Verba Testamenti diligenter consideranda, ne dum nimiam utamur circa hujusmodi sensus subtilitate, judicia Testamentum defraudentur. In dubio tutius est non recedere à verbis, sed illis tenaciter inherere sine extranea interpretatione. Magis verba ponderanda, quam mens imaginaria & incerta. Non est recedendum à verbis Testatoris, quia talis præsumitur fuisse intentio, qualem verborum proprietas importat. Non est credendum Testatorem id velle, quod non dixit. Finibus verborum debemus esse contenti, quia nulla dispositio ultra egreditur, quam verba patiantur, lector itaq; instrumenti solutionem habet quæriti. Quod Testator non loquitur, velle non præsumitur. Multi decipiuntur, qui non ponderant verba Testamentorum, quæ in se magnū pondus habent ad cognoscendum quid est. Ejus quod multipliciter exponitur, veritas ignoratur, &c. Hactenus propositio Major: sequitur Minor. Cœna Domini solemniter sub forma Testamenti in prædictis locis instituta est, hinc Testamenti etiam nomine appellatur: Ergò loca

loca illa simpliciter & proprie accipienda. Excipiunt, etiam Jacobi Patriarchæ testamentum multis tropis esse figuratum. & potius Prophetia fuit, quàm Testamentum. Gen. 49. v. 1. vocavit Jacob filios suos & dixit: Congregamini & annuntiabo vobis, quod eventurum est vobis in novissimis diebus. Alii negant sacram cenam esse Testamentum, & adsumt omnia Testamenti requisita, bona N. T. propria in illo legantur, intercedit mors Testatoris, & Christus ipse notanter addit: Hic est sanguis N. Testamenti: Paulus: Hoc poculum est N. T.

3. In cujus dogmatis descriptione omnes, qui id annotarunt, ad amissum concordant, ejus verba simpliciter & proprie accipiendæ: quia, si aliter essent accipiendæ, vel unus ex illis addidisset interpretationem. In descriptione cœnæ Matthæus, Marcus, Lucas & Paulus ad amissum concordant. In prima cœnæ parte omnes testantur Christum dixisse: Accipite, comedite, hoc est corpus meum: In secundæ parte variantur verba, sensu eodem permanente. Bibite, hic est sanguis meus N. T. Matth. 26. vers. 28. Marc. 14. vers. 24. Hic calix est N. T. in meo sanguine, id est, propter meum sanguinem, cujus est communicatio. Luc. 22. v. 20. 1. Cor. 11. v. 25. quæ collatio mirifice consistat τὸ ῥηθὲν.

4. Ubi omnes tria tropis seu figuris obstructæ sunt, ibi proprietates sermonis accuratè & firmiter tenendæ. In descriptione cœnæ omnes tria tropis obstructæ illis sc. quibus substantialia cœnæ mutantur: tota controversia est de illis propositionibus: Hoc est corpus meus, Hoc est sanguis meus: Non esse tropum invehendum in vocem panis aut poculi patet, quia, interprete Matthæo, calix dicitur pro vino: non esse tropum in voce corporis vel sanguinis, patet ex addita descriptione, corpus, quod pro vobis traditur, sanguis N. T. qui pro vobis effunditur.

5. Quicunq; sensus unam ac certam gignit sententiam, ad eam ut fidem in immota certitudine stabiliat, is merito amplectendus. Joh. 12. v. 48. Sermo quem Christus locutus est, judicabit nos in novissimo die: & Scripturæ interpretatio propria autoritate non fit 2. Petri 1. v. 20. Sensus literalis proprius prædianoëtico confert fidei plerophoriam. D. LUTHERUS tali Apologia se apud tribunal filii DEI usurum esse scribit. Domine Jesu Christe, controversia in mundo agitata fuit super verbis Testamenti tui, aliquibus in diversam à verborum tenore sententiam eadem trahentibus, quibus ego fidem & conscientiam meam committere, nec potui nec volui. Ego verò, quia Testamenti tui & ultimæ voluntatis verba ista esse consideravi, neq; comperi usquam in scriptura, diverso, quàm sonarent, sensu eadem abs te accipi, cui declarationi haud dubiè non pepercisses in re tam gravi, si aliter, quàm sonant, voluisses intelligi, in nativo & simplice eorundem sensu acquievi: Judica ergò tu Domine, an erraverim & si erravi, cujus culpâ factum sit, ut erraverim. D. Philipp. Melancth. ad Frid. Myconium. Ego nullam satis firmam rationem invenio, cur ab hac sententia discedamus. Fieri potest, ut alia sententia

blandiatur otioso animo, quæ est magis consentanea humano iudicio, præsertim sic instructa & ornata argumentis eruditè excogitatis, sed quid fiet in tentatione, cum disputabit conscientia, quam habuerit causam dissentiendi a recepta sententia in Ecclesia? tunc ista verba, hoc est corpus meum, fulmina erunt: quid his opponet mens perterrefacta? quibus scripturis, quâ voce Dei se munit, ac sibi persuadebit, necessarîo hic fuisse interpretandam metaphoram?

6. Omnis tropus est mutatio significationis propriæ vocis in aliam. In verbis cœnæ substantialibus non est mutatio significationis propriæ alicujus vocis in aliam. E. nullus in illis tropus. Excipiunt esse in illis metonymia. Panis est corpus, id est, panis est signum corporis. 1. Particula ostensiva, Hoc, non respicit solum panem: Acceptemus tamen ex hypothesi propositionem: Panis est corpus Christi: dicunt in ea esse metonymiam signati pro signo. Atqui i. talis explicatio repugnat Naturæ sacræ cœnæ, quia Sacramenta N. T. non consistunt in significando tantum. 2. vox corporis non potest aliter accipi quam de verò Christi corpore, additur enim, **QUOD PRO VOBIS TRADITUR**, jam verò non signum corporis, sed verum Christi corpus pro nobis in mortem traditum. 3. si panis & vini officium deberet esse significare corpus & sanguinem Christi, cur Christus sustulisset sacramentum agni paschalis, significatione longè clarius? 4. nusquam in tota scriptura vox corporis accipitur pro signo corporis. 5. etiam in parte altera sanguis accipiendus esset pro signo sanguinis, id quod fieri nequit, quia itidem additur limitatio, **QUI PRO VOBIS EFFUNDITUR**, Jam v. non signum sanguinis pro nobis effusum, sed verus Christi sanguis. 6. quin & absurdæ inde emergerent propositiones. Lucas & Paulus habent: Hoc est N. T. in meo sanguine, resolve ex sententia adversariorum, in signo mei sanguinis: Poculum est communicatio sanguinis, id est, signi sanguinis. 7. Absurdum est, verba Christi aliter accipi, aliter verba Apostoli. Atqui apud Paulum vox, corporis, accipitur pro vero corpore. I. Cor. 10. 16. Panis, quem frangimus, est communicatio corporis Christi, 8. metonymia illa signati pro signato secum ipsa conflictatur. Quod enim corpus notatur verbis illis, Edite, hoc est corpus meum, illud & non aliud in sacra cœna præfens & cum pane editur. Atqui per metonymiam illam sacramentalem signum corporis in illis verbis tantum notatur. Ergò ipsum corpus non est præfens, sed tantum corporis, quare ergò gloriantur, se non tollere præsentiam corporis? 9. caret illa metonymia probatorum exemplo autorum: nemo n. usquam dixit. Fasces sunt imperium. Toga est pax. 10. hoc modo in verbis cœnæ propositio erit identica. Metonymia signati pro signo est, cum signatum exprimitur & signum intelligitur. In hac propositione, Panis est corpus Christi, est sententia adversariorum signatum exprimitur, & signum intelligitur. Jam ulterius: Signum sacramentale est panis, signatum corpus Christi, pone loco signati signum, emerget hæc propositio: Panis est panis.

197. 7. Referenda hūc sūnt dicta Patrum. Iren. lib. 2. aduers. hæc. e.
46. Is sanus sensus & sine periculo est, qui apertè & sine ambiguo ipsis di-
ctionibus in scriptura ponitur. Hilar. lib. 1. de Trin. Optimus Scripturæ
lector est, qui dictorum intelligentiam expectat ex dictis potius, quàm
importat, & retulerit potius, quàm attulerit, neq; cogat id videri dictis
contineri, quod ante lectionem præsumserit intelligendum. Cyrill.
lib. 4. thesauri c. 13. In mysteriis simpliciter credendum, quia ideo sūnt
mysteria. Vide etiam Chrysof. hom. 83. in Matth. p. 703. Damascen.
4. de orth. fid. c. 14. de hoc mysterio nihil novimus, quàm quodd verbum
Christi est verum, efficax, omnipotens, modus a. inscrutabilis. Pertin-
et hūc confessio ipsius Zegedini tab. 8. de cœna p. 183. petendus est sen-
sus verborum Domini ex ipsis Cœnæ Dominicæ vocabulis, quorum sin-
gula, singula gignunt argumenta.

8. Forum, qui Calvinum Sequuntur, sententia est, verba Cœnæ
figuratè accipienda; Calv. in form. Conf. p. 24. Qui in solennibus Cœ-
næ verbis, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, præcisè litera-
lem, ut loquuntur, sensum urgent, eos tanquam præposteros interpre-
tes repudiamus. Gryneus præfat. disp. de Cœnâ Anno 84. Nos sen-
tentiam sequendam ducimus, alij scriptum retinere malunt. Perkinus
in Cath. reform. p. 228. Si verba Christi de cœna propriè intelligerentur,
omnes hospites cœnæ essent homicidæ Christi. Videamus præcipuâ ipso-
rum fundamenta.

9. Arg. I. Literalis sensus incurrit in articulum fidei de veritate
corporis & sanguinis Domini; quia verum & Naturale corpus non potest
esse simul & semel in pluribus locis & .i. Nos utramq; credimus: Chri-
stum habere & in æternum retinere verum humanum corpus, & nihilo-
minus id in cœna, mediante benedicto pane, manducandum dari. 2. quæ-
stio ergo est, an non hæc de o simul consistere possint, veritas scilicet cor-
poris Christi & tamen ejus in cœna præsentia? affirmamus nos, negant
illi, & ex affirmatione unius inferunt negationem alterius; vitiosè: At,
inquiunt, hæc sūnt contradictoria: Christus retinet verum corpus, & ta-
men illud in cœna præsens est: jam v. Deus non facit contradictoria. &
Judicium de vera contradictione in articulis fidei non est committendū
rationi humanæ, quia Deus plūs potest, quàm nos intelligimus Ephes. 3.
v. 20. sed ex scripturâ statuendum, quæ verè contradictoria sūnt, jam v.
scriptura utrumq; asserit, Christum habere verum corpus & illud in cœ-
nâ dari. 3. quidam, ut effugiant, dicunt rationem non renatam esse qui-
dem captivandam sub obsequium fidei, sed rationem renatam omninò
audiendam, & ratio renata de articulis fidei debet statuere ex verbo Dei,
jam v. Christus dicit, Accipite, manducate, Hoc est corpus meum: si ra-
tio contra hoc Christi verbum ex suis principiis disputat, non amplius re-
nata est, sed suum sequitur ductum, ac tam non audienda est, quàm non
audiri debet Philosophus, contra resurrectionem corporum disputans
ex illo principio Physico: Nullum individuum, quod semel interit, idē

numero redire potest. 4. at inquirunt, ratio contra præsentiam corporis in Cœna disputans non nititur suis principiis, sed scripturæ pronuntiato de veritate corporis Christi, & non saltèm in uno debet audire scripturam, quòd scilicet Christus habeat verum corpus, sed etiam in altero, quòd sc: illud verum corpus in cœna sit præsens; si unum velit alteri opponere, non ampliùs est renata ratio, & si omninò placet alterum negare sc: vel veritatem corporis, vel veritatem præsentia: exponant nobis, quare potius præsentiam in cœna tollere velint ex veritate corporis, & non corporis veritatem ex præsentia in Cœna? dicunt veritas corporis est articulus fidei, quæro, unde sciunt? respondent ex scriptura: at inquam ego, scriptura itidem docet, corpus Christi adesse in cœna, Ergò etiam præsentia illa est articulus fidei: ita non possunt pedem suum alicubi certò figere, qui rationis sequuntur tenebras relicta scripturæ luce. 5. res ita se habet: Axjoma istud, corpus naturale non est in pluribus locis, est pronuntiatum Philosophicum: valet ergò & procedit in Philosophia: agit autem Philosophia de cursu Naturæ ordinario, sive de potentia DEI ordinaria: quàm autem absurdum est dicere, DEUM non posse aliquid agere supra Naturam, tam etiam absurdum ex pronuntiato hoc Philosophico præsentiam corporis Christi ex cœna excludere: ex quibus omnib. patet non dubitari de veritate propositionum in Syllogismo, sed de applicatione: non quæritur, an per Naturam fieri possit, ut corpus unum sit in pluribus locis: multò minus quæritur, an Christi corpus sit verum corpus: sed hoc quæritur, an his omnibus concessis, inde rectè inferatur, Deum facere non posse, ut Christi corpus in cœna præsens sit, dicunt Natura corporis non fert: est enim finitum. quæro, unde scis: certè ex solis rationis principiis: scriptura enim nusquam hoc dicit, quòd repugnet Naturæ corporis. vides ergò ultimam resolutionem argumenti redire ad pronuntiatum ex principio rationis deductum, atq; illud opponi verbis Christi in cœna. 6. Ut autem videas, non debere opponi pronuntiatum Philosophicum verbis Christi, perpende hæc dicta ipsorum adversariorum. Calv. 3. Instit. c. 23. sect. 4. Indignum est ad eam legem DEI opera redigere, ut simul ac eorum ratio nobis non constituerit, improbare audeamus. Sadeël in præfat. Oper. Theol. de meth. disp. in Theol. Cùm Theologia sit supra omnes scientias, eam subjici principiis Philosophicis non inceptum modò, verum etiam iniquissimum ac indignissimum. Aret. parte. 1. probl. 2. Quæ est ista petulantia, divina mysteria communibus Naturæ legibus obnoxia facere, quæ cùm sint omni rationi humanæ inexplicabilia, adoranda potiùs quàm ventilanda? Mornæus præfat. libr. de verit. relig. Tantùm abest, ut humana ratio fidei sit mensura, ut ne Naturæ quidem propter ignorantiam & pravitatem esse possit. Beza in epigr. p. 249. Quæ voce nobis prodidit DEUS suâ, Ratione sciri non queant humanitùs. 7. Potuit humana Natura Christi, salvâ ejus veritate, assumi in infinitam *λόγος ὑπόστασις*: quomodo ergò corpus Christi salva ejus

vā ejus veritate non possit in cœna præsens esse? 8. Natura cujusq; rei soli DEO perfectè cognita, nos nec DEI potentiam, nec rerum Naturam perfectè in hac vita cognoscimus. Unde quidam ex Scholasticis disputant, etiam per Naturam corpus naturale in pluribus locis esse posse.

9. Deus vim ac terminos Naturæ dedit, interim tamè potentia suæ terminos non posuit: cadaver ergò hoc est consequentia. Jure Naturali corpus non est in pluribus locis. E. nec divinâ potentia. Quinimò Naturæ Dominus DEUS est, Natura ministra est, Quam fas est Domini jussu verenda sequi. Scal. exerc. 5. sect. 6. disputat, quare corpus naturale non possit esse in plurib⁹ locis, sed mox addit: de naturali corpore sermo est, non de superælesti Synaxi. 10. sunt & alio modo in argumēto isto adversariorū quatuor termini. Nullū corp⁹ naturale potest esse in plurib⁹ locis. CHRISTI corpus est naturale: & major loquitur de corpore merè humano. CHRISTI corpus non est merè humanum, sed ipsius λογος proprium factum corpus. Major loquitur de corpore naturali, quatenus tali, id est, quatenus consideratur ex principiis & proprietatibus suæ essentia: jam v. quòd Christi corpus dicitur esse præsens in cœna, id non asserimus fieri ex quadam corporis proprietate, sed ex verbis Christi. Deniq; argumentum concludit de jure naturali, quòd sc: vi aliquā Naturæ non possit unum corpus esse in pluribus locis, quòd v. Corpus Christi in cœna præsens est, in eo agnoscimus & prædicamus infinitam DEI potentiam. 11. Si dicatur, esse contra Naturam corporis, ut sit in pluribus locis, respondebit pia mens, est contra Naturam Christi & verborū ejus, ludere Christianos. Quod ergò non dat corporis proprietates, id præstat Christi cum omnipotentia loquentis veritas. 12. Observa verò circum, quem committunt adversarii in suis argumentis. Quæritur sintne verba Cœnæ intelligenda κατά φησιν: negant, quia corporis proprietates repugnat. Rursum, si quæras, possit ne Christus, quia non tantum sit homo, sed etiam verus DEUS; præsens suum corpus in cœna sistere? negant, quia non vult, unde emergit argumentatio circularis & principii petitio.

10. Arg. II. Si observetur τὸ ῥητόν, tollitur articulus de ascensione Christi ad cœlos. & 1. nos utrumq; articulum credimus. 2. argumentum non rectè procedit à non distributo ad distributum. Corpus Christi est in cœlo secundum veri corporis modum. E. planè nullo modo est in cœna: id tantum sequitur: Ergò quo modo est in cœlo, & quo modo Christus ad judicium rediturus, nō est in cœna. 3. Nullus unquam ex Patribus articulum ascensionis opposuit præsentia in cœna. 4. Christus ita ascendit in cœlum, ut sedeat ad dextram DEI, id est, secundum explicationem August. Confess. art. 3. ut potenter regnet & dominetur omnibus creaturis: secundum hanc potentiam Christo secundum humanam etiam naturam datam; quâ potest omnia sibi subicere, Phil. 3. v. 21. etiam corpus suum nobis in cœna manducandum dare potest.

5. Dn.

5. Dn. Lutherus contra adversarios profert Institutionem Cœnæ factam ante ascensionem. Ergò, inquit, saltem in prima cœna verba *κατὰ πρό- τιν* intelligenda, quia tùm nondum obstabat ascensio. 6. Paulus 1. Corinth. 11. repetit verba cœnæ, postquam jam Christus in cœlum ascenderat, repetit autem eodem modo, quo à Christo primum tradita, ab Evangelistis annotata, & à Christo jam tùm in dextra patris regnante ad Paulum repetita v. 23. 7. Christus etiam post suam ascensionem apparuit in his terris. Act. 9. 5. & 23. 11. 8. notanda hoc loco verba Martini Bucerii. Cùm cœli, ad quos Christus ascendit, sint supra omnes cœlos, equidem non ausim illos definire, nisi Scripturæ verbis, non nostræ rationis prædicamentis. Scripturæ autem illos non nisi majestate & virtute divina definiunt, non locorum intercapedinibus, clarèq; attestantur, eos in cor hominis non ascendisse. Marloratus super 27. Marth. Cœlum, in quod Dominus noster ascendit, invisibilis Patris gloria est, & inaccessa divinitatis lux.

11. Arg. III. Propositiones sacramentales sacramentaliter explicanda. Verba Cœnæ sunt propositio sacramentalis. 1. Carolstadius, quem Dn. Philippus vocat primum autorem hujus Tragœdiæ, negabat utendum esse voce Sacramenti. 2. Concedimus totum, quòd scilicet modum unionis sacramentalis sequatur modus prædicandi sacramentalis: quod si subsumere velint, unionem illam consistere in significando, id verò negamus & verba Institutionis illis opponimus. Dicit Apostolus, Panis est communicatio corporis Christi: communicationem illam in cœna fieri manducando, docet Christus dicens: Edite, Hoc est corpus meum. 3. at inquit, prædicationes in sacramentis & sacrificiis per typos & figuras explicantur, & doctrina generalis de sacramentis nusquam generaliter traditur in scripturis, ideo de quolibet Sacramento judicandum ex propria sede. Quòd analogiam sacramentalem attinet, ea duplex est: vel enim respicit Sacramentum integrum, vel Sacramenti partem: Analogia sacramenti integri ad usum spiritualem est eadem in sacramentis V. & N. Testamenti: sed analogia partium sacramenti differt, quia *χρῆσις* inter rem terrenam & coelestem in sacramentis V. & N. T. eadem non est. Symbola externa in Sacramentis V. T. sunt tantum *σημαντήρια*, Symbola externa in sacramentis N. T. sunt *προσφερόμενα*, Coloss. 2. Hebr. 10. 4. At inquit, Circumcisio dicitur signum fœderis Gen. 17. & præter ostensam disparitatem sacramentorum, V. & N. T. addimus etiam hoc, quòd *σημείον* hîc significet atq; denotet signum obfignans gratiam & fœdus, perinde ut Apostolus Rom. 4. v. 10. explicat per *σφραγίδα*: ideoq; est descriptio totius sacramenti à fructu. 5. at, inquit, agnus dicitur Phasè Domini & Agnus paschalis erat typus Christi, typus ille in ultima cœna institutionem Eucharistæ antegressa finitur, & N. T. sacramentum instituitur: quod fontes veritatis habeant Pesach

hu

hu laiovals, ubi expresse verbum *est* non invenitur. Nocturnus Zwinglii monitor per principii petitionem accipit, quod sit referenda hæc propositio ad agnum paschalem: sed nec litera in textu hoc affirmat nec sententia verborum admittit: toto n: genere prædicamentali distans agnus & transitus Domini: deinde nullus hic locus significationi, cum inter agnum & transitum nulla similitudo, ordinatio aut collatio: Est n: agnus paschalis, totaq; illius tractatio typica fuit, significandi vim habens, ea tamen significatio non ad transitum Domini, sed ad Christum immolandum & fide manducandum fuit directa: vera igitur & literalis sententia est, quod proximè præcedentis mandati de festinata manducatione reddatur ratio, idè nimirum festinandum esse, quia parùm superfuturum temporis Domino per Ægyptum transeunte, atq; sic absolutè intelligitur textus, non relativè: hoc sensu, Festinanter comedite, quia transitus Domini est transeuntis per Ægyptum vos inde educturi & hostes punituri. 6. at petra erat Christus, id est, significabat Christum, 1. Cor. 10. v. 4. & loquitur Apostolus de petra comitante Israëlitas, quod de corporea petra dici nequit: spiritualis a: petra non significabat Christum, sed erat ipse Christus.

12. Arg. IV. Verba cœnæ sunt *νενομεινον*, non ergò possunt afferri pro argumento. & non de ipsis verbis quaritur, nisi quis dicere velit, adhuc dubitari, an verba illa à Christo usurpata sint, quaritur a: de vero verborum sensu, què nos dicimus cum esse, qui ex verbis *κατα ρητον* & propriè acceptis fluit, adversarij per tropum ea esse explicanda consentiunt.

CAPUT V. de vera, reali ac substantiali præsentia corporis & sanguinis Christi in cœna.

1. Credimus, docemus, ac cõfitemur juxta ipsius Christi institutionem modo soli Deo cõgnito, nobis incomprehensibili pani benedicto tanquam medio divinitus ordinato, corpus verè, realiter ac substantialiter præsens: vino benedicto sanguinem Christi itidem, substantialiter præsentem uniri, ut cum illo pane verum Christi corpus, cum illo vino verum Christi sanguinem in sublimi mysterio sumamus, manducemus & bibamus. Nullam autem hîc agnoscimus impanationem, (quam Zwinglius) nullam consubstantiationem (quam Saccël) nullam inexistentiam vel delitescentiam corpusculi sub pane (quam alij Calviniani per calumniam nostris affingunt Ecclesiis) sed vocamus præsentiam sacramentalem.

2. Arg. I. Verba S. cœnæ in sensu literali proprio accipienda. At eo modo accepta realem ac substantialem præsentiam corporis & sanguinis Christi statuunt, quod sic ostendimus. Id quod Christus Apostolis manducandum ac bibendum dabat, id verè, realiter ac substantialiter in cœna erat præsens. Id quod, Christus Apostolis manducandum ac bi-

bea.

endum dabat, testabatur non esse solum panem aut vinum solum, sed etiam suum corpus & suum sanguinem. Ergo corpus & sanguis Christi vere, realiter, ac substantialiter in cœna erant præsentia. Vis clarius? Panis est communicatio corporis, & vinum est communicatio sanguinis Christi, dicit Apostolus: quomodo hoc? dicit Christus: Accipite, manducate, Hoc est enim corpus meum: bibite, Hoc est sanguis meus. Ergo manducando benedictum panem in cœna fit communicatio corporis Domini, bibendo benedictum vinum fit communicatio sanguinis Christi.

3. Arg. II. Si cœna Dominica non est umbra futurorum bonorum, sed habet ipsum corpus, ipsam substantiam, ipsamq; expressam imaginem, utiq; non figura nuda corporis & sanguinis Christi in cœna proponitur. At verum prius. Ergo & posterius. Consecutio patet, ex discrimine U. & N. T. Col. 2. v. 17. Hebr. 10. v. 1. Assumptio patet ex verbis Christi: Hoc est sanguis (non hircorum aut vitulorum, neq; agni paschalis, qui erat typicus, sed) meus, ipse scilicet filii DEI & filii hominis sanguis, sanguis, inquam, non U. T. antiquati, sed N. T. olim per Prophetas promissi, nunc verò sanciti & confirmati.

4. Arg. III. Luc. 22. v. 20. Hoc poculum est N. T. in meo sanguine (id est per & propter meum sanguinem) quod poculum pro vobis effunditur, τὸ πῶλον ἐπιχυνόμενον. Poculum cœna pro nobis effusum nullâ aliâ ratione dici potest, quàm quia sacramentaliter sibi unum habet sanguinem Christi pro nobis effusum. Beza respondebat esse sollecissimum in verbis, quod absit, ut SS. summo loquendi magistro tribuamus.

5. Arg. IV. Quod in terris testatur, utiq; etiam in terris præsens est: Sanguis Christi testatur in terris: numerantur enim tres testes 1. Joh. 5. v. 8. Spiritus, aqua & sanguis. Per Spiritum intelligimus ministerium Evangelii, quod est ministerium Spiritus 2. Cor. 3. v. 8. per aquam intelligimus baptismum: per sanguinem verò sacram cœnam; quia sacramenta sunt testimonia divinæ voluntatis, ut loquitur August. confessio.

6. Arg. V. 1. Cor. 10. v. 16. Panis, quem frangimus, est communicatio corporis Domini: Calix, cui benedicimus, est communicatio sanguinis Domini. Apostolus externo symbolo, scilicet pani, tribuit, quòd sit communicatio corporis, non ergo soli fidei id acceptum ferendum, aliàs dictum fuisset, fides in cœna est communicatio corporis. Deinde dicitur, quòd panis sit communicatio, non beneficiorum, sed ipse corpus Christi, quam emphasin urget Apologia Aug. Confess. Deniq; si communicatio intelligenda esset de spirituali solum manducatione, non oportuisset, distinctè nominare corpus & sanguinem Christi, quia fides totum Christum uno actu complectitur. Meritò ergo hunc locum D. Lutherus vocat gaudium & coronam cordis sui.

7. Arg. VI. Si panis esset solum signum corporis & vini sanguinis Christi,

Christi, sequeretur V. T. Sacramenta fuisse clariora signis N. T. quod concedi non debet, quia V. T. fuit tempus umbrarum. Consecutio ostenditur, quia caro agni paschalis longè clariùs & expressiùs significasset corpus Christi, sanguis agni paschalis effusus longè evidentius sanguinem Christi expressisset: sequeretur insuper, cœnas domesticas, in quibus saturamur, aptiores esse ad celebrationem Cœnæ, quia sc. spiritualis alimonia clariùs denotaretur per alimoniam corporis: consequens negat Apostolus I. Corinth. II. v. 34.

Dicta Patrum & multa & perspicua huc afferri possent sed studio brevitas remittimus hujus rei cupidos ad nostrorum præsertim D. Marbachii libros de Eucharistia editos.

8. Sententia adversariorum est, corp^o Christi non adesse in cœna realiter, ac substantialiter præsens, sed tantùm præsentia quadam *αετικη*, hoc sc. modo, ut panis signum sit absentis corporis. Arg. I. Ad corpus Christi spiritualiter percipiendum, non opus est statuere præsentiam aliam, quam fidei, frustra autem id statuitur, cujus nullus usus. R. 1. argumentum hoc directè impugnat institutionem Christi. 2. aliud est manducatio sacramentalis sc. medium confirmandæ fidei, aliud ipsa fides. 3. D. Lutherus rectè monet, etiamsi nudum tantùm mandatum à Christo traditum esset de manducatione corporis sacramentali sine expressa mentione fructus, non tamen à verbis Christi discedendum esse. 4. Dn. Chemnicus c. II. de cœna p. 462. & seqq. ostendit, substantialem præsentiam corporis & sanguinis Christi in cœna maximas præbere consolationes. Primò fides nostra debet apprehendere Christum D e u m & hominem in ea Natura, quâ propinquus, cognatus, & frater noster est: vita enim, quæ divinitatis propria est, in assumpta humanitate residet & q. deposita est: quia igitur onere peccatorum pressi non possumus ad Christum in gloria regnantem penetrare, idè ad nos venit apprehensus nos eâ Naturâ, quâ frater noster est, & quia gloriam majestatis ejus fragilitas nostra in hac vita ferre non potest, sub pane igitur & vino adest, & exhibetur nobis corpus & sanguis ejus. Secundo: per peccatum ita eramus abalienati à vita divinitatis, ut fragilitas nostra eam sine medio secum agentem ferre non posset, idè Christus non solum assumpsit Naturam nostram, sed illam etiam nobis rursus restituit præbendo nobis in cœna corpus & sanguinem suum, ut hoc nexu assumptæ & nobis rursus communicatæ humanitatis suæ subvehat nos ad communionem & conjunctionem cum ipsa divinitate. Tertiò: Natura nostra principio ad imaginem D e i creata, omnibus cœlestibus & divinis donis ornata erat, quæ bona apud Adamum, ut generis nostri autorem, deposita erant, sed per lapsum non tantùm bona illa amissa, sed Natura peccato depravata & morte perditam est. Filius igitur D e i Naturam nostram, sed sine peccato, assumpsit, in ea peccatum damnavit, mortem destruxit, ac vitam eam replevit, atq; ita humanam Naturam primùm in sua persona sanctificavit: Ut autem certi redere.

deremur, hæc ad nostram etiam miseram Naturam in nobis pertinere & verè nobis communicari, Christus illam ipsam Naturam, quam à nobis assumpsit & in se primò reparavit, rursus nobis in Cœna præbet. Quartò: Evangelij doctrina in genere pronunciat, traditione corporis & effusione sanguinis Christi, placatam esse iram Patris & æternam redemptionem acquiritam: sed anxie & pavide mentes conspectu peccatorum, indignitatis, infirmitatis & variis tentationibus terrentur & turbantur, ut de speciali applicatione dubitare incipiant, Christus igitur ipsum corpus quod pro nobis in mortem tradidit, & ipsum sanguinem, qui pro nobis effusus est, in cœna illis exhibet, & hoc certo ac firmo arr habone exhibitionem & applicationem promissionis Evangelicæ confirmat. Quintò: Humana Natura Christi de positis infirmitatibus residet in gloria Patris, nostra Natura, licet juxta promissionem spem habeamus glorificationis, tamen sordibus adhuc inquinata, miseris oppressa & omnibus telis Sarnæ, mundi & carnis est exposita: Ne igitur fides nostra turbetur, idèd Christus suum corpus & sanguinem nobis præbet, ut hoc pignore certos nos reddat, fore, ut aliquando conformemur corpori ipsius glorioso. Sextò, Novum Testamentum est fœdus gratiæ in remissione peccatorum, hoc fœdus erga Deum sancitum est & confirmatum effusione sanguinis Christi: Ut igitur certi esse possimus, nos in fœdere isto perpetuò mansuros, idèd illum ipsum sanguinem, cujus effusione id sancitum est, in Cœna nobis exhibet. Septimò. Instituta est sacra cœna in recordationem beneficiorum Christi & in confirmationem fidei. Quia autem vera fides firmius à Christo apprehenditur, quàm Christum apprehendit Phil. 3. v. 12. Ideo apprehensione vivificæ suæ carnis vult in nobis exultitare, conservare & confirmare veram sui recordationem. Octavò, Christum in cœna, eâ Naturâ, qua caput nostrum est, corpore sc: & sanguine suo, se aristissimè nobis conjungit, idèd per assumptam illam & nobis cognatam Naturam potenter & efficaciter in credentibus operabitur, ut, quia ipsum caput est in nobis, nos etiam invicem simus alter alterius membra.

9. Arg. II. Memoria est rerum absentium. Cœna est instituta in commemorationem. E. 1. Oecolampadius rectè: memoria sæpe rerum est præsentium, sicut & Poëta dicit: Oblitusve sui est Ithacus discrimine tanto. 2. Arist. de mem. c. 1. Memoria est præteritorum, possunt tamen nihilominus rerum illarum species esse præsentis, sed non sensui, sic clausis oculis possum recordari præsentis hominis. 3. Populus Domini sapius jubetur recordari DEI sui, Pii sæpe orant: Domine memento mei, Ergone Deus absens? 4. Cœna instituta est ad Christi commemorationem. Hoc facite in mei commemorationem, dicit Christus: (non solum in corporis commemorationem) Ergone Christus à cœna absens? 5. Arca fœderis in U. T. nubes in deserto erat memoriale DEI verè præsentis. 6. Et Deus ipse notanter dicit, Exod. 20. v. 24. In omni loco, in quo memoriam nominis mei instituero, veniam ad te & benedictam tibi. 7. Prima cœna præsentem Christum habuit, si ergo necessariò

ex voce commemorationis infertur absentia corporis, tum aut negandū fuerit Christum in Cœnæ institutione discipulis assedisſe, aut commemorationis vocem fuisse supervacua. 3. Salutaris Cœnæ fructus verbis illis Christi describitur, is substantiæ opponi non debet.

10. Arg. III. Caro non prodest quicquam. Joh. 6. *ꝛ. i.* Synodus Ephesina anathemate ferit eos, qui negant carnem Christi esse vivificā. 1. in ipso illo loco Christus testatur, quod carnem suam det pro mundi vita. v. 51. quod manducantes carnem suam & bibentes sanguinem suum habeant vitam æternam. v. 54. 3. Christus non dicit: Caro mea non prodest quicquam, quin potius contrarium dicit. v. 55. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus, scilicet nutriens ac vivificans ad vitam æternam. 4. Christus nihil instituit sine certo fine, atqui instituit sacramentalem carnis suæ manducationem. 5. loquitur ergo hoc in loco non de sua carne, sed de carnali intellectu, ut docet oppositio, & omnes textus circumstantiæ. Spiritus est, qui vivificat: caro non prodest quicquam. August. tract. 27. in Joh. tom. 9. p. 48. O Domine, Magister bone, quomodo caro non prodest quicquam, cum tu dixeris: nisi quis manducaverit carnem meam & biberit sanguinem meum; non habebit in se vitam: an vita non prodest quicquam? quid est ergo, Caro nō prodest quicquam? caro non prodest quicquam: sed quomodo illi intellexerunt: carnem quippe sic intellexerunt, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur: & postea: Si caro nihil prodesset, verbum caro nō fieret, ut inhabitaret in nobis: Si per carnem nobis multum profuit Christus, quomodo caro nihil prodest? Chrysoſt. hom. 46. in Joh. Quid est, caro non prodest quicquam? non de ipsa carne dicit, absit: sed de his, qui carnaliter accipiunt, quæ dicuntur, & de carnali auditu. 6. concedimus, sacramentalem carnis Christi manducationem absq; spiritali nihil prodesse, at num propterea sacramentalis manducatio neganda?

11. Arg. IV. Omne corpus naturale est visibile: corpus Christi in cœna non videtur. Ergo non adest ibi. *ꝛ. i.* aër inter objecta visus ab Aristotelle non est numeratus, quomodo ergo omne corpus naturale visibile? 2. visibile autem est quodlibet corpus potentiā, non semper actu. 3. fides est argumentum rerum non apparentium Hebr. 11. v. 1. Beati qui non vident & credunt Joh. 20. v. 29. sequantur alii suos sensus, nos innitemur verbis Christi. 4. præposterè à ratione corporis naturalis ad rationem corporis glorificati argumentum ducitur: inter objectum, quod est corpus *πυρραλινόν*, & inter instrumentum visus, quod est oculus terrestris, nulla analogia: 5. multo absurdus à proprietatibus corporis naturalis argumentum ducitur contra prærogativas corporis Christi in hypostasi Filii DEI assumti & ad dextram DEI eVecti. 6. Christus per medios Nazarenos transibat, cum de monte illum præcipituri erant. Luc. 4. v. 30. abscondebatur se & exibatur de templo, cum ludæi lapides tolle-

rent. Johan. 8. v. 59. in convivio Emahuntico invisibilis factus est, Luc. 24. v. 41. 31.

12. Arg. V. 2 Cor. 5. v. 16. Jam non novimus Christum secundum carnem. E. Nec nos debemus Christum in cœna quærere secundum carnem præsentiam. R. 1. sensus dicti Apostolici patet ex contextu: Quamvis multi etiam ex ipsis Apostolis in Christo carnalia commoda quæsierint, quippe quem Regem mundanum fore credebant, tamen jam depositâ falsâ & carnali opinione non carnalia, sed spiritualia & æterna beneficia in Christo quærimus. 2. alij sic explicant, quòd Apostolus dictum hoc opponat illis, qui nihil excellentius de Christo judicabant, quàm sicut ex infirmitate carnis Christi, tempore exinanitionis æstimare poterant, sicut & alibi status exinanitionis vocatur dies carnis Christi. 3. Si de corpore Christi locus ageret, sequeretur, Christum post resurrectionem non ampliùs habere veram carnem, quia eo modo cognoscamus Christum, quòmodo Apostoli eum cognoverunt. 4. Ipse Calvinus agnoscit ex hoc loco non rectè duci argumentum contra præsentiam corporis in cœna.

13. Arg. VI. Si quis dixerit vobis, Ecce hic est Christus, ecce illic, nolite credere E. R. 1. eadem ratione sequeretur, non esse docendum, quòd Christus in cœlo sit. 2. nec dicendum fuerit Christum habitare in cordibus credentium. 3. sententia dicti manifesta est: prædicit Christus ante vastationem Hierosolymitanam multos exorturos, qui titulum Messia sibi vendicaturi sint & externam liberationem à Romanorum oppressione populo promissuri: præmonet igitur suos, ne ullum alium præter se Messiam amplectantur. 4. Luc. 17. v. 21. Christus de regno suo loquitur, quod nulli certo loco alligatū, quodq; externâ & visibili majestate non agnoscitur: Non dicent, Ecce hic, ecce illic: cave tamen inde inferas, procul remotam regni hujus præsentiam, mox enim addit Christus: Regnum DEI intra vos est.

14. Arg. VII. Coloss. 3. v. 1. Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus ad dextram Patris. R. 1. Apostolus disputat contra fallam Philosophiam, contra traditiones hominum, & Ceremonias Leviticam morte Christi abrogatas & hæc vocat Elementa mundi, & quæ super terram sunt: addit insuper se veterem hominem cum concupiscentiis intelligere per ea, quæ super terram, atq; his opponit ea, quæ sursum sunt. 2. inter ea, quæ sursum sunt, numerat novum hominem, agnitionem DEI, caritatem, pacem DEI in cordibus nostris, verbum DEI, &c. non ergò intelligit sursum de loci intercapedine, q; scilicet ista omnia à nobis in terra versantibus procul semora sint atq; sejuncta. 3. contextus Apostolicus potiùs repugnat argumento adversariorum. Sapite, inquit Apostolus, non quæ super terram, id est, res divinæ nō sunt æstimandæ ex ratiocinationibus humanis sed ex scriptura. Chrysost. homil. 5. super 1. Cor. Ex Philosophia res divinas intelligere, est candens ferrū, non forcipe sed digitis contrectare. Quare Philosophica argumenta non sunt opponenda verbis Christi.

15. Arg. VIII. Quicquid intrat in os, in ventrem vadit & per secessum ejicitur. Matth. 15. E. 12. 1. Christus de externis, corporalibus & naturalibus cibus loquitur, quos per secessum ejici pronunciat, usitato scilicet Naturæ ordinæ: 2. Ergone sapientia filij Dei non novit & potentia ipsius non valet efficere, ut corpus ejus in cœna manducando accipiatur aliâ supernaturali & cœlesti ratione: 3. adde quod pronunciatum Christi etiam de naturalibus cibus non est universaliter accipiendum. Lombardus quidem 2. sent. dist. 30. lit. N. O. negat alimentum verè in substantiam verti: potius tamen cum Thom. p. 1. q. 119. art. 1. Scoto 4. dist. 44. q. 1. Alb. p. 2. summæ de homine & aliis Philosophis ac Medicis asserendum, alimentum revera induere substantiam nutriti, quod docuit Arist. 1. de gener. & corr. c. 5. & ex eo probari potest: major quantitas naturaliter acquiritur vel extensione vel affusione novæ materiæ: sed non extenditur tantùm quod augmentatur, aliâs rareferet. Ergò apponitur ei nova materiæ, quæ necessariò speciem nutriti iaduit. Sensus ergo verborum Christi non est, Omne, quod assumitur, in secessum emitti, sed aliquid ex omni, quod assumitur, explicante Lyra.

CAPUT. VI. in quo consistat manducatio & bibitio Sacramentalis.

1. Sententia nostra est, manducationem sacramentalem non esse physicam aut naturalem, quia Naturalis manducatio pro objecto habet solum cibum naturalem ad corporis nutritionem: multò minus esse Carnalicam, quam verè & ex animo detestamur: neque esse absolute spiritualem, quia merè spiritualis pro objecto habet cibum merè spiritualem. Dicimus autem in sacra Cœna neque panem solum sive seorsim, neque corpus Christi solum sive seorsim, sed cum pane corpus Christi manducari: neque vinum solum sive seorsim, neque sanguinem Christi solum, sed cum vino sanguinem Christi bibi, nempe propter mysticam & sacramentalem panis & corporis, vini & sanguinis Christi unionem, quæ à veracis & omnipotentis Christi institutione dependet, humanâ autem ratione comprehendi nec potest, nec investigari debet.

2. Arg. I. Verba Cœnæ substantialia accipienda sunt in propria & nativa cœnæ significatione. Verba illa, Edite, Bibite sunt substantialia E. in propria & nativa significatione accipienda. Si quis Minorem negare velit, afferenda huc sunt argumenta, quæ confirmant, Sacramentorum genus esse actionem. Quicquid ipsa scriptura definit verbis actibus, id est, actionem requirentibus, & quod habet suum esse in actione, & sine actione esse nequit, illud verè & propriè est actio. Sacramentalia sunt. E. verè & propriè sunt actiones. Rectè Petrus Martyr classe 4. locor. comm. c. 10. §. 36. Sacramenta tota in actione consistunt, quæ sublatâ non amplius sunt Sacramenta.

3 Arg.

3. Arg. II. Manducatio sacramentalis responderet unioni sacramentali. Atqui unio sacramentalis ita comparata est, ut panis in usu cœnæ sit medium & organum, per quod communicetur corpus Domini. E. etiam manducatio sacramentalis ita est comparata, ut cum pane accipiatur corpus Domini, cum vino sanguis Domini.

4. Arg. III. Ubiq; verbum edendi de pane, & bibendi de vino dicitur, significatio ejus est propria & nativa, quia actio prædicatur de objecto suo proprio. In sacra cœna verbum Edendi de pane, Bibendi de vino (tametsi non solis) dicitur. E. est significatio verbi propria & nativa.

5. Arg. IV. Una eademq; est significatio verbi bibendi in mandato Christi, & in mandati ejus executione: absit enim ut dicamus, aliud mandasse Christum, aliud fecisse Apostolos. Atqui in executione istius mandati verbum Bibendi accipitur propriè: Et biberunt ex eo omnes, id quod per se patet, & confirmatur exemplo Judæ proditoris, quem Sacra cœna interfuisse ex scripturis pleriq; Patres colligunt. E. etiam in mandato Christi verbum bibendi accipitur propriè. Vicissim quæ est ratio partis posterioris, ea etiam prioris & sic verbum manducandi etiam propriè accipitur.

6. Argum. V. Talis significatio verbi edite & bibite in verbis cœnæ statuenda est, quæ etiam competat indignis 1. Cor. II. v. 27. Metaphorica manducatio non competit indignis. E. Eam oportet esse significationem verbi edite & bibite in cœna, quæ discernat manducationem sacramentalem à merè spirituali, quia spiritualis est fructus cœnæ, & proponitur in illis verbis Christi: hoc facite in mei commemorationem. Atqui significatio metaphorica non discernit manducationem spiritualem à sacramentali. E. Fructum cœnæ oportet esse distinctum ab ejus substantia: Manducatio & bibitio merè spiritualis est fructus cœnæ. E. Media ad finem ducentia sunt distincta à fine. Finis manducationis sacramentalis tanquam medi divinitus ordinati est manducatio fidei. E. Spiritualis manducatio non distinguit corpus & sanguinem Christi, sed uno actu fertur in totum Christum. Sacramentalis manducatio distinguit, quia sub pane manducat corpus, sub vino bibit sanguinem Christi. B. Nullum externum Elementum percipitur fide, sed organo corporis. Sacramentalis manducatio versatur non tantum circa corpus Domini, sed etiam circa externum Elementum sc. panem. E. Manducatio spiritualis fit tantum ad salutem, manducatio sacramentalis fit etiam ad judicium. 1. Cor. II. v. 29. Manducatio spiritualis est omnium temporum etiam V. T. Manducatio sacramentalis instituta in N. T. E. Sine spirituali manducatione nemo salvatur. Absque sacramentali multi scilicet infantes & adulti fideles in casu necessitatis. E. Nulla forma potest abesse à re cujus est forma: Fides potest abesse à sacramentali manducatione, nihilominus integro manente Sacramento. E. Hæc omnia & singula probant sacramentalem manducationem non posse ex cap. 6. Joannis explicari, quippe

quippe in quo sola spiritualis & metaphorica manducatio proponitur. Calvin. super Johan. 6. Perperam totus hic locus de cœna accipitur, quæ nondum erat instituta. Perkinsus in Cathol. reform. contr. 10. cap. 4. p. 222. Herb. Caput Johannis sextum non debet intelligi de peculiari illa manducatione, quæ fit in cœna, sed in genere de omni manducatione & fruitione Christi, quæ fit etiam extra uinum cœnæ.

7. Pertinent hûc Patrum dicta. Tertull. lib. de resurrect. Caro nostra corpore & sanguine Christi pascitur, ut anima de Deo saginetur. Iren. lib. 5. cap. 4. Quomodo negant carnem nostram esse capacem donationis Dei, quæ est vita æterna, quæ tamen corpore & sanguine Christi nutritur? lib. 4. cap. 34. Quomodo dicunt carnem in corruptionem venire & non percipere vitam, quæ à corpore Domini & sanguine alitur? August. Epist. 118. placuit Spiritui Sancto, ut in honorem tantî Sacramenti in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quam cæteri cibi. 1. 2. contra adv. leg. c. 9. Mediatorem DEI & HOMINUM JESUM CHRISTUM carnem suam nobis manducandam, sanguinemq; bibendum nobis dantem fidei corde atq; ore suscipimus. Theodoret. lib. 6. Hist. c. 18. refert verba Ambrosii ad Imp. Theod. Quâ temeritate ore tuo poculum sanguinis preciosi percipies, quando furore verborum tuorum injustè est effusus sanguis. Leo serm. 6. de jejun. Hoc ore sumitur, quod corde creditur, & frustra ab illis Amen respondetur, à quibus contra id, quod creditur, disputatur. Chrysostr. homil. 29. in 2. Cor. Non vulgarem honorem consecutum est os nostrum accipiens corpus Dominicum. homil. 27. in 1. Cor. p. 567. hæc facis Christi mensâ excepto illo die, quo dignus habitus es, qui ejus carnes linguâ tangeres: quicumq; sis ergo, ne fiant hæc, manum expurga & castiga linguam & labra, quæ ingressus Christi fuere vestibula.

Gregor. hom. 22. pasch. Quid sit sanguis Agni jam non audiendo, sed bibendo didicistis, qui sanguis super utrumq; postem ponitur, non solum ore corporis, sed etiam ore cordis hauritur.

8. Eorum, qui Calvinum sequuntur, sententia est, solum panem ore accipi, corpus autem & sanguinem Christi non nisi fide percipi. Arg. I. Nulla est propria manducatio, quæ non sit physica sive naturalis. Si ergo corpus Christi in cœna editur propriè, utiq; etiam naturaliter. 2. i. mutatur status quaestio: quaestio est de proprietate vocis grammatica, argumentum concludit de proprietate rei Physica: ex vocis proprietate observata non rectè processus fit ad proprietatem rei Physicam. E. g. generatio verè & propriè dicitur de filio DEI ab æterno à Patre genito (si enim non esset vera generatio, λόγος non esset verè genitus & per cons. non esset verus filius) inde tamen non inferri debet, generationem filij DEI esse Physicam, qualis est generatio hominum. 2. non concedimus omnem manducationem, in propria significatione acceptam, esse physicam. Angeli leguntur edisse & bibisse, quæ certè vera fuit manducatio

K

catio

eatio non tropica, interim Physicam fuisse nemo dixerit. 3. Christus post resurrectionem manducavit, teste Petro Act. 10. v. 41. Si tropicè manducavit, non ergò probavit resurrectionis veritatem: neq; tamen dicendum, quòd fuerit manducatio naturalis, quia corpus Christi post resurrectionem fuit spirituale & gloriosum. 4. Veteribus usitata est collatio unionis sacramentalis cum unionè personali, quam & hùc afferemus. Filius Dei natus est ex muliere, Gal. 4. v. 4. ideò Maria gestavit, lactavit, educavit ipsum Deum, ubi verbum gestandi, educandi accipitur propriè, afferjam argumentum. Nulla gestatio, lactatio, educatio propriè dicta nisi naturalis est, facies ex mysterio rem naturalem. 5. Si quis planè comprehèdere nequit, manducari aliquid propriè ore naturali, & tamè nò naturaliter, is se cum perpèdat Spiritum S. descendisse verè & propriè in specie columbræ nò tamen localiter: semper res distinguenda à rei modo. 6. manducatio sacramentalis oritur ex unionè sacramentali, ut ergò modò unionis sacramentalis soli Deo cognitus, nostræ rationis angustiis incomprehensibilis est, ita etiã modus manducationis sacramentalis. Item, quemadmodum nemo nostrum intelligit, quomodo Angeli in assumta corporis forma comederint, quomodo Christus post resurrectionem comederit, ita quoq; agnoscamus manducationem illam sacramentalem esse mysterium ratione humanà longè augustius, quod miremur non rimemur.

9. Arg. II. Edere non potest propriè accipi, aliàs corpus Domini frangeretur dentibus &c. 1. auferantur tandem talia rationis cœcæ figmenta ex mysteriis fidei. 2. non omnis vera & propria manducatio necessariò includit comminutionem per dentes, sed solummodò naturalis, quid quòd ne naturalis quidem manducatio eam semper includit. 3. Vox edendi non purè univoce, nec æquivoce, sed analogicè, id est, secundum prius & posterius predicatur, de pane sc. non tantum ut primo subjecto, sed etiam *πρώτης ἡ ἀμέσως*, de corpore Christi *κατ' ἄλλο, ἐπιμύνης, ἐπιμέσως* scilicet propter unionem mysticam. 4. Num etiam ad manducationem Christi post resurrectionem applicabimus hoc argumentum, quòd & ipse assumtum cibum dentib. comminuerit, deglutierit concoxerit? &c. quando modestius Cyrillus lib. de Trinit. Post resurrectionem comedit Dominus & verè comedit non secundum phantasiã, sed Oeconomiam; cibum verò modo decenti, quem ipse novit, distribuit. 5. Christus corpore & sanguine suo totum hominem pascit (sicut etiam totus homo in baptismo regeneratur) verum non cibo aliquo naturali, neq; ad hanc vitam, sed ad vitam æternam, ideòq; absit, ut naturalis manducationis proprietates hinc somniamus. Justinus Apolog. 2. Cibum ille Eucharisticus per concoctionem aut alterationem non usurpatur, sed mortalitatem corporum nostrorum mutat in suam Naturam, hoc est, immortalitatem vitam & gloriam. Greg. Nyssen: orat. catech. c. 36. Què admodum parum fermenti totam massam sibi similem reddit, sic & corpus il-

pus illud, quod à D^{no} factum est immortale, in nostrum corpus ingrediens, totum in se transfert atq; commutat. Augustinus alicubi in Christi persona dicit: Cibus sum grandium, manducabis me, nec tamen mutabis me in te, sed tu mutaberis in me.

10. Arg. III. Verbum Edendi accipiendum propriè respectu panis, tropicè respectu corporis, quia corpus Christi propriè edi non potest. **R.** 1. principium petitur, quòd enim Christi corpus mediante benedicto pane non possit manducari, est signum rationis contra institutionis verba 2. *διότι* illa significationis in una voce ex verbis Institutionis elici nequit. 3. nullum verbum in uno eodemq; simplici axjomate potest sustinere duplicem significationem, propriam & peregrinam: inde enim enascerentur plures notiones quàm duæ, & sic non amplius esset axjoma simplex. 4. Quemadmodum sacra cœna est unum Sacramentum, non duo, quia scilicet est ibi rei terrena & cœlestis unio sacramentalis, ita verba sacramentalia non habent duplicem, sed unam significationem, tum unioni sacramentali, tum unitati Sacramenti respondentem. 5. manducatio illa fertur in panem & corpus Domini, non quatenus se juncta, sed quatenus sacramentaliter unita, quia panem & corpus Domini non possum hic considerare tanquàm duo separata, aliàs periret Sacramentalis unio. 6. Si panis editur propriè, & corpus metaphoricè, perit illa superius comprobata sacramentalis panis benedicti & corporis Christi verè presentis unio, ac pro una manducatione substituitur duplex. 7. afferenda hùc sunt omnia argumenta, quæ probant necessariò aliam, quàm metaphoricam ac spiritualem corporis Christi in Cœna manducationem statuendam. 8. afferimus & hic illustrationis gratiâ, unionem personalem. Quæ de Christo dicuntur, non accipiuntur propriè respectu unius, tropicè respectu alterius Naturæ, sed significatione unâ propriâ propter personæ *πρωτότυπα*: Idem judicium de verbis cœnæ propter unionem Sacramentalem.

11. Arg. IV. Cibus spiritualis non potest percipi ore corporis. Christi corpus est cibus spiritualis. **R.** 1. Negamus Majorem: Spiritus sanctus an non essentia spiritualis? & tamen non sola anima, sed totus homo regeneratur. 2. Regeneratio est res spiritualis, & tamen non sola anima, sed totus homo regeneratur. 3. Si major est apodictica, erit etiam reciproca. Cibus spiritualis non potest percipi ore corporis: & res corporea non potest percipi ore spirituali: quia ut se habet objectum spirituale ad os corporis, ita se habet objectum corporeum ad os spirituale: Jam subsumimus. Christi corpus est verum corpus. Ergò non potest percipi spiritu, vel ore cordis: ubi ergò manet tantoperè ab illis deprædicata manducatio spiritualis? (quam tamen nos suo loco non negamus, sed ad fructum Cœnæ referimus) 4. res ita se habet: cibus spiritualis non accipitur ore corporis se. immediatè & absolutè, idèò spiritualis manducatio carnis Christi fit fide, sacramentalis autem mediante pane.

12. Arg. V. Oralis manducatio est Capernaïtica. & absit à piis auri- & mentibus. Primum discrimen est in ipso manducationis ob- jecto. Capernaïtica manducatio respicit carnem nudi hominis: talem .n. putabant Capernaïtæ esse Christum, talis nudi hominis caro non potest utiliter manducari: sacramentalis manducatio habet pro objecto carne vivificam filij Dei. Alterum discrimen consistit in eo, quod Capernaïtæ talem manducationem somniabant, in qua unus quidem hanc, alius v. illam corporis partem acciperet, donec totum corpus absumentum esset: talem blasphemiam Ecclesie nostræ sonorâ voce damnant, & docent con- vivii hujus cœlestis hospites corpus Christi totum & indivisum accipere, juxta dictum Antiquitatis: Sumit unus, sumunt mille, quantum iste, tantum ille: nec sumtus absimitur. Tertiò: Capernaïtæ somniabant naturalem carnis manducationem, qualis est carnis in macello venditæ: nos statuimus modum manducationis supernaturalem, invisibilem, spi- ritualem, mysticum, incomprehensibilem.

13. Arg. VI. Si corpus Christi manducatur mediante pane, san- guis ejus bibitur mediante vino, introducit separatio corporis & san- guinis Christi. R. 1. ergone rationis decem-peda immensos religionis nostræ agros emetiri conabimur? ergone summa fidei mysteria prius in- telligere quàm credere velimus? 2. nec separationem aliquam nec di- vulsionem corporis & sanguinis Christi introducimus, sed asserimus di- stinctè sub pane corpus, sub vino sanguinem Christi juxta institutionis verba dari, Deo modum committimus: 3. explicent nobis, quomodò fi- nita Christi humana Natura infinitæ ὑπερστέως λόγῳ particeps fa- cta, quomodo Christus secundum humanam Naturam in summam il- lam sublimitatem dextræ Dei evectus?

14. Arg. VII. Omnis promissio accipitur fide. Corpus & san- guis Christi in Cœna offeruntur verbo promissionis. E. non nisi fide ac- ci-piuntur. R. Dn. Chemn. distinguit inter promissionem & rem pro- missam. Promissio accipitur fide, res promissa sæpè etiam corpore seu corporali instrumento recipitur, ut sanatio, panis quotidianus, &c. pro- missio SS. accipitur fide, num ergo falsum, quod in specie linguarum ignearum sederit super Apostolos? Ut argumentum evadat manifestius, sic distinguimus: Verbo promissionis aut intelligitur ipsa ordinatio Christi & sacre cœnæ institutio, ac tum significatio est catachrestica, ali- ter etiam promissionis vox accipitur in majore quàm in minore: aut verbum promissionis accipitur strictè, ac tum distinguendum inter sub- stantiam cœnæ & ejus fructum: ad substantiam pertinet panis & vinum, corpus & sanguis Christi: ad fructum applicatio beneficiorum Christi, id est, manducatio spiritualis. Promissio respicit fidem seu fructum, pro- pter quem sacra Cœna instituta. Corpus & sanguis Christi quatenus illud mediante pane benedicto manducandum, hic verò mediante vino benedicto bibendus in cœna exhibentur, non pertinent ad fructum cœ-
næ.

na, sed ad ipsam substantiam, haecenus ergo neganda assumtio, quia corpus & sanguis Christi offeruntur verbo institutionis, ordinationis seu dispositionis Christi. Alii argumentum ita formant. Nulla est alia communicatio corporis Christi in cena, quam in Evangelij promissionibus, Atqui promissiones Evangelicae saltem spirituales corporis Christi communicationem proponunt. E. At minor petit principium, quia sacramenta sunt sigilla Evangelicarum promissionum: jam v. sacramentum cenae non nudo pane & vino sed ipsius corporis & sanguinis Christi exhibitione Evangelicas promissiones nobis obsignat, Ergo etiam sacramentalis manducatio corporis, & bibitio sanguinis, ab Evangelio excludenda non est.

CAPUT VII. de manducatione indignorum.

1. Sententia nostra est, indignos caelestis hujus convivij hospites non solum panem, nec solum vinum, sed etiam corpus & sanguinem Domini accipere, verum ad suum judicium: per indignos intelligimus eos, qui sine vera poenitentia, sine vera in Christum fide accedunt, & in peccatis contra conscientiam securè perseverant.

2. Arg. I. ex I. Cor. 11. v. 27. Quicumq; manducant benedictum illum panem (qui est communicatio corporis Domini) indignè, rei sunt corporis Domini. Quicumq; bibunt calicem benedictum (qui est communicatio sanguinis Domini) indignè, rei sunt sanguinis Domini. Indigni, id est, impoenitètes & increduli manducant benedictum panem indignè, & bibunt benedictum vinum indignè. E. rei sunt corporis & sanguinis Domini, & per consequens, manducant corpus & bibunt sanguinem Christi.

Bucerus excipit, indignos hinc intelligi infirmos in fide, cum postea dicatur quòd dormiant, quae phrasid solis piis convenit. 1. cum Christus non rejiciat infirmos in fide, sed recipiat, Rom. 14. v. 3. cum infirmos Medico egere pronunciet, Matth. 9. v. 12. cum virtutem suam in infirmitate perficiat 2. Cor. 12. v. 9. cum oneratis refectioem spondeat, Matth. 11. v. 27. quomodo severa illa comminatio Apostolica vibrari poterit in infirmos in fide: 2. De indignis Apostolus pronunciat, quòd judicium sibi accersant: at, qui credit (fide etiam languida) is non venit ad judicium. Jo. 3. v. 24. 3. Sacramentum hoc institutum ad fidei confirmationem & spirituale nutritionem, quomodo ergo infirmi in fide indignè manducabunt? 4. si per indignos intelliguntur infirmi in fide semper erit piis dubitandum, an ad hoc convivium satis magnum fidei robur afferant, & sic interdum fatius esse judicabunt, abstinere ab hoc salutari cibo. 5. etià minima fides, scripturà teste, Christum petram apprehendit, & in Christo gratiam DEI ac vitam aeternam. Pertinet hinc similitudo Dn. Lutheri:

Idem annulus apprehenditur à puerulo & gigante, licet ab hoc fortiùs, ab illo infirmius: ita fides, siue fortis, siue languida, eundem Christum apprehendit. Cruciger senior moriturus rectè dicebat: Invoco te Domine Je su fide languidà, sed tamen fide. Matth. 17. v. 20. dicit Christus ad discipulos: Si habueritis fidem, sicut granum sinapis, dicetis monti huic: transi hinc illuc & transibit, & nihil impossibile erit vobis. 6. quòd indignis istis quidam dormire dicuntur, accipi potest de illis, qui pœnitentiam egerunt, antequam ex hac vita discederent. 7. quid quòd etiam de impiorum morte quandoq; scriptura dicit, quòd sit formus. Dan. 12. v. 2. 1. Reg. 14. v. 20. & 31. ac passim alibi, idèd 1. Cor. 15. v. 18. notantur de piis dicitur, quòd dormiant in Christo.

Beza & alij excipiunt: Etsi indigni rei fiant corporis & sanguinis Domini, tamen inde non sequi, quòd manducent corpus, & bibant sanguinè Domini, sed fieri id propter sacrorù symbolorum abusum, sicut in ipsum Regem peccat, qui sigilla ejus lædit. R. 1. nota contradictionem: si n. per indignos intelliguntur infirmi in fide (quod vult Bucerus) illi non abutuntur sacris symbolis: vicissim si illi, de quibus loquitur hoc in loco Apostolus, non manducant corpus nec bibunt sanguinem Domini (quod vult Beza) Ergò infirmi in fide non manducant corpus, nec bibunt sanguinem Domini. 2. glossa hæc adèd placuit quibusdam, ut ipsi contextui Biblico (minoribus tamen characteribus) eam inferere non fuerint veriti. Edita sunt Biblia Francof. Anno 91. in quibus locus Apostolicus ita redditur: Qui manducant indignè, rei sunt spreti corporis &c. ut significarent reatum contrahi, nò manducàdo sed spernendo corp^s Christi.

3. Reatus ille quomodò contrahatur, non ex nostro cerebro, sed ex verbis Apostoli definiendum. Docet autem Apostolus, causam illius esse indignam manducationem: Gravitas ergò istius reatus oritur aut ex indigna manducatione solius panis Elementaris, & indigna bibitione solius vini, vel ex indigna manducatione & bibitione corporis & sanguinis Christi: Prius non: quia notanter dicit Apostolus, quòd indigni edant de pane hoc, de quo antea dixerat, quòd sit communicatio corporis Domini, & bibant de calice hoc, de quo antea dixerat, quòd sit communicatio sanguinis Domini. v. 29. addit etiam Apostolus causam, quare indigni sibi iudicium manducant & bibant, quia non dijudicant corpus Domini: *ἀδιακρίτως*, ergò non respicit solum panem & solum vinum sed ipsum corp^s ac sanguinè Domini. Illum cibū, qui in sacra cœna proponitur, vult ab aliis cibis omnibus ita discerni, ut hic cibus dijudicaretur esse corpus Domini. Pertinent hūc, quæ Dn. Chema. de cœna c. 9. p. 262. disputat de voce *ἕνωσις*, sc. quando ei in constructione aliquid additur, id vel supplicij genus exprimere, vel rem illà, cujus violatione obligatio ad pœnam contrahitur. Et notanda est particula illativa, *ὥστε*, quæ ostendit ex verbis institutionis dependere, quare indignà manducatione iudicium contrahatur, quia sc. de pane illo filius Dⁿⁱ pronunciat, quòd

quod sit suum corpus. 4. Si ea ratione reatum istum contraherent indigni, quemadmodum qui violant diplomata, aut insignia regia, potuisset Apostolus dicere, quod rei fiant Christi; jam v. distinctè & notanter pronunciat, quod rei fiant corporis & sanguinis Christi, describitur ergo talis reatus, qui secundum distinctas humanæ Naturæ Christi partes distinguitur, ita scilicet: ut indignâ manducatione benedicti panis reatus corporis, indignâ bibitione benedicti vini reatus sanguinis contrahatur.

3. Arg. II. Sacramentum Cœnæ constat pane & corpore Christi, vino & sanguine Christi, sacramentaliter unitis. Indigni percipiunt integrum Sacramentum. Ergo percipiunt non solum panem, sed & corpus Christi, non solum vinum, sed & sanguinem Christi. Si non accipiant integrum Sacramentum, sequetur i. indignis in Ecclesia partem solum Sacramenti dispensari. 2. fidem utentis constituere Sacramenti substantiam. 3. unionem sacramentalem non dependere à virtute institutionis divinæ, sed fidei nostræ. 4. manducationem indignorum non esse sacramentalem. 5. indignos contrahere reatum æterni iudicii solius Elementaris panis manducatione.

4. Arg. III. Fides non pertinet ad substantiam Eucharistiæ. E. propter fidem accedentium panis non est communicatio corporis Domini, nec propter incredulitatem accedentium panis definit esse communicatio corporis Domini. Antecedens patet. 1. quia sacramentorum veritas atque integritas pendet ex institutione Dei, qua incredulitate nostra non redditur irrita. Rom. 3. v. 3. 2. Sacramenti essentia tota absolvitur re terrenâ & cœlesti, ejusdemque administratione. 3. fides ad salutarem usum spectat, non ergo ad essentiam. 4. si fides pertineret ad substantiam Eucharistiæ, idem de Baptismo dicendum foret, & sic hypocrita adultus, si baptizaretur, esset rebaptizandus. 5. fides confirmatur sacramento. E. ad ejus essentiam non pertinet. 6. illa est essentia & forma cujusque rei, per quam est id, quod est, & ab aliis distinguitur: per fidem sacramentum non est sacramentum, neque unum sacramentum ab alio distinguitur. 7. par est ratio quantum ad constitutionem essentialiam sacramenti, inter intentionem seu fidem dantis & accipientis Sacramentum. Atqui intentio seu fides dantis non est pars sacramenti essentialis. E. nec fides accipientis. 8. hinc August. 3. contra Donat. c. 14. Non interest, cum de Sacramenti integritate quaeritur atque sanctitate tractatur, quid credat, aut quali fide imbutus sit, qui accipit sacramentum, interest quidem plurimum ad salutis viam, sed ad sacramenti quaestionem nihil interest: fieri enim potest, ut homo integrum habeat sacramentum, & perversam fidem.

5. Pertinent hinc dicta Patrum. August. tract. 26. in Johann. Sacramentum de mensa Dominica à quibusdam ad vitam sumitur, à quibusdam ad exitium, res v. ipsa, cujus est Sacramentum, omni homini ad vitam, nulli ad exitium sumitur. Observandum hoc loco, quod res sacramenti in duplici significatione ab Augustino usurpatur, quandoque n. per eam intelligit rem cœlestem, partem Sacramenti alteram, quandoque
vero

verò salutarem Sacramenti fructum. lib. 9. contra Fulg. Judas proditur bonum Christi corpus, Simon Magus bonum Christi baptisma percepit, sed quia bono bene usi non sunt, n. ali malè vivendo delecti sunt.

Epist. 162. Tolerat ipse Dominus Judam, & sinit accipere inter innocentes discipulos, quod norant fideles, precium suum. Contra Donat. post coll. c. 20. Boni & mali simul manducant corpus & sanguinem Christi, sed cum magna distinctione, isti in misericordiam, illi in judicium. lib. 5. contra Donatist. c. 8. Sicut Judas, cui buccellam tradidit Dominus, non malum accipiendo, sed malè, locum in se Diabolo præbuit: sic indignè quisquè sumens Dominicum Sacramentum, non efficit, ut, quia ipse malus est, matum sit, aut quia non ad salutem accepit, nihil acciperit. Corpus enim & sanguis Domini nihilominus etiam erat iis, quibus dicebat Apostolus, qui manducat indignè, judicium sibi manducatur & bibit. Gregor. 1. 4. Dial. Est quidem in peccatoribus & indignè sumentibus vera Christi caro, & verus Christi sanguis, sed essentiâ, non salubri efficientiâ. Theodor. super 1. Cor. 11. Non solum Apostolis, sed & Judæ proditori, preciosum corpus & sanguinem impertit Dominus Bernh. serm. de cœna. Comestio sacramentalis, quantum ad visibilem speciem & ad corporis Christi veritatem, convenit bonis & malis communiter. De mod. bene vivendi ad forem serm. 28. Alius carnem Christi spiritualiter manducat, & sanguinem bibit, alius verò non, sed tantum sacramentum, hoc est, corpus Christi sub sacramento, & non rem sacramenti. Qui cù Judæ proditore corpus Christi accipit, cum Judæ condemnatur. Ipse Aretius part. 1. probl. 82. p. 1006. citat græcos yficusos. *Ἡσυχὸν αἶμα Φοῖβον ἀνθρώπου βλέπων, Ἄνδραξ γὰρ ἐστὶ τοῦς ἀνάξιστος φλέγων.*

6. Sententia eorum, qui Calvinum sequuntur, est, indignos nihil præter externa symbola in cœna accipere. Arg. I. Caro Christi est vivifica: At indigni ex usu cœnæ non vivificantur. 2. 1. alibi negant, carnem Christi esse vivificam. 2. non propterea indigni non manducant corpus Domini, quia non vivificantur, sed quia indignè manducant, idè non vivificantur. 3. Christus non solum credentium vita, sed & incredulorum ac impœnitentium iudex: prober ergò se homo, & sic de pane isto edat. 4. prædicatio Evangelii quibusdam est odor vitæ, quibusdam v. odor mortis 2. Cor. 2. v. 14. propriâ se: eorum culpâ: sic corpus Christi quidam accipiunt ad vitam, quidam ad judicium. Vita piis erit, atq; eadem mors sœntibus esca, Uno eodemq; salus fluit atq; ex fonte venenum. Hier. Vida in hymno de Euch. p. 72. Ex rosa apis mel colligit, aranea suum virus. 5. Deus est ipsa vita, & tamen impij non vivificantur spiritualiter, etiamsi in Deo sint & moveantur. Est & manet corpus Christi vivificum, etiamsi impœnitètes & incredulos non vivificet. 6. posset & hùc afferri distinctio inter causas naturaliter & voluntariè agentes: priores non possunt suspendere actionem, bene tamen posteriores. Joh. 5. v. 21. Filius quos vult, vivificat.

7. Arg

7. Arg. II. Accipere & rejicere sunt contraria. Indigni rejiciunt suâ incredulitate corpus Domini. *ꝛ.* 1. percipiunt corpus Domini, quia integram Sacramenti substantiam percipiunt, corde v. non percipiunt, ratione salutaris usus. 2. verbum Domini incredulis & impœnitentibus prædicatur, qui tamen illud repellunt Act. 13. v. 46. Nobis nunciatum est, quemadmodum & illis, sed non profuit illis sermo auditus, non admixtus fidei Hebr. 4. v. 2.

8. Arg. III. 1. Cor. 10. v. 21. Non potestis calicem Domini bibere, & calicem Dæmoniorum. At indigni bibunt calicem Dæmoniorum. E. non bibunt Calicem Domini. *ꝛ.* 1. Apostolus loquitur de jure, non de facto, quia id ipsum taxat, quod de facto præstabant utrumq; : pertinet huc mos loquendi Jctis usitatus: Quæ facta lædunt pietatem, honestatem, bonos mores, &c. ea nec nos posse arbitremur. 2. non ergo agit Apostolus de eo, quod simpliciter fieri nequit, sed docet, quid pie & sine offensione Dei & bona cum conscientia fieri nequeat. 3. calix cœnæ complectitur etiam vinum, mensa Domini complectitur etiam benedictum panem. Ergone nec panis aut vini fiunt participes? 4. v. 23. additur, omnia mihi licent, sed non omnia expediunt. 5. cap. seq. de indignis pronunciat, quod rei fiant corporis & sanguinis Domini, idem & inde, quia non diducant corpus Domini. 6. Calicem Dæmoniorum bibere aliter accipitur in Minore, quàm in loco Apostolico, qui Majoris loco ponitur.

9. Arg. IV. Illi accipiunt corpus Christi, pro quib. in mortem traditum est: At pro solis credentib. est in mortem traditum. *ꝛ.* 1. falsa est hypothesis. Est enim Christus agnus Dei, qui tollit peccata mundi, & Christus est propitiatio, non pro nostris solum, sed pro totius mundi peccatis: de Universalitate hujus preciosissimi meriti plura suo loco, hac vice Majorem propositionem sic corrigimus: Illi accipiunt corpus Christi in cœna, quibus ordinavit: Atqui ordinavit omnibus panem benedictum manducantibus.

10. Arg. V. Nemo potest aliquid accipere ex Testamento Romano, nisi sit civis Romanus. Impii non sunt cives Reipublicæ Christianæ. Ergo non accipiunt aliquid ex Christi Testamento. *ꝛ.* 1. profuturo deducta est ex jure fori humani, quod non præjudicat institutioni divinæ. 2. indigni etiam si non sint vera & viva corporis Christi mystici membra, tamen sunt membra Ecclesiæ visibilis. 3. invertimus igitur argumentum. Quemadmodum habetur pro cive Romano & legata in Testamento Romano accipit, etiam si non sit probus civis: ita indigni etiam si non sint viva invisibilis Ecclesiæ membra, tamen, quia in Ecclesia visibili adhuc locum habent, verbum & sacramenta cum Christianis veris communia habent. 4. Verbi auditus exterior communis est bonis & malis, verbi auditus interior & salutaris solis credentibus convenit: ita manducatio corporis Christi sacramentalis omnibus hujus cœlestis convivii hospitibus communis est, sed manducatio spiritualis ac salutaris solis credentibus

convenit. 5. idem jus obtineret in baptifino, & fic adulti hypocryta non perciperent integrum baptifina, ac proinde effent rebaptizandi. 6. Partes opponerent huic argumento exemplum Judæ.

CAPUT VIII. De fractione panis.

1. Sententia noſtra eſt, fractionem non eſſe Ceremoniam neceſſariam, aut partem cœnæ eſſentialem. Loquimur autem de fractione proprie dicta, id eſt, panis in partes comminutione, quæ fit in ipſa actione ſeu adminiſtratione cœnæ Dominicæ: ſi v. fractio accipiarur pro diſtributione, illa utiq; neceſſaria eſt.

2. Aut urgetur fractionis neceſſitas propter ſignificationem aut propter diſtributionem. Prius dici nequit, ut poſtea oftendemus. Si poſteri⁹ aſſeritur, tùm nihil intereſt, ſive ante adminiſtrationem cœnæ, ſive in ipſa adminiſtratione adhibeatur: utrobq; enim ſinis ejus obtineri poteſt. Sicut non neceſſe eſt, in ipſa cœnæ adminiſtratione vinum dividi in certos calices & effundi, quia ſine tali effuſione poteſt fieri diſtributio inter communicantes, ita fractio panis tantum fit eo ſine, ut poſſit diſtribui inter manducantes & fic diſtributio eſt pars principalis. In Sacramentis diſtingvenda eſt *δόσις καὶ λήψις* à modo *δόσεως καὶ λήψεως*. *Δόσις* ſemper eſt neceſſaria, ut & *λήψις*, pertinent n. ad formam cujuſq; ſacramenti ſc. ad actionem: modus *δόσεως* non ſemper neceſſarius, ut nec modus *λήψεως*. In baptifino ablutio eſt neceſſaria: an v. ablutio iſta fiat aſperſione ſive immerſione nihil intereſt. Item manducatio panis benedicti in cœna eſt neceſſaria, an v. panis benedictus à miniſtro Eccleſiæ ori vel manui communicantium detur, nihil intereſt, modò fiat manducatio: Pari ratione diſtributio panis benedicti in cœna neceſſaria eſt, an v. fractio ſeu diviſio panis diſtributionem præcedens fiat in ipſa cœnæ adminiſtratione, an verò ante eam, parùm refert.

3. Videamus, quæ pro neceſſitate fractionis aſſeruntur. Arg. 1. Chriſtus fregit & dixit, Hoc facite. *ut* 1. ex Aretio p. 1. probl. 82. p. 998. fuit fractio panis adhuc in uſu tempore Chriſti tam in convictu, quam in aliis Eleemôſynis: ratio videtur eſſe, quòd Hebræi ſemper ſunt uſi panibus latis & minus craſſis, qui commodiùs frangerentur, quam ſcinderentur. Adhibuit ergò Chriſtus fractionem ratione diſtributionis, & fic nihil derogatur institutioni Chriſti, etiam ſi fractio in ipſa cœnæ adminiſtratione non adhibeatur, modò diſtributio fiat. 2. mandatum Chriſti referendum eſt præcipue ad ea, quæ Apòſtoli in ipſa actione præſtabant, puta quòd jubente Domino edebat & bibebant: Si tranſferre velis ad ea, quæ fecit Chriſtus, diſtingvendum erit inter adiaphora & neceſſaria. 3. quemadmodum n. ex eo, quòd Chriſtus ſcribitur diſcubiſſe, cœnam celebraviſſe in palatio diverforii, quòd veſperi eam inſtituerit, non licet colligere, idem nobis neceſſariò faciendum, ita quoq; reſe haber in fractione.

4. Arg.

4. Arg. II. Fractio illa panis significat erucifixionem Christi. *R. I.* cum huic argumento magna illa incumbat moles, ut cœnam transferant in actionem toto genere diversam, quàm est à Christo instituta (siquidem ex institutione Christi panis est medium & organum, per quod Christus manducantibus in cœna distribuit suum corpus: illi dicunt esse signum, quod significet corpus, sicut panis fractio significat crucifixionem) idcò meritò urgemus, ut illam significatione fractionis ex ipsa Institutionis sede demonstrant. 2. figuræ pertinent ad U. T. quod fuit tempus umbrarum, hodie in N. T. non amplius habemus panes propositionis typicos. 3. figuræ non responderet veritas, nec typus antitypo, quia Johannes c. 19. v. 31. testatur, & typus paschalis agni idem probat, Christi corpus non esse fractum: quomodo ergò fractio illa panis poterit significare fractionem corporis? 4. at inquit: corpus Christi dicitur pro nobis fractum, id non factum in ipso corpore. Ergò necessariò per metonymiam sacramentalem referendum est ad fractionem panis. *R. I.* tutius est ex scriptura petere scripturæ explanationem, quàm rationis signum sequi. Collatio Evangelistarum & Apostoli Pauli ostendit, idem hoc esse, si dicat Paulus, corpus Christi pro nobis fractum, ac si dicant Evangelistæ, id in mortem pro nobis traditum: sicut & Esa. 53. dicitur Christus attritus propter peccata nostra. Non ergò metonymica, sed metaphorica est enunciatio, quando corpus Redemptoris nostri pro nobis fractum dicitur, ut rectè disputat Goclen. in disp. Magistrandorum parte 26. th. 4. 5. Quod si Christus per panem Eucharisticum & ejus fractionem suum corpus ac corporis sui passionem adumbrare voluisset, non sustulisset agnum paschalem, qui incomparabiliter evidentiùs Christi passionem representabat. 6. Si hoc sine instituta esset cœna, requireretur etiam ut in parte altera actionis sacramentalis etiam vinum effunderetur ad significandam effusionem sanguinis Christi. 7. alii dicunt, fractionem panis significare animæ & corporis separationem cum dolore conjunctam: sed neq; hæc est propriè dicta fractio: quis n. unquam hominem dixerit frangi, quando moritur: adde, quòd hac ratione pars una fracti panis animam Christi, altera corpus denotaret, ut signum signato responderet, & sic in duas solum partes panis frangendus fuerit. 8. alii dicunt, significari vulnerationem & perforationem clavorum in corpore Christi, at neque hæc est propriè fractio: urgemus ergò firmiter, quòd Johannes planè semover fractionem à Christi corpore. 9. quòd quidam ex Joh. 2. cap. fractionem in corpore Christi factam probare voluit, ex ipso verborum tenore refellitur: in græco est, λύσατε τὸν ναλόν τοῦ τῶν, Solvite templum hoc, non frangite.

5. Arg. III. 1. Cor. 10. v. 16. Panis, quem frangimus, est communicatio corporis Domini. Ergò solus fractus panis habet promissionem, quòd sit communicatio corporis Domini. *R. I.* de tali fractione loquitur Apostolus, per quam fit communicatio corporis Domini: per com-

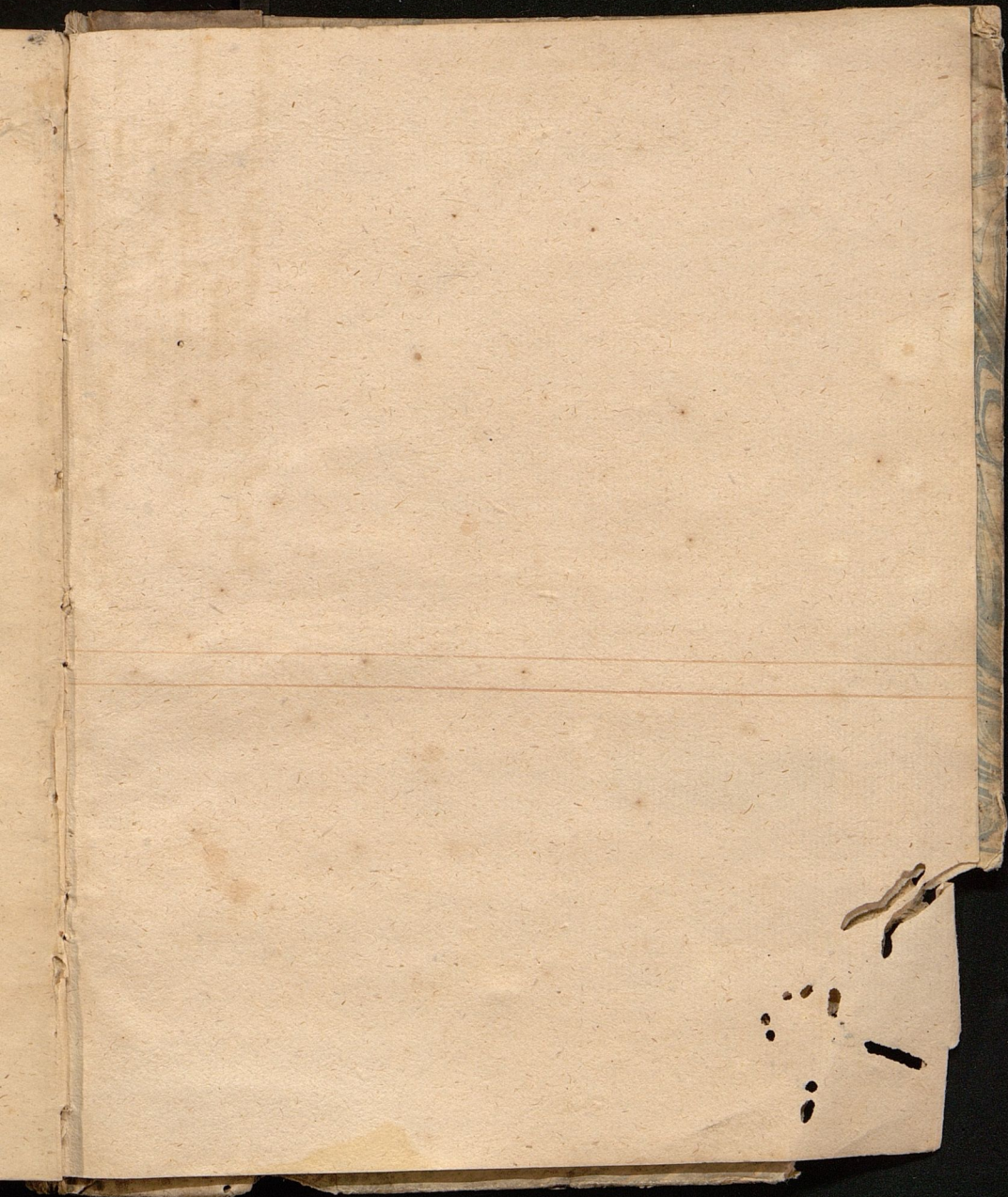
minutionem in partes non fit communicatio corporis Domini. E. comminutio in partes non est illa fractio, de qua Apostolus loquitur. 2. concedimus ergo, panem sine fractione, id est, sine distributione non esse *κοινωνίαν* corporis Christi, sed tantum in usu, frangere enim Hebraeis

סֵדֶה sumi pro distributione patet ex multis locis Gen. 42. Ef. 58. &c. 3. si vel maximè obtineretur Paulum loqui de ritu fractionis in plures particulas, maneret tamen firmum, fixum, notari hic ritum in Ecclesia usitatum, non a. eum statui partem cœnæ essentialem, aut finem fractionis hic constitui significationem aliquam.

6. Arg. IV. Nisi frangatur panis non possumus de uno pane participare, quod jubet Apostolus. 1. Cor. 10. v. 17. 32. 1. panis ille unus dicitur non ratione massæ, sed ratione usus sacramentalis. 2. Paulus Philippis ad Corinthios scribens testatur eum panem, quo utebantur Philippenses in S. cœnæ mysterio, & eum, quem habebant Corinthij, esse unum, ubi non potest habere locum figmentum de unitate massæ 3. Unum est omnium Christianorum baptisma, & tamen non necessarîo requiritur, ut sit unius ejusdemq; fluminis aqua. 4. in quibusdam locis utuntur panibus, qui in quatuor fragmenta comminuuntur. Ergone saltem quatuor sunt illud unum corpus mysticum? Et de his hæcenus.

*Conserua nos DEUS in veritate tua, sermo
tuus veritas est.*

W. v. L. Smole the georgian, ad q. parthe 2. 11.
Spem salubrit. J

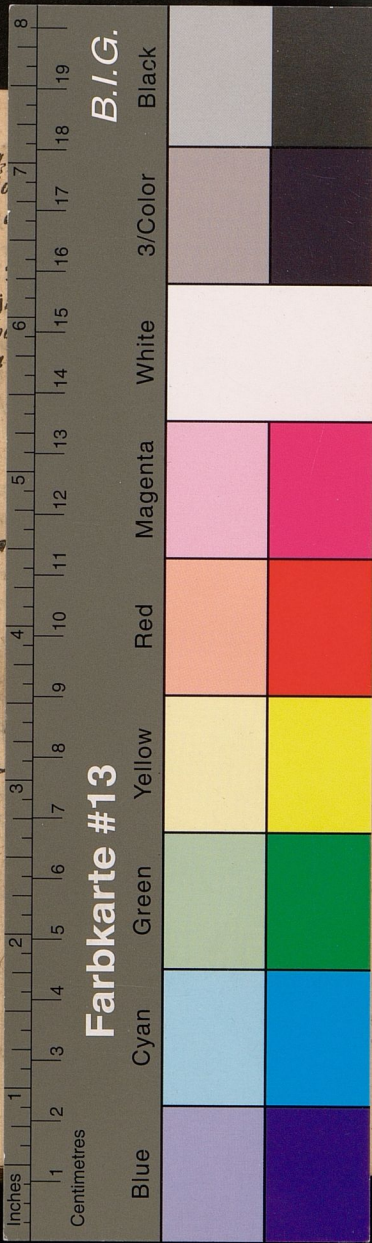
Spem salubrit. J. 4.
Spem salubrit. J. 4.
Spem salubrit. J. 4.

Spem salubrit. J. 4.
Spem salubrit. J. 4.
Spem salubrit. J. 4.

Spem salubrit. J. 4.
Spem salubrit. J. 4.
Spem salubrit. J. 4.

DISPUTATIO THEOLOGICA
PRÆCIPUAS
DE SACRA COENA
CONTROVERSIAS, QUÆ
hodie in Ecclesia de eâ agitantur, com-

plectens,
Quam.

*Divinâ Spiritus Sancti gratiâ
adjuvante,*

Reverendo & Ampliſſ. Collegio Theologico
in Illuſtri SALANA decernente,

Sub Preſidio

Viri Reverendi & Clariffimi

DN. JOHANNIS DEBELII
SS. Theologiæ Doctoris & Profeſſoris Publici,
Præceptoris ſui ſummâ animi obſervantiâ
honorandi

Pro conſequendo ſummo in Theologia GRADU

Publicè 15. Auguſti, in Auditorio majori horis antem-
rid. & pomerid. diſcutiendam proponit

M. JOHANNES GERHARDI QUEDL.
designatus Superintendens Heldburgenſis.

JENÆ, TYPIS LIPPOLDIANIS, 1606.